rijksuniversiteit
groningen

faculteit rechtsgeleerdheid

vakgroep bestuursrecht
& bestuurskunde

74

Evaluatie van het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen

Oktober 2014

pro facto
juridisch en bestuurskundig
onderzoek / advies / onderwijs

Colofon

Dit onderzoek is – in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het ministerie van Veiligheid en Justitie – uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen (Faculteit Rechtsgeleerdheid) en Pro Facto, bureau voor bestuurskundig en juridisch onderzoek, advies en onderwijs.

Projectleider: prof. dr. J. de Ridder
Onderzoeksteam: mr. C.P.M. Akerboom, mr. R.A. Hoving, L.T. Schudde en mr. N. Struiksma
Adviseur: prof.mr.dr. B.F. Keulen

Begeleidingscommissie:
Prof.dr. S. Bogaerts (voorzitter), Tilburg University
Mr.dr. W.H.B. Dreissen (Open Universiteit)
F.H. van Hekken (ministerie van Veiligheid en Justitie)
Mr.dr. J.B.J. van der Leij (WODC)
Mr. R.P. Tuinenburg (ministerie van Veiligheid en Justitie)

Inhoud

Samenvatting

Inleiding
Op 1 januari 2010 is de Wet deskundige in strafzaken (Wds) in werking getreden.[1] De wet heeft een aantal wijzigingen aangebracht in het Wetboek van Strafvordering, met name aangaande de positie van de deskundige in het strafproces. Het einddoel van de WDS was de 'versterking van het vertrouwen in de rechtspraak' en 'uiteindelijk daarmee het vertrouwen in de rechtsstaat' – en wel door 'de herkenbare, inhoudelijke kwaliteitsverbetering van de rechtspraak die bij een goede benutting van de deskundigen wordt beoogd' zo blijkt uit de wetsgeschiedenis.[2]

Een vraag die centraal stond bij de herziening van de wet was: hoe te borgen dat deskundigen die optreden in strafzaken inderdaad beschikken over relevante deskundigheid? Eén van de voorzieningen die de wetgever daarvoor trof was de instelling van een register van deskundigen in strafzaken. De wettelijke regeling voorziet in een orgaan dat het Register beheert (art. 51k lid 2 Sv) en in een beoordeling van de kwaliteiten van een deskundige alvorens die wordt geregistreerd dan wel benoemd (art. 51i lid lid 4). Een en ander is nader geregeld in een Amvb, het *Besluit register deskundige in strafzaken*. Artikel 2 van het Besluit formuleert de doelstelling van het Register:

> "Het register heeft ten doel de gebruikmaking van deskundigen in strafzaken, die naar het oordeel van het College gerechtelijk deskundigen voldoen aan de in artikel 12, tweede lid, genoemde kwaliteitseisen, te bevorderen door de gegevens van deze deskundigen, voor zover zij relevant zijn voor potentiële opdrachtgevers, bijeen te brengen en openbaar te maken".

In opdracht van het WODC is de werking van het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD) geëvalueerd door een onderzoeksteam onder leiding van prof.dr. J. de Ridder (vakgroep Bestuursrecht en Bestuurskunde, Rijksuniversiteit Groningen. Het onderzoeksteam bestond uit medewerkers van onderzoekbureau Pro Facto en de vakgroep Strafrecht (Rijksuniversiteit Groningen).

Onderzoeksvragen en -aanpak
De probleemstelling van het onderzoek luidt als volgt:

Hoe functioneert het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen in de praktijk en in hoeverre worden daarbij de doelstellingen gerealiseerd die de wetgever bij de instelling van het NRGD voor ogen stonden?

De probleemstelling valt uiteen in de volgende deelvragen:

I. Wat is het beleid van de wetgever waarvan de instelling van het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen deel uit maakt en welke veronderstellingen liggen aan dat beleid ten grondslag?

II. Hoe functioneert het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen in de praktijk en in hoeverre is dit functioneren in overeenstemming met de doelstellingen en verwachtingen van de wetgever?

Om een kwalitatief beeld te krijgen van de beleidstheorie en de werking van het NRGD in de praktijk zijn 60 interviews gehouden met medewerkers van het NRGD, officieren van justitie, advocaten, rechters(-commissarissen) en (geregistreerde en niet-geregistreerde) deskundigen. Daarnaast is een digitale enquête verstuurd onder alle 520 deskundigen die t/m 31 december 2013 een aanvraag tot registratie in het NRGD hebben gedaan en onder strafrechtadvocaten.

—

[1] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken) (Stb. 2009, 33).

[2] Handelingen I 20-01-2009, p. 18-929.

Beleidstheorie
Deelonderzoek I kan worden aangeduid als een reconstructie van de beleidstheorie, oftewel, een identificatie van het geheel van causale en andere veronderstellingen waarop een beleid rust. Het NRGD is een element in een meeromvattende beleid ten aanzien van deskundigen in het strafproces. Het is een middel voor de verwezenlijking van bepaalde doelstellingen (tussendoelen en einddoelen) die onderdeel uitmaken van dat beleid. Het totale beleid, zoals dat onder meer in de Memorie van Toelichting op de Wet deskundige in strafzaken is te vinden, is een ingewikkeld geheel van doeleinden, middelen en relaties daartussen. In dat beleid is het NRGD weer een samengesteld middel bestaande uit een aantal onderdelen (zoals een College met een staf, een registratie- en beoordelingssysteem en een register) die tezamen de beoogde doeleinden moeten realiseren.

Aan het beleid en de daarin gevatte doel-middel relaties liggen een aantal vooronderstellingen ten grondslag. Deze vooronderstellingen zijn niet altijd geëxpliciteerd. De expliciete en impliciete vooronderstellingen onder het beleid ten aanzien van deskundigen hebben echter wel gevolgen voor het succes van de voorgestelde maatregelen.

Er kunnen vijf vooronderstellingen worden onderscheiden die een rol spelen in de relatie tussen het deskundigenregister en de bevordering van de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in de rechtspleging:
1. Na het selectieproces staan alleen deskundigen met voldoende niveau geregistreerd.
2. Als er deskundigen worden ingeschakeld in het strafproces, kan er een keuze worden gemaakt voor een geregistreerde deskundigen.
3. Als er een deskundige wordt ingeschakeld is dit zoveel mogelijk een geregistreerde deskundige.
4. Door het deskundigenregister en de inschakeling van geregistreerde deskundige wordt de kwaliteit van de inbreng van deskundigen bevorderd.
5. Door het deskundigenregister wordt de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in het strafproces in het algemeen vergroot.

De eerste drie vooronderstellingen zien op de voorwaarden waaraan voldaan moet worden voordat het deskundigenregister op een succesvolle manier kan functioneren. De laatste twee vooronderstellingen hebben betrekking op de relatie tussen het deskundigenregister en het bevorderen van de kwaliteit van de inbreng van de deskundigen.

Het geheel van de in dit hoofdstuk beschreven doelstellingen, middelen en veronderstellingen is schematisch mondde uit in een doelboom. Het hoogst geplaatste doel in een doelboom is de zogenoemde eindformule, het ultieme doel waarnaar gestreefd wordt. Dat betreft in dit geval het 'vergroten van het vertrouwen in de rechtstaat'. Alle onderliggende (tussen)doelen zijn op hun beurt te beschouwen als middelen om de eindformule te realiseren. Zo wordt de keten van causale en/of normatieve relaties zichtbaar gemaakt die (meestal impliciet) aan de instelling van het NRGD ten grondslag hebben gelegen.

De doelboom is een *partiële* doelboom: het beleid op strafrechtelijk terrein met als einddoel "vergroten van vertrouwen in de rechtsstaat" omvat een groot aantal maatregelen en middelen naast de instelling van het Nederlands register van gerechtelijke deskundigen. De partiële doelboom reconstrueert slechts dat deel van het beleid waarin het NRGD het centrale middel is. De onderhavige evaluatie betreft immers uitsluitend het functioneren van het NRGD.

Organisatie en procedures
Het NRGD wordt bestuurd door het onafhankelijke College gerechtelijk deskundigen. Het College stelt de normen vast waaraan deskundigen worden getoetst en beslist over de registratie in individuele gevallen. Het NRGD maakt vervolgens de gegevens van geregistreerde deskundigen openbaar. Daarnaast beheert het College het register en beslist over toelating en doorhaling van inschrijving van personen.

Het College heeft per deskundigheidsgebied twee soorten commissies ingesteld, te weten een normstellingsadviescommissie (NAC) en een toetsingsadviescommissie TAC). Daarnaast is er een bezwaaradviescommissie (BAC) in het leven geroepen die het College adviseert over de afhandeling van ingediende bezwaarschriften op beschikkingen van het College.

De toetsingsprocedure is voor elk deskundigheidsgebied in grote lijnen hetzelfde. De aanvragende deskundige vult een aanvraagformulier in en dient dat formulier, samen met ondersteunende documentatie, in bij de NRGD. Welke documenten precies toegevoegd dienen te worden hangt af van het deskundigheidsgebied en het type aanvrager. Uit de bijvoegde documenten moet blijken dat de deskundige voldoet aan de specifieke registratie-eisen voor een bepaald deskundigheidsgebied. Een deel van de benodigde documenten heeft betrekking op het vereiste opleidingsniveau, zoals diploma's, bewijs van inschrijving voor bepaalde registers, gevolgde bijscholingscursussen, bijgewoonde intervisie-bijeenkomsten en andere manieren van deskundigheidsbevordering. De deskundige moet bij zijn aanvraag een aantal van de rapporten die hij op de overzichtslijst heeft vermeld meesturen. Op de aanvraag kan het College beslissen tot registratie, registratie voor beperkte duur of geen registratie.

Registraties

In december 2010 zijn de eerste geregistreerde deskundigen op de NRGD-website zichtbaar gemaakt. In de periode 2010-2013 zijn de volgende expertisegebieden genormeerd en hebben toetsingen en registraties plaatsgevonden:

- strafrecht volwassenen – psychiatrie
- strafrecht volwassenen – psychologie
- strafrecht jeugdigen – psychiatrie
- strafrecht jeugdigen – psychologie/orthopedagogiek
- forensische toxicologie
- verdovende middelen – analyse en interpretatie
- forensisch wapen- en munitieonderzoek
- toetsing aan de Wet Wapens en Munitie
- handschriftonderzoek
- DNA-analyse en –interpretatie op bronniveau

De eerste vier deskundigheidsgebieden zijn te categoriseren onder de verzamelnaam FPPO (forensische psychiatrie, psychologie en orthopedagogiek). Van de afgehandelde aanvragen heeft 80% geleid tot registratie, is 13% afgewezen en 7% ingetrokken of buiten behandeling gelaten. In totaal zijn per 2013 529 deskundigen geregistreerd.

Veruit de belangrijkste reden voor deskundigen om zich te laten registreren was de overweging dat registratie noodzakelijk zou zijn om de activiteiten als gerechtelijk deskundige te kunnen voortzetten. Over de zorgvuldigheid van de registratieprocedure, de informatievoorziening, de duidelijkheid van de toetsingscriteria en het gezag en deskundigheid van de leden van de toetsingscommissies waren deskundigen in (grote) meerderheid positief. Er was overigens een duidelijk samenhang tussen de mate van tevredenheid en het gegeven of de aanvraag al dan niet was gehonoreerd. Over de gehele linie waren aanvragers ontevreden over het tijdsbeslag dat de procedure vergde

Bij de afgewezen aanvragen (13% van het totale aantal aanvragen) gaat het vooral om FPPO-deskundigen. Binnen die categorie blijken vooral deskundigen gericht op jongeren te zijn afgewezen, namelijk ongeveer 30%. De redenen voor afwijzing zijn divers, maar vooral als volgt te categoriseren:

1. De aanvrager voldoet niet aan kwantitatieve/objectieve eisen
    - Opleidingen
    - Aantallen rapporten

2. De aanvrager voldoet naar het oordeel van het College niet aan inhoudelijke/kwalitatieve eisen die aan gesteld worden aan de rapportage. De meest voorkomende tekortkoming hebben naar het oordeel van het college te maken met:

- het trekken van diagnostische conclusies
- het leggen van een relatie tussen de stoornis en het delict
- het opstellen van een risico-prognose
- advies
- behandeling

Evaluatie
Eerder benoemden we vijf centrale vooronderstellingen over het functioneren van het registratie-systeem. Of deze vooronderstellingen zich in de praktijk manifesteren, wordt hieronder beschreven.

1. *Na het selectieproces staan alleen deskundigen met voldoende niveau geregistreerd.*

We hebben kunnen constateren dat het NRGD voldoet aan de deelvoorwaarden die de beleidstheorie noemt, zij het met enige kanttekeningen. Men is er in geslaagd om per deskundigheidsgebied selectie-eisen te formuleren aan de hand waarvan getoetst kan worden of aanvragers voldoende kennis en vaardigheden hebben. Men is er ook in geslaagd om procedures en wijzen van toetsen te ontwikkelen die een redelijke zekerheid bieden dat aanvragers met onvoldoende kwaliteiten niet worden geregistreerd terwijl aanvragers met voldoende kwaliteiten wèl worden geregistreerd. Enkele kritische commentaren, genoteerd in interviews, behoeven vermelding. Enkele critici meenden dat het NRGD aanzienlijk hogere eisen zou moeten stellen dan zijn vastgelegd in de selectie-eisen. Enkele afgewezen aanvragers vonden dat zij (ten onrechte) afgewezen waren, omdat zij niet tot de dominante coalitie op hun expertise-terrein behoren . Ook betwiste een enkeling de deskundigheid van de leden van de toetsingsadviescommissie. Dergelijke commentaren kunnen dienen als een waarschuwing dat het draagvlak onder deskundigen voor de aanpak van het College niet volledig is.

2. *Als er deskundigen worden ingeschakeld in het strafproces, kan er een keuze worden gemaakt voor een geregistreerde deskundigen.*

Vier jaar na de start van het NRGD is voor de meeste deskundigheidsgebieden steeds een geregistreerde deskundige beschikbaar indien daarnaar vraag is vanuit een strafzaak. Echter, een aantal deskundigheidsgebieden valt (nog) buiten de registratie. De leemte is wellicht klein, maar ook pregnant. Buiten de registratie gebleven zijn onder meer de bijzondere gevallen (de exoten) en alle (academische) superspecialisten. Hier doet zich een paradox voor. Enerzijds is de ontsluiting van juist deze specifieke deskundigheidsgebieden waarschijnlijk van groot belang voor de kwaliteit van het strafproces. De gebruikers die in de aanloop naar de Wds werden geïnterviewd meenden dat de registratie van deskundigheid op exotische en super-specialistische gebieden zelfs cruciaal was; een maatstaf voor het succes van het register. Anderzijds lenen juist deze heel kleine en fluctuerende groepen specifieke deskundigen en super-specialisten zich nauwelijks voor een registratie volgens de systematiek van het NRGD – en wellicht helemaal niet.

3. *Als er een deskundige wordt ingeschakeld is dit zoveel mogelijk een geregistreerde deskundige.*

Officieren van justitie en rechters maken heden ten dage in veruit de meeste gevallen gebruik van geregistreerde deskundigen. Men gaat ervan uit dat de adviezen van geregistreerde deskundigen goed zijn. Advocaten gebruiken het register slechts in zeer beperkte mate. Weliswaar beschouwen de gebruikers het register zelf niet als bron van informatie, maar dat wordt grotendeels gecompenseerd door de bemiddelende rol van de beide grote forensische instituten, het NFI en het NIFP. De gebruikers lijken het fenomeen van de geregistreerde deskundigen inmiddels zo vanzelfsprekend te vinden dat het risico ontstaat dat de benoemende magistraat en zelfs de zaaksrechter niet zelf nog met een kritische blik naar de deskundige en diens oordeel kijkt.

4. *Door het deskundigenregister en de inschakeling van geregistreerde deskundige wordt de kwaliteit van de inbreng van deskundigen bevorderd.*

Het onderzoek onder deskundigen heeft weinig ondersteuning opgeleverd voor de veronderstelling dat de kwaliteit van deskundigen en hun rapportages er als gevolg van de instelling van het NRGD op vooruit is gegaan. Naar de ervaring van de meeste deskundigen zelf heeft het registratiesysteem weinig invloed op kwaliteit van hun werk. Alleen onder de beginnende adviseurs denkt een deel daar anders over. De meeste gebruikers hebben te kennen gegeven geen verschillen te hebben ervaren. Indien ze al wel vooruitgang hebben bespeurd dan was die doorgaans vooral toe te schrijven aan de inspanningen van NFI en NIFP om de forensische advisering op een hoger plan te brengen. Dit is een indicatie dat inspanningen vooraf, aan de inputzijde, ter verbetering van de forensische deskundigheid, minstens zo belangrijk zijn als de kwaliteitsbeoordeling achteraf, aan de outputzijde, van geleverde prestaties. De registratie lijkt vooralsnog vooral als een zeef te werken die onmiskenbaar ongeschikte deskundigen uit zeeft – in de eerste vier jaar van het NRGD 20 tot 30 procent van de aanvragers. Voor een eventuele verdere verbetering van de forensische advisering lijkt meer nodig zijn dan verdere aanscherping van de beoordeling van prestaties, en wel een verbetering van de opleidingen van forensische experts en van rechters en officieren.

5. *Door het deskundigenregister wordt de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in het strafproces in het algemeen vergroot.*

Het onderzoek heeft geen duidelijke aanwijzingen opgeleverd dat het NRGD-systeem de oordeelsvorming van rechters in strafzaken heeft versterkt. Anders dan verwacht is er geen kritisch debat ontstaan over het gebruik van niet-juridische expertise in de oordeelsvorming van de strafrechter. Voor zover er al een effect op de opstelling van de rechters viel te noteren was dat eerder omgekeerd: een lichte neiging onder de leden van de zittende èn staande magistratuur om de deskundigheid van geregistreerde deskundigen en de kwaliteit van hun Pro Justitia-rapportages als een gegeven te beschouwen: die deskundigen hebben immers allen de toets van het NRGD doorstaan. De formulering van opdrachten en vragen voor deskundigen was al langer onderwerp van evaluatie en verbetering. Niet viel na te gaan of het werk van het NRGD daaraan een zelfstandige bijdrage heeft geleverd. In het toetsingsmodel van het NRGD heeft de door de deskundige te maken omzetting van de opdracht in een voor de deskundige uitvoerbare onderzoeksopzet een belangrijke plaats gekregen. Indirect heeft dit wellicht een verbetering van de communicatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer tot gevolg gehad.

De afgelopen vier jaar is het NRGD een centrale plaats geworden voor het verzamelen en toepassen van deskundigheid op het terrein van de forensische advisering. De doorwerking ervan in de rechtspraktijk, voor zover die er is, moet echter meer gezocht worden bij de deskundigen dan bij de juristen. Voor de meeste rechters, officieren en advocaten is de oordeelsvorming van het NRGD en alle deskundigheid die daartoe is verzameld een afstandelijke aangelegenheid gebleven.

Conclusie

Het NRGD is er in de afgelopen vier jaar in geslaagd om een systeem te ontwikkelen en toe te passen waarmee alleen forensische deskundigen zijn geregistreerd die aan een bepaald minimum niveau voldoen. Dat heeft geresulteerd in 529 registraties. Praktisch gezien heeft het register vooral een zeefwerking gehad: deskundigen die als forensisch deskundige evident onder de maat functioneerden kunnen in beginsel niet meer Pro Justitia rapporteren. Het NRGD is er voorts in geslaagd om de meest voorkomende deskundigheidsgebieden onder de registratie te brengen en om daarmee ook het grootste gedeelte van de Nederlandse forensische deskundigen te registreren. Heel weinig voorkomende, heel gespecialiseerde en hoogwaardig-academische deskundigheden vallen echter niet onder de werking van het register en zullen waarschijnlijk ook nooit onder die werking gebracht kunnen worden. Inmiddels is het stadium bereikt waarin in de rechtspraktijk doorgaans alleen geregistreerde deskundigen worden ingeschakeld – mits voorhanden.

Deze evaluatie heeft kunnen vaststellen dat het NRGD naar behoren functioneert en dat het *outputs* levert (normering, toetsing, registratie) die kwalitatief aan de maat zijn. Over de *outcomes* van het NRGD-systeem daarentegen – de generieke doorwerking in de kwaliteit van het rechterlijk oordeel – zijn geen harde uitspraken te doen. De beschikbare gegevens suggereren dat het NRGD (anders dan verwacht) geen kritisch debat heeft kunnen bewerken

over de eigen rol en verantwoordelijkheid van de rechter in relatie tot de bijdragen van deskundigen aan het strafproces.

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Op 1 januari 2010 is de Wet deskundige in strafzaken (Wds) in werking getreden.[3] De wet heeft een aantal wijzigingen aangebracht in het Wetboek van Strafvordering, met name aangaande de positie van de deskundige in het strafproces. Het einddoel van de WDS was de 'versterking van het vertrouwen in de rechtspraak' en 'uiteindelijk daarmee het vertrouwen in de rechtsstaat' – en wel door 'de herkenbare, inhoudelijke kwaliteitsverbetering van de rechtspraak die bij een goede benutting van de deskundigen wordt beoogd' zo blijkt uit de wetsgeschiedenis.[4]

Een vraag die centraal stond bij de herziening van de wet was: hoe te borgen dat deskundigen die optreden in strafzaken inderdaad beschikken over relevante deskundigheid? Eén van de voorzieningen die de wetgever daarvoor trof was de instelling van een register van deskundigen in strafzaken. De wettelijke regeling voorziet in een orgaan dat het Register beheert (art. 51k lid 2 Sv) en in een beoordeling van de kwaliteiten van een deskundige alvorens die wordt geregistreerd dan wel benoemd (art. 51i lid lid 4). Een en ander is nader geregeld in een Amvb, het *Besluit register deskundige in strafzaken*. Artikel 2 van het Besluit formuleert de doelstelling van het Register:

> "Het register heeft ten doel de gebruikmaking van deskundigen in strafzaken, die naar het oordeel van het College gerechtelijk deskundigen voldoen aan de in artikel 12, tweede lid, genoemde kwaliteitseisen, te bevorderen door de gegevens van deze deskundigen, voor zover zij relevant zijn voor potentiële opdrachtgevers, bijeen te brengen en openbaar te maken".

De wetgever heeft voorts bepalingen opgenomen om het gebruik van geregistreerde deskundigen te bevorderen. Deskundigen worden benoemd 'op de wijze bij de wet voorzien', aldus art. 51i Sv. De wet kent drie benoemende instanties van gerechtelijke deskundigen: de rechter, de rechter-commissaris en de officier van justitie. De officier van justitie benoemt alleen 'een deskundige die als deskundige is geregistreerd in het register' (art. 150 Sv).

De wettelijke regeling is geconcretiseerd in de oprichting van het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen (NRGD. Het doel en de feitelijke werking van het Register vormen het onderwerp van het onderhavige onderzoek.

In opdracht van het WODC is de werking van het NRGD geëvalueerd door een onderzoeksteam onder leiding van prof.dr. J. de Ridder (vakgroep Bestuursrecht en Bestuurskunde, Rijksuniversiteit Groningen. Het onderzoeksteam bestond uit medewerkers van onderzoekbureau Pro Facto en de vakgroep Strafrecht (Rijksuniversiteit Groningen). Dit rapport is de weergave van deze evaluatie.

1.2 Onderzoeksvragen

De probleemstelling van het onderzoek luidt als volgt:

Hoe functioneert het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen in de praktijk en in hoeverre worden daarbij de doelstellingen gerealiseerd die de wetgever bij de instelling van het NRGD voor ogen stonden?

De probleemstelling valt uiteen in de volgende deelvragen:

—

[3] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken) (Stb. 2009, 33).

[4] Handelingen I 20-01-2009, p. 18-929.

III. Wat is het beleid van de wetgever waarvan de instelling van het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen deel uit maakt en welke veronderstellingen liggen aan dat beleid ten grondslag?

IV. Hoe functioneert het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen in de praktijk en in hoeverre is dit functioneren in overeenstemming met de doelstellingen en verwachtingen van de wetgever?

Deelonderzoek I kan worden aangeduid als een reconstructie van de beleidstheorie, oftewel, een identificatie van het geheel van causale en andere veronderstellingen waarop een beleid rust. In dit kader onderscheiden we de volgende deelvragen.

1. Welke doelstellingen heeft de wetgever met de instelling van het NRGD willen verwezenlijken?
2. Welke andere middelen ter verwezenlijking van die doelstellingen zijn onderdeel van datzelfde beleid?
3. Wat zijn de impliciete en expliciete veronderstellingen die aan de het beleid als geheel en aan de verschillende doel-middel relaties in dat beleid ten grondslag liggen?
4. In hoeverre zijn de doelstellingen en tussendoelen SMART geformuleerd?
5. Heeft de wetgever alternatieve wegen en middelen ter verwezenlijking van het zelfde doel overwogen en waarom zijn deze middelen verworpen?
6. Hoe verhoudt het beleid van de wetgever zich tot bestaande voorzieningen?
7. Welke mogelijke neveneffecten van het beleid en van afzonderlijke onderdelen van het beleid zijn denkbaar en heeft de wetgever deze neveneffecten in zijn overwegingen betrokken?

In het kader van het tweede deelonderzoek, naar de praktijk en werking van het NRGD, zijn binnen drie thema's de volgende deelvragen onderscheiden.

Registratie

8. Aan welke eisen en normen dienen deskundigen te voldoen om toegelaten te worden tot het NRGD?
9. Hoe zijn deze tot stand gekomen?
10. Hoe worden deze eisen en normen beoordeeld en ervaren door (potentiële) deskundigen van het NRGD?
11. Hoe verloopt de toetsing en registratie in de praktijk?
    a. Hoeveel tijd en kosten zijn ermee gemoeid voor resp. de deskundige en het College en het Bureau NRGD?
    b. Wat is de (gemiddelde) doorlooptijd van een aanvraag?
    c. Welke acties dienen te worden ondernomen door de deskundige en het College en het Bureau NRGD?
    d. Hoe worden de toetsing en registratie ervaren door deskundigen?
12. Welke afwegingen maken deskundigen om wel of niet een verzoek tot registratie te doen?
13. Hoeveel aanvragen om toegelaten te worden tot het NRGD zijn afgewezen?
14. Op welke gronden werden de aanvragen afgewezen? Worden afwijzingen goed gemotiveerd?

Inschakeling deskundigen

15. Hoe vaak, in welke fase(n) en door wie worden geregistreerde deskundigen ingeschakeld in een strafproces?
16. Hoe vaak, in welke fase(n) wie en door wie worden niet-geregistreerde deskundigen ingeschakeld in een strafproces?

17. Welke afwegingen en overwegingen maken gebruikers voor de inschakeling van specifieke geregistreerde deskundigen?
18. Wat zijn voor gebruikers de motieven om (eventueel) niet-geregistreerde deskundigen in te schakelen? Hoe worden de eisen en normen die hieraan gesteld worden, ervaren?
19. Hoe geschiedt de inschakeling van geregistreerde resp. niet-deskundigen in de praktijk?
    a. Door wie worden de (geregistreerde en niet-geregistreerde) deskundigen concreet benaderd?
    b. Worden de (geregistreerde en niet-geregistreerde) deskundigen naar hun oordeel vroeg genoeg benaderd?
    c. Op welke wijze verloopt de communicatie (e-mail, telefonisch, anders) tussen de (geregistreerde en niet-geregistreerde) deskundigen en de gebruikers?
    d. Is het (geregistreerde en niet-geregistreerde) deskundigen duidelijk wat er precies van ze verwacht wordt?
    e. Op welke punten verloopt deze communicatie goed en op welke punten minder goed?

Doeltreffendheid

20. Is er sprake van een verbetering van tegenspraak en van de kwaliteit van de diensten en producten van geregistreerde deskundigen in vergelijking met de situatie voordat het NRGD werd ingevoerd? Zo ja, is die verbetering toe te schrijven aan deze invoering?

1.3 Onderzoeksaanpak

Voor de beantwoording van de deelvragen in het kader van de procesevaluatie is een ‘multi method approach’ toegepast, dat wil zeggen, de onderzoeksvragen zijn beantwoord door het toepassen van verschillende onderzoeksmethoden vanuit verschillende invalshoeken.

Document- en literatuurstudie

Door middel van een desk research zijn de volgende documenten bestudeerd:

- Beoordelingscriteria voor toelating
- Overzichten van het College NRGD van aanmeldingen voor, inschrijvingen in en afwijzingen voor het NRGD
- Jaarverslagen en Nieuwsbrieven NRGD
- Kamerstukken (zie bijlage 2)
- Literatuur (zie bijlage 2)

Dossierstudie

Concrete dossiers:

- 15 aanvraagdossiers inclusief TAC advies onderverdeeld naar deskundigheidsgebied en uitkomst van de procedure
- Inhoudelijke scan van alle bezwaardossiers t/m 2013

Interviews

Om een kwalitatief beeld te krijgen van de beleidstheorie en de werking van het NRGD in de praktijk zijn 60 interviews gehouden met medewerkers van het NRGD, officieren van justitie, advocaten, rechters(-commissarissen) en (geregistreerde en niet-geregistreerde) deskundigen. De respondenten zijn weergegeven in bijlage 1. [5]

—

[5] Het was de bedoeling in het onderzoek ook een substantieel aantal advocaten te betrekken, maar dat is niet gelukt. Slechts één advocaat is bereid gevonden aan een interview mee te werken. Contacten met de Nederlandse Orde van Advocaten en de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten om medewerking aan interviews of het aan het uitzetten van een enquête hebben niet het gewenste resultaat opgeleverd.

Enquête
Onder alle 520 deskundigen die t/m 31 december 2013 een aanvraag tot registratie in het NRGD hebben gedaan, is een digitale enquête verstuurd. De totale respons op de enquête bedroeg 40%. Tabel 1.1 geeft een overzicht van de respons in vergelijking met de opbouw van het register naar deskundigheidsgebied en uitkomst van de procedure. De tabel laat zien dat de respons dezelfde verdeling naar deskundigheidsgebied als het register heeft. Er is een enige ondervertegenwoordiging van afgewezen en ingetrokken aanvragen. Desondanks zijn de enquêteresultaten aan te merken als representatief voor de onderzochte groep. De vragen en antwoorden per vraag zijn weergegeven in bijlage 3.

Tabel 1.1: Respons ten opzichte van bestand register

	Bestand	Percentage	Enquête	Percentage
FPPO	608	92%	186	90%
Overige deskundigheidsgebieden	124	8%	21	10%
Geregistreerd	529	80%	179	87%
Afgewezen	87	13%	21	10%
Ingetrokken/anders	47	7%	7	3%

Naast de enquête onder de deskundigen is er een korte digitale vragenlijst onder strafrechtadvocaten uitgezet. In totaal zijn 480 strafrechtadvocaten via de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) benaderd. De respons bedroeg 26. Dat betekent een responspercentage van 5%. De uitkomsten van deze enquête zijn daarmee niet representatief maar geven louter een indicatie van de meningen en oordelen van advocaten. De uitkomsten van de enquête zijn opgenomen in bijlage 5.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt de beleidstheorie van het NRGD beschreven, oftewel, welke vooronderstellingen liggen aan de vorming van het NRGD ten grondslag? Hoofdstuk 2, dat derhalve het hiervoor onderscheiden deelonderzoek 1 bevat, mondt uit in een doelboom. Het functioneren van het NRGD (deelonderzoek 2) komt aan de orde in de hoofdstukken 3 t/m 5. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de organisatie, commissies, en procedures van het NRGD, oftewel, hoe alles op papier geregeld en georganiseerd is. In hoofdstuk 4 wordt beschreven waar dit toe geleid heeft. Daarbij wordt aandacht besteed aan de aantallen registraties en op de ervaringen en oordelen van de deskundigen met de procedures. De wijze waarop deskundigen in de praktijk in het strafproces gebruikt worden, wordt beschreven in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 is het evaluatieve hoofdstuk, waarin de bevindingen worden geanalyseerd en beoordeeld.

2 Beleidstheorie inzake de instelling van het NRGD

2.1 Inleiding

Het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen is een element in een meeromvattend beleid ten aanzien van deskundigen in het strafproces. Het is een middel voor de verwezenlijking van bepaalde doelstellingen (tussendoelen en einddoelen) die onderdeel uitmaken van dat beleid. Het totale beleid, zoals dat onder meer in de Memorie van Toelichting op de Wet deskundige in strafzaken is te vinden, is een ingewikkeld geheel van doeleinden, middelen en relaties daartussen. In dat beleid is het NRGD weer een samengesteld middel bestaande uit een aantal onderdelen (zoals een College met een staf, een registratie- en beoordelingssysteem en een register) die tezamen de beoogde doeleinden moeten realiseren.

Om de werking van het NRGD te kunnen toetsen aan de doeleinden en verwachtingen van de wetgever is het nodig eerst een reconstructie te maken van het beleid van de wetgever ter zake en van de aan dat beleid ten grondslag liggende beleidstheorie. Dat gebeurt in dit hoofdstuk. De beleidstheorie, oftewel het geheel aan veronderstellingen dat aan een beleid - in dit geval aan het beleid met betrekking tot de instelling van het NRGD – ten grondslag lag, was niet als zodanig al voorhanden maar moest gereconstrueerd worden. Sommige veronderstellingen waren impliciet, andere meer expliciet. De analyse, uitmondend in een zgn. doelboom, is geheel voor onze rekening.

De reconstructie heeft plaatsgevonden op basis van analyse van verschillende documenten. De wetsgeschiedenis, zoals blijkt uit de Kamerstukken en Handelingen, was de belangrijkste bron. Een bijzondere betekenis had het rapport van het vooronderzoek voor deze evaluatie dat in 2010 in opdracht van de minister is uitgevoerd.[6] Dat onderzoek behelsde een eerste reconstructie van de beleidstheorie. Deze reconstructie is zoveel mogelijk in het navolgende geïntegreerd. Het evaluatiekader, dat de behandeling van de beleidstheorie in dit hoofdstuk afrondt, is in belangrijke mate aan dit vooronderzoek ontleend.

Om de interpretaties van de beleidsvoorstellen te versterken zijn de reacties op het wetsvoorstel vanuit wetenschap en praktijk, zoals te vinden in wetenschappelijke tijdschriften en handboeken, verzameld. Voor hetzelfde doel zijn enkele personen geïnterviewd die direct betrokkenen waren bij de totstandkoming van de Wet deskundige in strafzaken en het register.

2.2 Doelstellingen van de wetgever

2.2.1 Doelen ten aanzien van de Wet deskundige in strafzaken

Het startpunt bij de reconstructie van de doelstellingen van de wetgever voor het NRGD is de geschiedenis van de Wet deskundige in strafzaken. De eerste aanleiding voor het opstellen van de Wet deskundige in strafzaken kan worden gevonden in het onderzoeksproject Strafvordering 2001.[7] Op basis van Strafvordering 2001 besloot de wetgever in het ‘Algemeen kader herziening Wetboek van Strafvordering’ in 2003 tot een gedeeltelijke aanpassing en modernisering van het Wetboek van Strafvordering.[8] In Strafvordering 2001 werd onder andere voorgesteld de positie van verschillende deelnemers aan het strafproces wettelijk te verankeren, waaronder die van de

—

[6] B. F. Keulen, H.K. Elzinga, N.J.M. Kwakman en J.A. Nijboer *‘Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke neveneffecten en risico’s’.* ’s Gravenhage, Booom 2010.

[7] M.S. Groenhuijsen & G. Knigge (red.), *Het onderzoek ter zitting. Eerste interimrapport Strafvordering 2001*, Deventer: Gouda Quint 1999. Er zijn verschillende delen: deel 1: Het onderzoek ter zitting (1999), deel 2: Het vooronderzoek in strafzaken (2001), deel 3: Dwangmiddelen en rechtsmiddelen (2001), deel 4: Afronding en verantwoording (2004).

[8] Kamerstukken II 2003-2004, 29271, nr. 1, p. 8.

deskundige.[9] De wetgever vond een pleidooi voor een wettelijke verankering van de positie van de deskundige terecht, maar een 'wettelijke regeling is vooralsnog minder urgent dan de positie van het slachtoffer en de getuige'.[10]

Voor Strafvordering 2001 schreef Kwakman een deelrapport genaamd 'De deskundige in het strafproces'.[11] In dat deelrapport werden de positie van de deskundige en de problemen met de deskundigen in het Nederlandse strafproces beschreven. De analyse was toegespitst op drie punten: de rechten van de verdediging, de rol van de rechter en onafhankelijkheids- en kwaliteitswaarborgen. Volgens de Memorie van Toelichting komt het wetsvoorstel 'in belangrijke mate overeen met de contouren die zijn geschetst voor een nieuwe wettelijke regeling' in dit deelrapport.[12]

De wettelijke verankering van de positie van de deskundige kreeg prioriteit nadat was gebleken dat de gerechtelijke dwaling in de Schiedammer Parkmoordzaak mede het gevolg was van een verkeerde omgang met het deskundigenbewijs in die zaak.[13] De deskundigen maakten tijdens het proces geen melding van hun twijfels over het ontbreken van een DNA-match. De rechter kon daardoor het ontbreken van de DNA-sporen van de verdachte en de aanwezigheid van de DNA-sporen van een onbekende derde niet meewegen in zijn oordeel.[14] Naar aanleiding van het onderzoeksrapport van de commissie Posthumus over deze gerechtelijke dwaling[15] deed de minister in het debat hierover in de Tweede Kamer onder andere de toezegging dat werk zou worden gemaakt van de uitwerking van de aanbevelingen van Strafvordering 2001 met betrekking tot de positie van de deskundige.[16] Deze toezegging maakte onderdeel uit van een verbeterprogramma waarin werd omschreven hoe uitvoering zou worden gegeven aan de aanbevelingen van het onderzoeksrapport van de commissie Posthumus: het 'programma versterking opsporing en vervolging'.[17] Gedeeltelijk liep het verbeterprogramma parallel aan een al bestaand meerjarenplan voor de versterking van de forensische opsporing.

Doelstelling Wet deskundige in strafzaken

De minister is bij de behandeling van de Wet deskundige in strafzaken in de Eerste Kamer ingegaan op de doelstelling van deze wet. Nadat de minister had toegezegd dat de wet zou worden geëvalueerd[18] werd gevraagd naar het slaagcriterium van de wet. Het einddoel van de Wet deskundige in strafzaken was volgens de minister de 'versterking van het vertrouwen in de rechtspraak' en 'uiteindelijk daarmee het vertrouwen in de rechtsstaat'.[19] De minister doelde hierbij op 'de herkenbare, inhoudelijke kwaliteitsverbetering van de rechtspraak die bij een goede benutting van de deskundigen wordt beoogd'.[20] In andere woorden, door goede benutting van de deskundigen moet de kwaliteit van de rechtspraak worden vergroot. In de Memorie van Toelichting wordt in het kader van de goede benutting van deskundigen ingegaan op de verschillende belangen die in het strafgeding een rol spelen. Voor een goede benutting moeten de verschillende belangen met elkaar in evenwicht zijn. De belangen zijn: 'a) het belang van het onderzoek en de materiële waarheidsvinding, b) het belang van een eerlijke procesvoering, waaronder dat van de zogenaamde 'equality of arms' en c) dat van berechting binnen een redelijke termijn'.[21]

—

[9] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 4. De MvT refereert hieraan.

[10] Kamerstukken II 2003-2004, 29271, nr. 1, p. 11.

[11] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3 (MvT), p. 4; Kwakman 1999.

[12] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 4.

[13] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3.

[14] Zie J. Hielkema, *Deskundigen in Nederlandse strafzaken (diss. Rotterdam)*, 's-Gravenhage: Sdu Juridische & Fiscale Uitgeverij 1996.

[15] F. Posthumus, Evaluatieonderzoek in de Schiedammer parkmoord 2005. Rapportage in opdracht van het college van procureurs-generaal. Gepubliceerd op www.openbaarministerie.nl.

[16] Handelingen II 15-09-2005, p. 107-6475.

[17] Kamerstukken II 2004–2005, 29 800 VI, nr. 168 en Kamerstukken II 2005-2006, 30300 VI, nr. 32.

[18] Kamerstukken I 2007-2008, 31116, nr. C (Memorie van Antwoord), p. 4.

[19] Handelingen I 20-01-2009, p. 18-929.

[20] Handelingen I 20-01-2009, p. 18-929.

[21] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 2.

De globale doelstelling wordt in de rest van de Memorie van Toelichting verder uitgewerkt. Daarbij kan een link worden gelegd tussen de meer concrete doelstelling en de verschillende belangen die in het strafgeding een rol spelen.

1. In het belang van materiële waarheidsvinding moet de kwaliteit van de bijdrage van de deskundige aan het strafproces verbeteren. De veronderstelling van de wetgever is dat dit bijdraagt aan een 'deugdelijke vaststelling van de feiten'.[22] Omdat door verschillende auteurs was geconstateerd dat de kwaliteit van het deskundigenbewijs gebreken vertoonde[23], is het doel daarom 'de bevordering van de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in de rechtspleging'.[24]

2. Het belang van het onderzoek en de waarheidsvinding vraagt ook om '*verbeterde communicatie* tussen de deskundigen en de rechtspraak'.[25] Dit punt wordt in de parlementaire behandeling van de wet meerdere malen gemaakt door Kamerleden en door de minister. Gebrekkige communicatie tussen deskundigen en rechtspraak werd als een van de voornaamste oorzaken gezien van de fouten in de Schiedammer Parkmoordzaak.

3. In verband met de eerlijke procesvoering en de op art. 6 EVRM-gebaseerde 'equality of arms' wil de wetgever zorgen voor 'een *versterking van de positie van de verdediging*' en kent daarvoor 'aan de verdediging een uitdrukkelijke recht op een tegenonderzoek toe'.[26] Dit was een belangrijk punt uit het rapport van Kwakman.

4. In verband met de berechting binnen een redelijke termijn is het volgens de wetgever van belang dat het opsporingsonderzoek zo evenwichtig en volledig mogelijk wordt verricht en '*zo snel mogelijk* na het bekend worden van het strafbare feit'.[27] Op die manier kan in het vooronderzoek 'reeds zo veel voldoende en betrouwbaar materiaal worden verzameld dat de rechtbank zich tijdens het onderzoek ter terechtzitting voldoende geïnformeerd acht'.[28] Dit doel kan worden bereikt als het OM en de verdediging al in het vooronderzoek de belangrijkste onderzoekshandelingen laten verrichten, waaronder het deskundigenonderzoek. Voor deskundigenonderzoek in het vooronderzoek hebben partijen in bepaalde gevallen de toestemming van de rechter-commissaris nodig. Daarom moet 'toepassing van bevoegdheden van de rechter-commissaris ook buiten het verband van het gerechtelijk vooronderzoek mogelijk' zijn, zodat 'de positie van de rechtercommissaris wordt versterkt'.[29]

5. Een ander manier om de berechting binnen een 'redelijke termijn' te houden, is volgens de wetgever: het opsporingsonderzoek niet belasten met 'te veel' voorschriften. Regulering van het optreden van deskundigen in het opsporingsonderzoek is een voorbeeld van een te veel aan regels dat, aldus de wetgever, een vlot verloop van het opsporingsonderzoek in gevaar zou brengen.[30] De wetgever heeft er daarom voor

—

[22] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 3.

[23] Zie bijvoorbeeld P.J. van Koppen, Paradoxen van deskundigen. Over de rol van experts in strafzaken (oratie Maastricht), Deventer: Kluwer 2004.

[24] Citaat uit Memorie van Toelichting bij het Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 8. Uit wetsgeschiedenis blijkt dat Kamerleden dit zo ook hebben begrepen, zie als voorbeeld mevrouw Azough in Handelingen II 09-04-2008 met betrekking tot het versterkingsprogramma Forensische Opsporing: 'een van de aandachtspunten betrof daarbij de kwalitatieve versterking (…) van deskundigen'.

[25] Handelingen I 20-01-2009, p. 18-929.

[26] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 1.

[27] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 1.

[28] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 1.

[29] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 1.

[30] Door onder meer het College van procureurs-generaal en Raad van de rechtspraak is commentaar geleverd op een (ongepubliceerde) conceptversie van het wetsvoorstel. Daarin werd een veel ruimer begrip gehanteerd van het begrip deskundige. Hierop kwam kritiek

gekozen veelvoorkomende technische opsporingshandelingen uit te zonderen van het deskundigenbegrip.[31] Voor deze technische opsporingsambtenaren gelden andere regels dan voor deskundigen.

Een tweede overweging van de wetgever om technische opsporingsambtenaren buiten de categorie 'deskundigen' in de zin van de wet te houden is, dat het niet te verwachten valt dat een ruim begrip van deskundigheid 'goed gecombineerd kan worden met (…) het formuleren en hanteren van bepaalde kwaliteitseisen'.[32]

Invulling kwaliteitsdoelen

Het eerste doel – voldoende kwaliteit van de bijdrage deskundige – en het tweede doel – verbeterde communicatie tussen de deskundigen en de rechtspraak – zijn de twee kwaliteitsdoelen die aansluiten op het belang van het onderzoek en de materiële waarheidsvinding. In de Memorie van Toelichting worden deze twee doelen uitgewerkt in drie tussendoelen. Deze tussendoelen zijn niet strikt van elkaar te scheiden, maar overlappen elkaar.

Ten eerste, en daarmee begint de MvT, heeft het wetsvoorstel tot doel de 'uitbreiding en aanvulling' en de 'verbetering van de regeling van de deskundige'.[33] Hiervoor wordt een eigen regeling van de deskundige opgesteld en een afzonderlijke titel (IIIC art. 51i – 51m Sv) aan het Wetboek van Strafvordering toegevoegd, waarin de 'rechten en verplichtingen van de deskundige' staan.[34] In deze titel worden verschillende wettelijke bepalingen die alleen van toepassing waren binnen het gerechtelijk vooronderzoek (art. 227 236 Sv (oud)) en een aantal buitenwettelijke regels afkomstig uit de rechtspraak – zoals het Schoenmakersarrest[35] – of de praktijk – zoals de registratie van vaste gerechtelijke deskundigen – samengevoegd en gemoderniseerd.

Ten tweede geeft het wetsvoorstel 'de gelegenheid tot aanscherping van de eisen die aan betrouwbaarheid[36] en bekwaamheid van de deskundige worden gesteld'[37] en breder aan het deskundigenbewijs in het algemeen. Het stellen van eisen heeft betrekking op:

a) Het *vakgebied waarop de deskundige actief* is. De wetgever juicht het bijvoorbeeld toe dat er vanuit de praktijk aandacht is voor 'het opzetten van forensische specialismen en standaarden'.[38]
b) De *kwaliteit van de deskundige*. De wetgever vindt dat 'deskundigen aan bepaalde kwaliteitseisen (bekwaamheid en kennis van een bepaald vakterrein) [zullen] moeten

voornamelijk vanwege de hoge 'administratieve lasten' die een ruim begrip van deskundige met zich mee zou brengen en dat zo'n grote groep deskundigen 'niet goed werkbaar' zou zijn.

[31] In de Aanwijzing technisch onderzoek/deskundigenonderzoek is te vinden welke onderzoekshandelingen al dan niet worden aangemerkt als deskundigenonderzoek.

[32] Kamerstukken I 2007-2008, 31116, nr. C, p. 1. Dat technisch opsporingsambtenaren geen deskundigen zijn, betekent niet dat de wetgever geen belang hecht aan de kwaliteit van hun onderzoek. Maar in plaats van eisen te stellen aan de deskundigheid van de ambtenaar, ziet de wetgever meer heil in 'betere standaardisering en uitvoering van sterk uiteenlopende soorten onderzoek en vaste werkwijzen', Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 12.

[33] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 1.

[34] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 4.

[35] HR 27 januari 1998, NJ 1998, 404 m. nt. J.M. Reintjes. In dit arrest overweegt de Hoge Raad dat het bij betwisting van de deskundigheid van de deskundige de rechter zou moeten onderzoeken 'of die deskundigheid zich mede uitstrekt tot het onderzoek aan en de analyse van schoensporen, en zo ja volgens welke methode hij het onderzoek heeft uitgevoerd en waarom hij deze methode betrouwbaar acht alsmede in hoeverre hij in staat is deze methode vakkundig toe te passen'.

[36] De betekenis van het begrip betrouwbaarheid in het juridische spraakgebruik is niet helder, zie M.J. Dubelaar, *Betrouwbaar getuigenbewijs (diss. Leiden)*, Deventer: Kluwer 2014, p. 50. Betrouwbaarheid van personen ziet op het vertrouwen in die persoon. Het gaat om de integriteit van die persoon. Betrouwbaarheid van verklaringen heeft betrekking op de geloofwaardigheid van de verklaring. In beide gevallen impliceert betrouwbaarheid een relatie tussen de verklaring en de werkelijkheid. Dit in tegenstelling tot de betekenis van betrouwbaarheid in sociaal-wetenschappelijk onderzoek, zoals de verwerking van de enquêteresultaten in dit onderzoek, waarbij het gaat om de herhaalbaarheid van de testen.

[37] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 6.

[38] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 7.

voldoen'.[39] Er wordt door de wetgever onderscheid gemaakt tussen enerzijds vakbekwaamheid en anderzijds forensische kennis/communicatieve vaardigheden. Met de toetsing van de specifieke kennis, vaardigheden en attitude van de deskundige 'wordt beoogd om de wenselijk geachte kwaliteitsimpuls aan de rechtspleging te bewerkstelligen'. In dat kader wil de wetgever in een AMvB kwaliteitseisen opstellen waar de deskundige aan moet voldoen.[40]

c) De *integriteit van de deskundige*. Van de deskundige wordt onder meer verwacht dat hij naar waarheid, volledig en naar beste inzicht rapporteert.[41]
d) De *kwaliteit van het onderzoek*. Hieronder valt bijvoorbeeld de aandacht voor de opdracht aan de deskundige, waarbij 'een betere communicatie tussen opdrachtgever en deskundige over de inhoud en reikwijdte van de opdracht (...) verhelderend werken' kan.[42]
e) De *kwaliteit van de rapportage*. Volgens de MvT is er behoefte aan 'het opnemen van de eisen waaraan het verslag dient te voldoen', want dat 'kan een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de verslagen'.[43] Daarom is in de wettelijke regeling voor de deskundige onder andere 'een toevoeging van eisen van verantwoording van de gebruikte methode en kwalificatie bij de toepassing daarvan' te vinden.[44]

Ten derde vindt de wetgever het 'zinvol en wenselijk beter zicht te houden op de kwaliteit en de omvang van de erkende deskundigen'.[45] Voor de inwerkingtreding van de Wet deskundige in strafzaken konden deskundigen als vaste gerechtelijke deskundige worden geregistreerd op een ressortelijke lijst door het gerechtshof van het ressort waar de deskundige woonde op vordering van het OM. Aan deze regeling zaten een aantal nadelen. Ten eerste waren deskundigen alleen lokaal geregistreerd. Deze lokale registratie was onoverzichtelijk en het was onduidelijk welke deskundigen precies op de lijst stonden. Landelijke initiatieven om inzicht te krijgen in welke deskundigen als vaste gerechtelijke deskundige waren geregistreerd strandden, omdat niet alle ressorten een overzicht hiervan konden geven. Ten tweede konden de vaste gerechtelijke deskundigen niet worden geschrapt van de lijst. Dat betekende dat deskundigen die gepensioneerd of onbekwaam waren op de lijst bleven staan. Er werd niet getoetst of de deskundige bijvoorbeeld zijn vak bijhield.

2.2.2 Doelen ten aanzien van het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen

Bij de voorbereiding van de Wet deskundige in strafzaken was al snel duidelijk dat er ook een deskundigenregister moest komen. Een deskundigenregister zou direct of indirect kunnen bijdragen aan de verwezenlijking van de drie hierboven genoemde kwaliteitsdoelen. Met name zou een deskundigenregister het mogelijk maken 'beter te kijken naar de kwaliteit van de desbetreffende deskundigen'[46] en zou er beter zicht kunnen worden gehouden op de kwaliteit en omvang van de erkende deskundigen.

Een eerste aanzet voor een deskundigenregister werd al gegeven door Kwakman, die voorstelde om 'een lijst met erkende deskundigen die aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen' op te stellen.[47] Ook Nijboer doet de aanbeveling om regels te ontwerpen voor de erkenning van forensische specialisten.[48] In de praktijk waren verschillende organisaties al bezig met het opzetten van een register. Zo blijkt uit gevoerde gesprekken dat het NIFP het register zag als een mooie afsluiting

—

[39] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 2.

[40] Art. 51i Sv. Er is geen aparte AMvB opgesteld. De kwaliteitseisen zijn (alleen) opgesteld in het kader van het deskundigenregister.

[41] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 5.

[42] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 5.

[43] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 6.

[44] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 7.

[45] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 23.

[46] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 9.

[47] Kwakman 1999, pp. 387.

[48] J.F. Nijboer, Forensische expertise. Forensische expertise – steeds opnieuw een uitdaging in de (straf)rechtspleging (4e druk), Deventer: Kluwer 2009, p. 71. Derde druk uit 2006.

van de professionalisering binnen de forensische psychologie en psychiatrie die met de oprichting van het NIFP in gang was gezet. Er bestond tijdens de totstandkoming van de Wet deskundige in strafzaken al een particulier initiatief van het NFI, de Stichting deskundigen en rechtspleging, de Stichting opleiding en registratie medische deskundigen en de forensisch psychiatrische diensten dat al in een vergevorderd stadium verkeerde.[49]

Een deskundigenregister kan op verschillende manieren worden opgezet. Het originele wetsvoorstel bevatte een voorziening voor een landelijk register van vaste gerechtelijke deskundigen. De vaste gerechtelijke deskundigen zouden worden aangewezen door de gerechtshoven op vordering van het OM. Het register zou worden beheerd door een door de minister van justitie aan te wijzen rechtspersoon.[50] Inschrijving was volgens de Memorie van Toelichting alleen mogelijk als deskundigen a) aan algemene kwaliteitseisen zouden voldoen en b) regelmatig als forensisch expert zouden optreden. Wat de kwaliteitseisen precies moesten zijn had de regering niet duidelijk voor ogen. Er werd gesproken over overname van de eisen van de Landelijke Deskundigheidsmakelaar (LDM)[51], aansluiting bij een beroepsregistratie (zoals het BIG), diploma's en certificering. Naast kwalificaties zou aandacht moeten worden besteed aan betrouwbaarheid van de deskundige, waarbij het vooral gaat om het gedrag (integriteit) van de deskundige.[52]

Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat de regering nog geen helder beeld had van hoe het deskundigenregister er uit moest komen te zien. Er werd voor gekozen niet zelf een regeling te maken maar aansluiting te zoeken bij al bestaande initiatieven uit het veld.[53] Daarom startte de regering een projectgroep die werd aangestuurd door een stuurgroep met daarin vertegenwoordigers van het ministerie van Justitie, het Openbaar Ministerie, de Raad voor de Rechtspraak, de Nederlandse Orde van Advocaten, de Stichting deskundigen en rechtspleging, het NFI en het NIFP. De projectgroep kreeg de opdracht om een voorstel te doen voor de oprichting en het beheer van het register. De uitkomsten van dit proces zijn opgenomen in het Besluit register deskundige in strafzaken zoals dat uiteindelijk door de regering is opgesteld.

Besluit register deskundige in strafzaken
Het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen heeft als hoofddoel 'bij te dragen aan de bevordering van de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in de rechtspleging'.[54] Dit blijkt ook uit art. 2 van het Besluit register deskundigen in strafzaken (BRDS) waarin staat dat het register ten doel heeft 'de gebruikmaking van deskundigen in strafzaken (...) te bevorderen'. Dit moet worden bereikt door 'de gegevens van deze deskundigen (...) bijeen te brengen en openbaar te maken' en doordat de geregistreerde deskundigen 'naar het oordeel van het College gerechtelijke deskundigen voldoen aan de in artikel 12, tweede lid, genoemde kwaliteitseisen'. Het in art. 2 BRDS omschreven doel is daarmee een uitwerking van de algemene doelen om de kwaliteit van de deskundige te verhogen en de communicatie tussen de rechtspraak en de deskundige te verbeteren.

Het deskundigenregister geeft aan procesdeelnemers meer zekerheid, want 'door het opnemen in het register van deskundigen die voldoen aan de geformuleerde kwaliteitseisen wordt aan de rechtsprekende macht, het openbaar ministerie, de politie en aan de verdediging de mogelijkheid geboden een keuze te maken voor een deskundige, waarvan de kwaliteit vooraf in algemene zin is gewaarborgd'.[55] De rechter moet zich in een individueel geval nog wel ervan 'vergewissen van de kwaliteit van de desbetreffende deskundige op het terrein waarop zijn deskundigheid wordt ingeroepen en van diens geschiktheid om de specifieke opdracht te

—

[49] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 8.

[50] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 2, art. 51k Sv.

[51] Het LDM zal bij de bespreking van alternatieven voor het NRGD verder worden besproken.

[52] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 8-9.

[53] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 8.

[54] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 8.

[55] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 8.

vervullen'.[56] Dat de rechter zich hiervan vergewist hoeft niet expliciet te worden verantwoord, tenzij het gaat om een niet-geregistreerde deskundige.

Het 'is de verwachting dat de rechter, het openbaar ministerie, politie en de verdediging bij voorkeur gebruik zullen maken van geregistreerde deskundigen'.[57] Het is ook een keurmerk voor deskundigen, want 'van een deskundige die is ingeschreven in het register mag worden aangenomen dat deze voldoet aan een zodanig kwaliteitsniveau dat deze in zijn algemeenheid geschikt is om op te treden als gerechtelijk deskundige'.[58] Kortom, het is de bedoeling dat het deskundigenregister werkt als kwaliteitskeurmerk voor deskundigen.

Met het deskundigenregister is er aandacht voor de kwaliteitseisen die in de wetsgeschiedenis aan de betrouwbaarheid van de deskundige en het deskundigenbewijs worden gesteld. Het deskundigenregister dient bij te dragen aan de verwezenlijking van het doel om deze eisen op te stellen, aan te scherpen en te handhaven. Het NRGD dient in het bijzonder drie van de vijf genoemde eisen te effectueren: het deskundigheidsgebied waarop de deskundige kennis heeft, de kennis en ervaring van de deskundige en de integriteit van de deskundige.[59]

De wetgever vindt het belangrijk dat een (forensisch) deskundigheidsgebied zich kwalitatief verder ontwikkelt. 'Om de forensische expertise binnen de deskundigheidsgebieden te bevorderen (…) is het wenselijk dat per deskundigheidsgebied wordt voorzien in een nadere uitwerking van de algemene kwaliteitseisen van art. 12 lid 2'.[60] Bij vaststellen van de maatstaven van een deskundigheidsgebied kan het NRGD op twee manieren een rol spelen.

Ten eerste mag alleen een deskundige op een voldoende ontwikkeld deskundigheidsgebied worden geregistreerd. Dat is een deskundigheidsgebied 'waarvan aannemelijk is dat daaruit zinvolle, objectieve en betrouwbare informatie kan worden verschaft'.[61] De hoop is dat deskundigheidsgebieden die nog onvoldoende zijn ontwikkeld dit als aansporing zien voor verdere ontwikkeling. 'Voor de deskundigen uit het desbetreffende deskundigheidsgebied biedt een uitwerking van de kwaliteitseisen in specifieke eisen het voordeel dat voor hen op een veel concreter wijze is vastgesteld waaraan zij moeten voldoen om binnen hun deskundigheidsgebied en door opdrachtgevers als professioneel te worden aangemerkt met betrekking tot de gerechtelijk dienstverlening. (…) Het komt de kwaliteitsontwikkeling binnen de deskundigheidsgebieden in het algemeen ten goede'.[62]

Ten tweede moeten er per deskundigheidsgebied specifieke eisen worden opgesteld over hoe de deskundige in de forensische context onderzoek moet doen. Alleen hierdoor kan worden gecontroleerd of de deskundige kan worden geregistreerd, want de eisen die in art. 12 lid 2 BRDS staan zijn te algemeen geformuleerd om als toetssteen te worden gebruikt. Door het opstellen van specifieke eisen voor het forensische onderzoek, moet binnen een deskundigheidsgebied expliciet worden nagedacht over de verhouding tussen de deskundigheid en het strafproces. Voor zover deze eisen nog niet bestonden, moeten deze onder leiding van het College dat het register beheert worden ontwikkeld en opgesteld. Maar 'de verantwoordelijkheid voor die nadere uitwerking ligt bij deskundigen zelf'.[63]

—

[56] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 8.

[57] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 8.

[58] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 16.

[59] Aan de kwaliteit van het onderzoek en de kwaliteit van de rapportage wordt niet rechtstreeks aandacht besteed in het kader van het deskundigenregister. Wel kunnen de kwaliteiten van de deskundige nauw hiermee samenhangen. Een deskundige met genoeg vakkennis en communicatieve vaardigheden weet hoe een goed onderzoek moet worden uitgevoerd en hoe een kwalitatief voldoende deskundigenverslag moet worden opgesteld. Er wordt verondersteld, dat als de deskundige weet hoe hij een goed onderzoek moet doen, dit ook doet.

[60] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 18, zie ook Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 7.

[61] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 27.

[62] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 18.

[63] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 18.

De deskundige moet genoeg kennis en ervaring hebben om te worden geregistreerd. Deze kwaliteitsfactor ziet op de vakkennis, de kennis van het strafproces en op de communicatieve vaardigheden. De bekwaamheid en kennis die een deskundige moet hebben wordt gedefinieerd door de beroepsgroep zelf, waarbij 'voor het overgrote deel aansluiting zal worden gezocht bij eisen die (...) weergeven wat binnen hun discipline of beroepsgroep als algemeen erkende maatstaven gelden'.[64] Daarnaast gelden voor deskundigen die zijn verbonden aan beroepsorganisaties en instituten ook die normen van die organisaties, maar dit is geen voorwaarde. Wel is de wetgever zich er van bewust dat 'in de meeste gevallen een overlap [zal] bestaan tussen de specifieke eisen (*voor het NRGD, red*) en de normen en eisen van de (beroeps)organisaties of van het instituut waaraan de deskundige is verbonden'.[65]

De wetgever stelt dat de deskundige zich voldoende bewust hoort te zijn 'van de positie en rol van de deskundige in het rechtsproces en van de mogelijke consequenties van zijn bevindingen'.[66] Dit heeft te maken met de kennis van de deskundige van het strafprocesrecht.[67] Dit brengt de wetgever ook in verband met de opdracht die de deskundige krijgt. De deskundige moet in staat zijn duidelijk te rapporteren en aan te geven wanneer een opdracht buiten 'de grenzen van zijn deskundigheid' ligt.[68] Het is van belang 'dat de deskundige begrijpelijk rapporteert zodat zijn bevindingen ook voor de leek (...) kunnen worden begrepen en geïnterpreteerd'.[69] Hoewel dat uit de toelichting op het BRDS niet rechtstreeks blijkt, lijkt de doelgroep voor registratie nog steeds 'personen die in het kader van hun beroepsuitoefening regelmatig als forensisch expert optreden' te zijn.[70]

Van elke deskundige wordt verwacht dat hij zijn werkzaamheden 'onafhankelijk, onpartijdig, zorgvuldig, vakbekwaam en integer verricht'.[71] De wetgever wil de integriteit van de geregistreerde deskundige waarborgen door in art.13 lid 2 sub f van het Besluit de verplichting op te nemen dat een geregistreerde deskundige de gedragscode ondertekent. In de gedragscode staan normen over de houding van de deskundige en de manier waarop hij in het algemeen zijn onderzoek hoort te verrichten.

2.2.3 Andere middelen

Het beleid zoals vervat in de Wet deskundige in strafzaken functioneert in een context. In de context zijn bestaande parallelle en aanpalende voorzieningen. Deze voorzieningen kunnen een versterkend effect hebben dan wel contraproductief zijn in relatie tot de verwezenlijking van de doeleinden van de wetgever. Het geheel van parallelle en aanpalende voorzieningen kan in kaart worden gebracht teneinde te bezien in hoeverre de wetgever zich hiervan rekenschap heeft gegeven.

De wetgever streeft met de Wet deskundige in strafzaken meerdere doelen na. Het NRGD, dat centraal staat in dit onderzoek, is ingesteld met als doel de bevordering van de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in het strafproces. In de Wet deskundige in strafzaken zijn andere maatregelen te vinden die ervoor moeten zorgen dat ditzelfde doel wordt bereikt. Ook buiten de Wet deskundige in strafzaken zijn ontwikkelingen zichtbaar waarbij wordt gestreefd de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in het strafproces te bevorderen.

In het bovenstaande is de bevordering van de kwaliteit van deskundigen en de communicatie tussen deskundigen en rechtspraak in drie tussendoelen uitgewerkt, te weten 1) de verbetering van de regeling van de deskundige, 2) het opstellen en aanscherpen van de kwaliteitseisen en 3)

—

[64] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 2.

[65] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 19.

[66] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 19.

[67] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 10, p. 4.

[68] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 19.

[69] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 19.

[70] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 9.

[71] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 19, art. 12 lid 2 BRDS en art. 2 Gedragscode.

zicht houden op de kwaliteit en omvang van de deskundige. Aan het derde tussendoel dat betrekking heeft op het registreren van deskundigen zal in de volgende paragraaf aandacht worden besteed. De twee andere tussendoelen kunnen op verschillende manieren worden nagestreefd. Daarbij kunnen de verschillende maatregelen worden gekoppeld aan de vijf eisen die aan de betrouwbaarheid van het deskundigenbewijs kunnen worden gesteld.

a) Het deskundigheidsgebied

In de Wet deskundige in strafzaken staan geen andere maatregelen ten aanzien van de eisen die aan het vakgebied worden gesteld. De wetgever juicht wel private initiatieven toe van onder andere het NFI en het NIFP, zoals het 'opzetten van forensische specialismen en standaarden', het opstarten van forensische opleidingen en de 'kwaliteitsborging van gedragskundig onderzoek'.[72]

Buiten de Wet deskundige in strafzaken worden er eisen gesteld aan het vakgebied van het DNA-onderzoek. DNA-onderzoek mag alleen worden verricht door instellingen die zijn geaccrediteerd voor het voldoen aan de ISO/IEC 17025-norm (art. 7 Besluit DNA-onderzoek in strafzaken). Deze zelfde eis moet volgens een EU-richtlijn vanaf 2015 ook gelden voor alle onderzoekslaboratoria waar dactyloscopisch onderzoek wordt verricht.[73]

b) De kwaliteit van de deskundige

Andere maatregelen die de kwaliteit van de deskundige moeten waarborgen zijn de *benoemingsprocedure* van de deskundige en de *verplichte motivering* bij benoeming van niet-geregistreerde deskundigen. Volgens art. 51i lid 1 Sv kunnen deskundigen alleen worden benoemd als ze informatie kunnen geven of onderzoek kunnen doen op een terrein waarvan zij specifieke of bijzondere kennis bezitten. Door de benoemingsprocedure moet er aandacht worden geschonken aan de kennis en vaardigheden van de deskundige op het moment dat hij wordt ingeschakeld. Als de deskundige is geregistreerd kan worden volstaan met een verwijzing naar de opname in het deskundigenregister. Als de deskundige niet is geregistreerd moet de rechter of rechter-commissaris op grond van art. 51k lid 2 Sv motiveren waarom de deskundige als deskundig aangemerkt kan worden. De rechter moet de geschiktheid van de deskundige zoveel mogelijk aan de hand van de in art. 12 lid 2 BRDS genoemde kwaliteitseisen beoordelen (art. 20 BRDS).

Voor de Wet deskundige in strafzaken was er ten aanzien van de deskundigheid van de deskundige in de jurisprudentie al een motiveringsplicht geformuleerd. In het Schoenmakersarrest[74] noemde De Hoge Raad een aantal criteria die een rechter moet onderzoeken voordat de verklaring van een deskundige kan worden gebruikt als bewijs:

- het beroep, de opleiding en de ervaring van de deskundige;
- of zijn aldus vastgestelde deskundigheid zich uitstrekt tot het onderwerp waarover van hem een verklaring wordt verlangd;
- of de methode waarmee het deskundigenonderzoek wordt uitgevoerd betrouwbaar kan worden geacht, en in de onderhavige zaak relevant is;
- in hoeverre de deskundige in staat is deze methode vakkundig toe te passen.

c) De integriteit van de deskundige

De integriteit van de deskundige moet op verschillende manieren worden gewaarborgd.

- De deskundige krijgt de opdracht van de deskundige dat hij naar waarheid, volledig en naar beste inzicht verslag moet uitbrengen (art. 51i lid 3 Sv). De benoemde deskundige is verplicht deze opdracht uit te voeren (art. 51j lid 1 Sv).
- De deskundige moet verklaren dat hij zijn schriftelijke verslag naar waarheid, volledig en naar beste inzicht heeft opgesteld (art. 51l lid 3 Sv).
- De deskundige moet bij het afleggen van een mondelinge verklaring de eed afleggen dat hij naar waarheid en zijn geweten zal verklaren (art. 216a lid 4 Sv).

—

[72] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 7-8.

[73] Kaderbesluit 2009/905/JBZ van de raad van 30 november 2009 over de accreditatie van aanbieders van forensische diensten die laboratoriumactiviteiten verrichten.

[74] HR 27 januari 1998, NJ 1998, 404 m.nt. Reijntjes.

Daarnaast is de deskundige ook gebonden aan de gedragscodes en normen die gelden binnen de onderzoeksorganisaties en onderzoeksgebieden waar de deskundige werkzaam is. Zo zal een door het NIFP ingeschakelde psychiater zich onder meer moeten houden aan de door het NIFP opgestelde gedragsnormen en aan de normen die aan hem als arts worden gesteld en ook heeft het NFI eigen normen. Daarnaast dienen zorgverleners (zoals forensische psychologen, psychiaters en orthopedagogen) zich te registreren in het BIG-register.

d) De kwaliteit van het onderzoek

In verband met de kwaliteit van het onderzoek heeft de wetgever de eis gesteld dat de deskundige bij diens benoeming een opdracht krijgt (art. 51i lid 2 Sv). Als de opdracht niet duidelijk is kan de deskundige aan de rechter-commissaris om verduidelijking vragen (art. 229 Sv). Voorts heeft de wetgever (buiten de Wet deskundige in strafzaken) op verschillende deskundigheidsterreinen (de accreditatie van) onderzoeksmethoden voorgeschreven. Daarbij valt te denken aan de te gebruiken apparatuur en hulpmiddelen bij het verzamelen van sporenmateriaal, de te gebruiken meetmethode bij het verzamelen van sporenmateriaal, de te gebruiken methoden voor opslag en bewaring van verzamelde sporen, de te gebruiken analysemethoden.

Het voorschrijven van onderzoeksmethoden is ook een manier waarop het onderzoek van technische opsporingsambtenaren wordt genormeerd. De FO-normen / FT-normen beschrijven de standaard werkwijze voor het veiligstellen en onderzoeken van forensische sporen en sporendragers. De FO-normen dienen als interne normen voor de opsporingsambtenaren en zijn niet gepubliceerd.

e) De kwaliteit van de rapportage

De deskundige moet in zijn verslag vermelden welke methode hij heeft toegepast, in welke mate deze methode en de resultaten daarvan betrouwbaar kunnen worden geacht en welke bekwaamheid hij heeft bij de toepassing van deze methode (art. 51l lid 1 Sv). Deze eis is overgenomen uit het Schoensporenarrest.

Daarnaast moet de deskundige zich in zijn mondelinge verklaring beperken tot hetgeen zijn wetenschap en kennis hem leren omtrent datgene wat aan zijn oordeel onderworpen is (art. 342 Sv). In zijn schriftelijke verslag mag de deskundige alleen antwoord geven op de opdracht die aan hem is verleend tot het verstrekken van informatie of het doen van onderzoek gebaseerd op wat zijn wetenschap en kennis hem leren omtrent datgene wat aan zijn oordeel onderworpen is (art. 344 lid 1 sub 4 Sv). In de praktijk zijn er door organisaties en instellingen als het NIFP en het NFI standaardformulieren opgesteld voor de deskundigenrapportages.

2.3 Alternatieve wegen en middelen

Registratie van deskundigen kan eraan bijdragen dat er zicht wordt gehouden op de kwaliteit en omvang van deskundigen. Daarmee is nog niets gezegd over de vorm van het register. Hierboven is al beschreven dat de wetgever aan het begin van het wetgevingsproces nog niet helder voor ogen had welke vorm een register van deskundigen moest krijgen. Er werd gedacht aan een soort landelijke lijst van gerechtelijke deskundigen die op dezelfde manier zou worden georganiseerd als de toenmalige ressortelijke lijsten met gerechtelijke deskundigen. In de loop van het wetgevingsproces is dit idee echter verworpen. Meerdere malen is met de volksvertegenwoordigers besproken hoe het register van deskundigen wel vorm moest krijgen. Daarbij kwamen twee thema's telkens weer naar voren: moest worden aangesloten bij bestaande registers en moest registratie plaatsvinden op het niveau van onderzoeksinstituten of van individuele deskundigen?

Landelijke deskundigheidsmakelaar (LDM)

Naast het NRGD bestaat en bestond er voor onderzoek in het kader van het strafproces nog een ander deskundigenregister: het register van de LDM. De LDM is een onderdeel van de Politieacademie en kan ingeschakeld worden door politie en justitie als gezocht wordt naar een

specifieke deskundige op een bepaald terrein. De LDM beschikt over een databestand van wetenschappers en ervaringsdeskundigen, uit binnen- en buitenland. De minister beschrijft de taak van de LDM als volgt:

‘De LDM heeft onder meer tot taak een bemiddelende functie te vervullen tussen enerzijds een politiekorps dat een deskundige nodig heeft en anderzijds de deskundige. De LDM ondersteunt de politiekorpsen ook al in een vroeg stadium van de opsporing bij het analyseren en formuleren van de vragen die aan een deskundige kunnen worden voorgelegd. De LDM bemiddelt zowel bij de contacten met wetenschappelijke deskundigen als zogenaamde ervaringsdeskundigen, die beschikken over uitzonderlijke en specialistische kennis ter beantwoording van vragen die direct samenhangen met het concrete opsporingsonderzoek’.[75]

In de memorie van toelichting werd overwogen dat eventueel aansluiting kon worden gezocht bij de LDM. Onderzocht moest worden of bij de registratie van deskundigen door de LDM en de toetsing van deze deskundigen door het Assessment Panel ‘zodanige algemene kwaliteitseisen aan bepaalde groepen van deskundigen kunnen worden gesteld dat deze eveneens in het deskundigenregister op grond van art. 51k kunnen worden opgenomen’.[76]

Na het opstellen van het concept Besluit register deskundige in strafzaken was het voor de minister duidelijk dat aansluiting bij de LDM geen goed idee was. De LDM en het nieuw op te zetten register hadden uiteenlopende doelstellingen en konden daarom niet worden gefuseerd. Naar aanleiding van de Kamervraag of fusie tussen de registers mogelijk was, memoreerde de minister een aantal verschillen tussen het bestaande LDM en het nieuw in te stellen NRGD, die aan een integratie van beide registers in de weg stonden.

Ten eerste is de LDM een bemiddelaar tussen politie en deskundigen, terwijl het expliciet niet de bedoeling is dat het NRGD een bemiddelingsfunctie gaat vervullen.[77] De hulpvraag van politie en OM wordt door de LDM geanalyseerd en er worden inhoudelijke adviezen gegeven over welke deskundige het beste kan worden ingeschakeld. Bij het NRGD zullen de gebruikers zelfstandig een keuze moeten maken uit de geregistreerde deskundigen.

Ten tweede kan de LDM niet worden ingeschakeld door de verdediging, en het is volgens de minister ook niet wenselijk dat de verdediging dit zou kunnen doen.[78] Daarom past het karakter van de LDM niet bij een nieuw op te zetten deskundigheidsregister, waar de verdediging juist wel toegang tot zou moeten hebben.

In de derde plaats heeft de LDM volgens de minister “een overzicht van deskundigen die gespecialiseerd zijn op deskundigheidsgebieden waarvoor (nog) geen gedeelde waarden en normen gelden, zoals handschriftkunde en stem- en spraakherkenning”. Het is de bedoeling dat in het NRGD alleen maar deskundigen worden geregistreerd die gespecialiseerd zijn op deskundigheidsgebieden waarvoor juist wel gedeelde waarden en normen zijn opgesteld.

Ten slotte is de LDM vooral actief (aan het begin) in de opsporingsfase. De ingeschakelde deskundigen helpen de politie bij het reconstrueren van het strafbare feit. Hierbij is het niet altijd duidelijk of het gaat om gespecialiseerde opsporingsambtenaren of echte deskundigen.[79] Bovendien zijn de bevindingen van via de LDM gevonden deskundigen veelal niet(primair) bedoeld als bewijsmiddel voor de schuld van de verdachte. Voor de verklaringen van de deskundigen in het NRGD geldt dat wel – aldus de argumentatie van de minister.

Landelijk register voor gerechtelijke deskundigen

—

[75] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 9-10.

[76] Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3, p. 8.

[77] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 9-10, ‘Deze analyserende en adviserende rol in de opsporingsfase zal in de toekomst nodig blijven omdat niet voorzien is dat het landelijk deskundigenregister deze bemiddelende taak op zich zal nemen.’

[78] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 10, p. 10-11.

[79] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 12:

Ook over de verhouding tussen het landelijk register voor gerechtelijk deskundige (LRGD) en het NRGD heeft de minister zich uitgebreid uitgelaten. Het LRGD is, in de woorden van de minister, 'opgericht op particulier initiatief en richt zich vooral op deskundigen die werkzaam zijn op het gebied van civiel recht en bestuursrecht. In mindere mate zijn ook deskundigen die in het strafrecht werkzaam zijn in het LRGD opgenomen. Dit register heeft geen formele wettelijke basis en kent andersoortige, minder specifiek forensisch vakinhoudelijke, toelatingseisen dan het NRGD'. De minister verwacht dat het NRGD en het LRGD: 'elkaar dus maar voor een heel klein deel [zullen] overlappen en zullen elkaar vooral kunnen aanvullen'.[80]

Volgens de minister streven het NRGD en het LRGD hetzelfde doel na, namelijk 'de totstandkoming van één openbaar register waarin gerechtelijk deskundigen zijn opgenomen'.[81] Dit zou blijken uit het overleg tussen de vertegenwoordigers van de bestaande initiatieven, waaronder het NRGD. De registers zouden verder moeten samenwerken. Daarbij verwacht de minister 'dat de desbetreffende registers naar elkaar toe zullen groeien waarbij van het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen een uniformerend en bundelend effect zal uitgaan'[82] In de vergelijking tussen het NRGD en het LRGD legt de minister grote nadruk op het belang van kwaliteitseisen. De minister lijkt van mening dat het NRGD in dat opzicht van een hoger niveau zal zijn dan het LRGD, omdat de kwaliteitseisen waar de deskundigen aan moet voldoen bij het NRGD veel hoger zullen zijn dan bij het LRGD.[83]

Onderzoeksinstituten
De Tweede Kamer stelde de vraag of ook onderzoeksinstituten konden worden geregistreerd. De minister wees dit af en gaf daarvoor de volgende redenen:

'Het uitgangspunt voor opname in het landelijk register is dat alleen individuele deskundigen worden getoetst en ingeschreven in het register. In het register zullen dus geen instituten worden ingeschreven. Het feit dat een instituut aan een bepaalde kwaliteitsnorm voldoet garandeert immers nog niet dat elke medewerker van dat instituut ook aan die kwaliteitsnorm voldoet.'[84]

en:

'Ik ben voorts van oordeel dat de registratie van deskundigen die op basis van het onderhavige wetsvoorstel zou moeten plaats vinden, een individuele toetsing meebrengt. Het gaat immers niet alleen om toetsing op basis van objectieve kwaliteitscriteria maar ook op basis van integriteit en onafhankelijkheid. De deskundige wordt op zijn specifieke kennis, vaardigheden en attitude (vormgegeven in de algemene kwaliteitseisen) getoetst en beoordeeld. Hiermee wordt beoogd om de wenselijk geachte kwaliteitsimpuls aan de rechtspleging te bewerkstelligen.'[85]

Ook hier treft de grote nadruk op de kwaliteitseisen waaraan de deskundige moet voldoen.

—

[80] Kamerstukken I 2007-2008, 31116, nr. C, p. 6

[81] Handelingen I 20-01-2009, p. 18-922. Uit een bij de kamerstukken gevoegde ingezonden email van het bestuur van het LRGD blijkt dat vanuit het LRGD de mening van de minister niet zonder meer onderschreven wordt. Kamerstukken I 2007-2008, 31116, nr. D-b1.

[82] Kamerstukken I 2007-2008, 31116, nr. C, p. 6

[83] In essentie heeft de minister gelijk. Hij had nader kunnen preciseren dat het LRGD deskundigen registreert op basis van hun lidmaatschap van een beroepsvereniging. De daarvoor benodigde kwalificaties kunnen soms ver af staan van hetgeen gewenst of zelfs vereist is voor een adequaat optreden als gerechtelijke deskundige.

[84] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 11.

[85] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 14.

2.4 Impliciete en expliciete vooronderstellingen

2.4.1 Inleiding

In het voorgaande zijn de doelstellingen van de Wet deskundige in strafzaken en het Besluit register deskundige in strafzaken, zoals die blijken uit de parlementaire behandeling daarvan, beschreven. Aan het beleid en de daarin gevatte doel-middel relaties liggen een aantal vooronderstellingen ten grondslag. Deze vooronderstellingen zijn niet altijd geëxpliciteerd. De expliciete en impliciete vooronderstellingen onder het beleid ten aanzien van deskundigen hebben echter wel gevolgen voor het succes van de voorgestelde maatregelen.

Voor zover de vooronderstellingen door de wetgever zijn geëxpliciteerd, kan het worden teruggevonden in de wetsgeschiedenis. Naar andere, meer impliciete veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het beleid van de wetgever, is onderzoek gedaan in het onderzoek ter voorbereiding van deze evaluatie (Keulen e.a. 2010). Onder meer door middel van interviews met een select aantal sleutelrespondenten – deskundigen en vertegenwoordigers van juridische afnemers van deskundigheid – zijn deze vooronderstellingen in kaart gebracht.

Er kunnen vijf vooronderstellingen worden onderscheiden die een rol spelen in de relatie tussen het deskundigenregister en de bevordering van de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in de rechtspleging. De eerste drie vooronderstellingen zien op de voorwaarden waaraan voldaan moet worden voordat het deskundigenregister op een succesvolle manier kan functioneren. De laatste twee vooronderstellingen hebben betrekking op de relatie tussen het deskundigenregister en het bevorderen van de kwaliteit van de inbreng van de deskundigen.

2.4.2 Vooronderstelling 1

De eerste voorwaarde voor het succesvol functioneren van een deskundigenregister is dat er na het selectieproces alleen deskundigen met voldoende niveau staan geregistreerd. Deze voorwaarde kan op zichzelf verder worden uitgesplitst in drie deelvoorwaarden.

a) Het is mogelijk een kader op te stellen voor de toetsing van welke deskundigen voldoende kennis en vaardigheden hebben.
b) Het is mogelijk een gewenst niveau van kennis en vaardigheden dat voldoende is voor registratie te bepalen.
c) Het is mogelijk onderscheid te maken tussen deskundigen met een voldoende en deskundigen met een onvoldoende niveau van kennis en vaardigheden.

De wetgever heeft zich gedurende de gehele behandeling van de Wet deskundige in strafzaken niet uitgelaten over de benodigde kennis en vaardigheden van een deskundige in het strafproces. Voor de vakspecifieke kennis geldt dat de wetgever niet heeft aangegeven wat de gewenste omvang en het gewenste niveau van de kennis van de deskundige zou moeten zijn. Wel is door de wetgever nader gespecificeerd dat de deskundige kennis moet hebben van het strafrecht en over communicatieve vaardigheden moet beschikken. Maar ook voor wat betreft deze nadere specificatie heeft de wetgever niet duidelijk gemaakt wat de gewenste omvang en het gewenste niveau van kennis van het strafrecht of de communicatieve vaardigheden is.

Ad a: Kader voor toetsing
Het College van gerechtelijke deskundigen moet bevorderen dat er per deskundigheidsgebied specifieke eisen worden opgesteld ter nadere uitwerking van de in artikel 12, tweede lid, genoemde (algemene) eisen (art. 4 onder b BRDIS). De wetgever gaat er klaarblijkelijk vanuit dat er op een deskundigheidsgebied genoeg overeenstemming kan worden bereikt over de normen waaraan deskundigheid kan worden getoetst. De wetgever gaat er ook vanuit dat het College in staat is een representatieve afvaardiging van de deskundigen in het vakgebied bij elkaar te brengen om deze normen op te stellen.

Aan het College is geen handreiking gegeven over de manier waarop potentiële problemen en geschillen moeten worden aangepakt. Het College moet zelf een antwoord formuleren op

controversiële vragen, zoals: Welke deskundigen moeten betrokken worden bij het opstellen van de normen? Mogen deskundigen die later moeten worden getoetst hun eigen normen opstellen? Welke invloed mogen dominante onderzoeksinstellingen als het NFI en het NIFP hebben op de opgestelde normen? Moet worden gezocht naar consensus of kunnen dissidenten worden buitengesloten? Hoe moet worden omgegaan met nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen en veranderingen van inzicht? Het antwoord op deze vragen kan invloed hebben op de omvang van de kennis van de geregistreerde deskundigen.

Ad b: Niveau van kennis en vaardigheden
De kennis en vaardigheden van deskundigen kunnen van verschillend niveau zijn. Voordat deskundigen kunnen worden geregistreerd moeten keuzes worden gemaakt over het gewenste niveau van algemene, vakinhoudelijke kennis en het gewenste niveau van forensische kennis van de deskundige. Ook moet er een keuze worden gemaakt voor registratie op een basisniveau of op verschillende niveaus. Het College van gerechtelijke deskundigen is hier vrij in gelaten.

De in het vooronderzoek geïnterviewde sleutelpersonen verwachtten dat een toekomstig register zou uitgaan van een basisniveau van kennis en vaardigheden. Zij wilden dat het register in ieder geval 'het kaf van het koren' zou scheiden en de 'rotte appels uit de mand' zou halen.[86] Verder was het de verwachting 'dat het deskundigenregister geen wezenlijk andere kwaliteitseisen zal stellen dan die de beroepsgroep zelf al stelt'.[87] Ten aanzien van de forensische kennis werd de verwachting uitgesproken 'dat geregistreerde deskundigen een betere forensische kennis zullen hebben dan niet-geregistreerde deskundigen'.[88] Tegelijkertijd spraken verschillende respondenten de hoop uit dat het register de afnemers zou kunnen helpen in moeilijke gevallen. Daarbij achtte men een basisniveau van deskundigheid niet altijd voldoende voor een adequaat optreden als forensisch deskundige. Differentiatie in het niveau van kennis en vaardigheden zou in dat geval een oplossing kunnen zijn, aldus de ondervraagde sleutelpersonen.

Ad c: Beoordeling van kennis en vaardigheden
Het College van gerechtelijk deskundigen moet beslissen over aanvragen van deskundigen tot inschrijving in het register (art. 4 onder a BRDIS). Hierbij laat het College zich adviseren door een Toetsingsadviescommissies (TAC). De TAC beoordeelt de deskundige aan de hand van een schriftelijk dossier en eventueel een mondelinge toelichting daarop. Het schrijft een advies aan het College, wat meestal wordt opgenomen. Er wordt vanuit gegaan dat het TAC in staat is de toetsingsnormen toe te passen en daardoor de omvang en het niveau van de kennis en vaardigheden van de deskundige te toetsen. Om willekeur te voorkomen zou dit op consequente wijze moeten gebeuren, ook al functioneren er binnen hetzelfde expertisegebied meerdere TAC's.[89]

2.4.3 Vooronderstelling 2

De tweede voorwaarde voor het succesvol functioneren van het deskundigenregister is dat als er deskundigen worden ingeschakeld in het strafproces, er een keuze kan worden gemaakt voor een geregistreerde deskundige. Inschakeling van een deskundige in het strafproces is nodig als de rechter en overige procespartijen de kennis en vaardigheden ontberen om op zinvolle wijze om te gaan met bepaalde informatie. De hulp van deskundigen is nodig op verschillende deskundigheidsgebieden voor verschillende soorten vragen. Het deskundigenregister kan alleen een rol spelen als de benodigde deskundige is geregistreerd. Ook deze voorwaarde kan in drie deelvoorwaarden worden verdeeld.

a) Op de deskundigheidsgebieden waar (regelmatig) een beroep op wordt gedaan in het strafproces staan deskundigen geregistreerd.
b) Per deskundigheidsgebied staan er genoeg deskundigen geregistreerd

—

[86] B.F. Keulen, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke neveneffecten en risico's,* Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010, p. 125.

[87] Idem, p. 126.

[88] Idem, p. 127.

[89] Idem, p. 135.

c) Deskundigen zijn bereid zich te laten registreren.

Ad a: Deskundigheidsgebieden
In de wetsgeschiedenis komt meerdere malen naar voren dat voor de vulling van het deskundigenregister wordt gekozen voor een groeimodel.[90] Er kunnen verschillende redenen zijn waarom bepaalde deskundigheidsgebieden niet geschikt worden geacht voor het opstellen van registratie-eisen. Op sommige deskundigheidsgebieden zijn de normen nog niet genoeg uitgekristalliseerd. In dat geval kunnen de daarin werkzame deskundigen niet worden geregistreerd, aldus de wetgever.[91] Aan de bevoegdheid van het College om in bijzondere gevallen eenzijdig de nadere maatstaven voor een bepaalde beroepsgroep vast te stellen[92] is nog geen invulling gegeven. Het kan ook zijn dat het aantal deskundigen dat op een bepaald deskundigheidsgebied actief is zo gering is dat registratie niet de moeite waard is. Dit zal met name het geval zijn als deze deskundigen slechts incidenteel worden ingeschakeld. Een bijkomende moeilijkheid is dat de *Aanwijzing technisch onderzoek/deskundigenonderzoek*[93] een aantal deskundigheidsgebieden grotendeels uit sluit van het formele deskundigheidsbegrip.[94]

Op grond van deze analyse van de wetsgeschiedenis lijkt het niet waarschijnlijk dat op alle deskundigheidsgebieden waarop deskundigen in het strafproces worden ingeschakeld, deskundigen kunnen worden geregistreerd. Waar de grenzen liggen van het bereik van het NRGD is uit de wetsgeschiedenis niet duidelijk geworden. Er wordt slechts gesproken van een groeimodel. Maar wanneer het NRGD is volgroeid is onbekend. Is dat het geval als een bepaald percentage van de ingeschakelde deskundigen is geregistreerd? Of moet er naar worden gestreefd dat op een bepaald moment alle deskundigen die worden ingeschakeld zijn geregistreerd?

Ad b: Aantal deskundigen
Uit de interviews uit 2010 komt naar voren dat ‘onvoldoende capaciteit de tevredenheid van de afnemers en het gebruiksgemak en daarmee samenhangend het succes van het deskundigenregister in negatieve zin [zou] kunnen bepalen.’[95] De vraag of er per deskundigheidsgebied genoeg deskundigen staan geregistreerd, kan op verschillende manier worden beantwoord. Er kan worden gekeken of er genoeg deskundigen staan geregistreerd om een vakinhoudelijke discussie tussen deskundigen mogelijk te maken. Er kan worden gekeken of er genoeg capaciteit is om aan de vraag van de afnemers te voldoen.[96] De capaciteit kan ook ruimer worden uitgelegd, zodat er zoveel deskundigen staan geregistreerd dat de afnemers kunnen kiezen. Het beantwoorden van de vraag naar de capaciteit van het NRGD is gecompliceerd, omdat niet elke deskundige die is geregistreerd elke opdracht zal kunnen of willen aannemen. Dit heeft invloed op de beschikbare capaciteit van deskundigen.

Ad c: Registratiebereidheid
Registratie voor deskundigen is vrijwillig.[97] De expliciete veronderstelling van de wetgever is dat de deskundige zich graag wil laten registreren, zo blijkt uit de reactie van de minister op Kamervragen: ‘Ik denk dat inschrijving in het register voor de deskundigen attractief is. Men krijgt dan de status van geregistreerd deskundige. (...) Zo'n registratie houdt ook in dat het voor de deskundigen helder is dat er vertrouwen in hem of haar gesteld wordt. (...) Ook voor een deskundige is het prettig als niet nog eens per zaak discussie ontstaat over de vraag of de vereiste deskundigheid bij die deskundige aanwezig is’.[98]

—

[90] Zie o.a. Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 7 en 14; Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 9.

[91] Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6, p. 6.

[92] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 18.

[93] Aanwijzing technisch onderzoek/deskundigenonderzoek, Stcrt. 2013, 13962, in werking getreden op 1 juni 2013.

[94] In het Nederlandse strafproces is een deskundige de persoon die als deskundige wordt benoemd of gehoord.

[95] Keulen e.a., p. 129.

[96] Idem, p. 128.

[97] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 16.

[98] Handelingen II 2007-2008, 21 mei 2008, 86-6070.

Tijdens de behandeling van de Wet deskundige in strafzaken heeft de Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen (KNAW) een brief geschreven waarin zorgen werden geuit over de werking van het deskundigenregister. De KNAW vreest dat in het register vooral deskundigen ‘met beperkte wetenschappelijke kennis zullen worden opgenomen’ en ze pleit ervoor ‘de namen van wetenschappelijke deskundigen integraal buiten het landelijk openbaar register van gerechtelijke deskundigen te houden’.[99] Wetenschappers zouden zich niet graag laten opnemen in het deskundigenregister, terwijl er wel behoefte kan zijn aan de hulp van deze wetenschappers.

In de interviews uit 2010 wordt de verwachting uitgesproken dat ‘de bereidheid groot zal zijn bij deskundigen die al in de forensische context werkzaam zijn’ maar dat ‘niet veel nieuwe mensen zich zullen laten registreren’. Als indicator van succes wordt de registratie van “nieuwe” deskundigen genoemd en als contra-indicator de afwezigheid van registratie van vaste gerechtelijke deskundigen.[100] Een andere verwachting is dat ‘een al te grote vrijblijvendheid voor afnemers om te putten uit het deskundigenregister, van invloed zal zijn op de registratiebereidheid van de deskundigen’.[101]

2.4.4 Vooronderstelling 3

De derde voorwaarde voor het succesvol registreren van het deskundigenregister is dat als een deskundige wordt ingeschakeld dit zoveel mogelijk een geregistreerde deskundige is. Als de procesdeelnemers deskundigen blijven inschakelen die niet geregistreerd zijn, heeft het registratieproces geen zin. De voorwaarden die aan geregistreerde deskundigen worden gesteld hebben dan geen doorwerking in het strafproces. Ook deze voorwaarde kan worden verdeeld in drie deelvoorwaarden.

a) De benodigde deskundige kan in het register worden gevonden.
b) De officier van justitie, de rechter-commissaris en de rechter schakelen bij voorkeur een geregistreerde deskundige in.
c) De verdediging schakelt bij voorkeur een geregistreerde deskundige in.

Ad a: Vindbaarheid
Deskundigen kunnen alleen worden ingeschakeld als de juiste deskundigen in het register kunnen worden gevonden. Het gaat hierbij om de beschikbare informatie in het register, het gebruiksgemak van het register en het koppelen van deskundigen aan deelnemers van het strafproces.

Welke deskundige geschikt is voor het beantwoorden van de gestelde vragen, is afhankelijk van de specifieke kennis en kunde van de deskundige. Binnen een deskundigheidsgebied zijn er verdere mogelijkheden tot specialisatie. Daardoor kan een geregistreerde deskundige zeer deskundig zijn op bepaalde deelonderwerpen binnen zijn deskundigheidsgebied, terwijl hij over andere onderwerpen weinig weet.

Tijdens de behandeling van de Wet deskundige in strafzaken is uitgebreid aandacht besteed aan de notie dat het feit dat een deskundige in het algemeen genoeg kennis en vaardigheden voor registratie heeft, niet betekent dat hij ook genoeg kennis en vaardigheden heeft om een specifiek onderzoek te kunnen verrichten. Door het SP-kamerlid De Wit is zelfs een (niet aangenomen) amendement ingediend die als strekking had dat de rechter in elk specifiek geval moest motiveren waarom de deskundige geschikt was om dit specifieke onderzoek te verrichten.[102] In reactie daarop stelt de minister dat de rechter altijd kritisch moet staan tegenover het gepresenteerde bewijs en dat daarom een extra motiveringsvoorschrift niet nodig is, maar dat hij het een sympathiek idee vindt. Uit het amendement blijkt echter ook duidelijk dat het

—

[99] Kamerstukken I 2007-2008, 31116, nr. D, bijlage brief KNAW van 30 juli 2008.

[100] Keulen e.a. 2010, p. 130.

[101] Keulen e.a. 2010, p. 130..

[102] Zie Handelingen II 09-04-2008 en Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 12.

kamerlid het niet vanzelfsprekend vindt dat elke geregistreerde deskundige geschikt is om elk onderzoek te doen.

Uit de interviews uit 2010 blijkt dat het gebruikersgemak door de afnemers als een van de belangrijkste doelen van het register wordt gezien.[103] Dit heeft onder meer te maken met de mogelijkheid om de juiste deskundige in het register te vinden. Er was toen nog veel onduidelijkheid over de ontsluiting van het register, maar wel stond al vast dat het nieuwe register gebruikers niet zou ondersteunen bij het vinden van een specifieke deskundige. Uit de interviews uit 2010 kwam naar voren dat men de vindbaarheid van de juiste deskundige als een punt van zorg zag.[104]

Ad b: Bereidheid tot inschakeling bij officier van justitie, rechter-commissaris en rechter
De veronderstelling bij de registratie van deskundigen is dat er een voorkeur is van de procesdeelnemers voor het inschakelen van deze deskundigen. De wetgever zegt dit ook expliciet: 'Wel is de verwachting dat de rechter, het openbaar ministerie, politie en de verdediging bij voorkeur gebruik zullen maken van geregistreerde deskundigen'.[105] Een criterium voor succes is daarom de frequentie waarmee partijen gebruik maken van het deskundigenregister.[106]

Of partijen gebruik maken van het register hangt allereerst af van de vraag of de procesdeelnemers een verschil merken tussen geregistreerde en niet-geregistreerde deskundigen. Daarbij valt op dat de afnemers de grootste verwachtingen hebben bij zogenaamde "exoten", want bij "bulkzaken" ging het volgens hen al goed.[107] Het succes van het register 'moet zichtbaar worden bij de speciale gevallen'.[108]

De wetgever heeft door middel van twee wettelijke bepalingen de officier van justitie en de rechter(-commissaris) willen stimuleren om vooral geregistreerde deskundigen te benoemen. De officier van justitie mag zelfstandig alleen geregistreerde deskundigen benoemen (art. 150 Sv). Wil de officier van justitie een niet geregistreerde deskundige laten benoemen dat moet hij hiervoor toestemming vragen aan de rechter(-commissaris).

De rechter-commissaris kan zelfstandig en op verzoek van de officier van justitie of de verdediging een deskundige benoemen (art. 176 en 227 Sv). Wanneer de rechter-commissaris een niet-geregistreerde deskundige wil benoemen moet hij motiveren waarom hij deze deskundige deskundig genoeg acht (art. 51k lid 2 Sv). Hij moet dit doen aan de hand van de eisen die staan in art. 12 lid 2 BRDS (art. 20 BRDS). Ook de zittingsrechter kan zelfstandig of op verzoek een niet-geregistreerde deskundige benoemen (art. 315 lid 3 Sv). Ook de zittingsrechter zal moeten motiveren waarom hij de niet-geregistreerde deskundige deskundig genoeg acht.

De mate waarin deze bepalingen de officier van justitie en de rechter inderdaad stimuleren alleen geregistreerde deskundigen in te schakelen, is afhankelijk van de uitoefening van deze bevoegdheden. De al genoemde *Aanwijzing technisch onderzoek/deskundigenonderzoek* biedt aan de officier van justitie veel ruimte om buiten de regeling van het Wetboek van Strafvordering aan technisch opsporingsambtenaren opdracht te geven tot het doen van technisch onderzoek. Het onderscheid tussen het onderzoek van een deskundige en een technisch opsporingsambtenaar kan echter gradueel zijn. Niets voor niets worden de technische opsporingsambtenaren wel deskundigen in materiële zin genoemd.[109] De rechter(-commissaris) moet het motiveringsvoorschrift bij het benoemen van een niet-geregistreerde deskundige serieus nemen. Indien deze motivering met een standaardfrase wordt afgedaan, is niet te

—

[103] Keulen e.a. 2010, p. 136 .

[104] Keulen e.a. 2010, p. 134-136.

[105] Besluit register deskundige in strafzaken, Stb. 2009, 330, p. 8.

[106] Keulen e.a. 2010, p. 136. Het woord 'bulkzaken' is hier wat verwarrend; men bedoelde kennelijk ' veel gebruikte deskundigheid' .

[107] Keulen e.a. 2010, p. 134 en p. 139-142

[108] Keulen e.a. 2010, p. 136.

[109] G.C. Haverkate, 'De Wet deskundige in strafzaken [2]', *Expertise & Recht*, 2009, 5-6, p.138-142.

controleren of de rechter(-commissaris) kritisch heeft gekeken naar de deskundigheid van de deskundige.

Ad c: Bereidheid tot inschakeling bij verdediging
De verdediging is geheel vrij in zijn keuze voor een deskundige. De wetgever gaat er wel vanuit dat de verdediging er de voorkeur aangeeft geregistreerde deskundigen in te schakelen. Of de verdediging gebruik maakt van het deskundigenregister hangt onder meer af van de vraag of hij door middel van het deskundigenregister de juiste deskundige (gemakkelijk) kan vinden. Een andere overweging is of de rechter een door de verdediging ingeschakelde niet-geregistreerde deskundige betrouwbaar genoeg vindt en wil gebruiken. Een obstakel voor het inschakelen van geregistreerde deskundigen kan zijn dat deze deskundigen werkzaam zijn voor een organisatie dat in het algemeen of in het specifieke geval onderzoek hebben gedaan voor de aanklager. In de interviews uit 2010 wordt het slaagcriterium van het deskundigenregister negatief geformuleerd, namelijk 'als het geen beperkende invloed heeft op de ruimte van de verdediging'.[110]

2.4.5 Vooronderstelling 4

De vierde vooronderstelling ziet erop dat door het deskundigenregister en de inschakeling van geregistreerde deskundigen de kwaliteit van de inbreng van deskundigen wordt bevorderd. Dat betekent dat deskundigen in vergelijking met niet-geregistreerde deskundigen beter onderzoek doen, beter communiceren met hun opdrachtgever, betere deskundigenverslagen schrijven, de rechter en de procespartijen de deskundige beter begrijpen en de rechter door de verklaring van de geregistreerde deskundige beter in staat is om vast te stellen of de verdachte werkelijk schuldig is en zijn vonnis beter kan motiveren.[111]

De groep met niet-geregistreerde deskundigen kan op zichzelf in tweeën worden gedeeld. Enerzijds zijn er de deskundigen die een aanvraag hebben gedaan tot registratie en zijn afgewezen en anderzijds zijn er deskundigen die zich nooit hebben aangemeld voor registratie. Wat betreft de afgewezen deskundigen klopt de veronderstelling alleen als op de goede criteria is geselecteerd. Als bij de selectie echter deskundigen worden afgewezen van wie de kwaliteit van de inbreng (op onderdelen) van hetzelfde of hoger niveau is dan die van de geregistreerde deskundigen, gaat deze veronderstelling niet langer op. Er moet dus wel genoeg verband zitten tussen de selectiecriteria en het uiteindelijke functioneren van de deskundige. Wat betreft de deskundigen die niet zich niet hebben aangemeld voor registratie is de veronderstelling problematisch. Het gaat alleen op als de inbreng van de deskundigen die zich niet laten registreren slechter is dan de inbreng van de geregistreerde deskundigen.

2.4.6 Vooronderstelling 5

De vijfde vooronderstelling gaat over de relatie tussen het deskundigenregister en de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in het strafproces in het algemeen. Uit de interviews blijkt dat de respondenten verwachtingen hebben ten aanzien van de uitstraling van het register. 'Het register zou processen op gang kunnen brengen, bijvoorbeeld door de kritische rol van de rechter, zijn eigen taak en verantwoordelijkheden meer naar voren te halen'.[112] Het register zou op een bepaalde manier een stimulerende rol kunnen spelen bij de opdracht- en vraagstelling aan de deskundigen.[113] En het deskundigenregister zou kunnen gaan functioneren als kenniscentrum en intermediair bij de bevordering van de forensische kennis van deskundigen en juristen.[114]

—

[110] B.F. Keulen, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke neveneffecten en risico's,* Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010, p. 136.

[111] Idem, p. 137-139.

[112] Idem, p. 155.

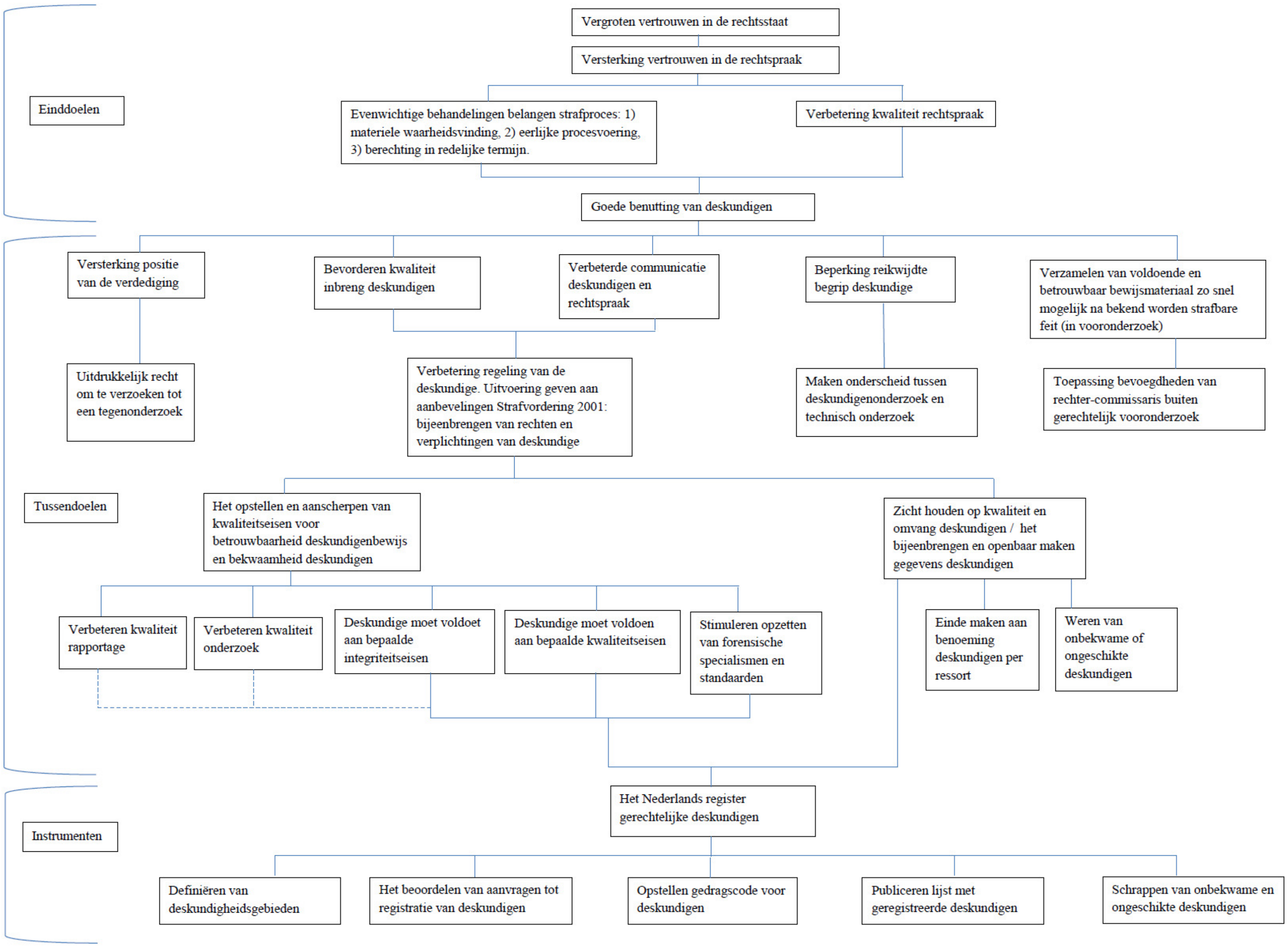
[113] Idem, p. 148.

[114] B.F. Keulen, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke neveneffecten en risico's,* Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010, p. 147.

2.5 Doelboom

Het geheel van de in dit hoofdstuk beschreven doelstellingen, middelen en veronderstellingen is schematisch weergegeven in de navolgende doelboom. Het hoogst geplaatste doel in een doelboom is de zogenoemde eindformule, het ultieme doel waarnaar gestreefd wordt. Alle onderliggende (tussen)doelen zijn op hun beurt te beschouwen als middelen om de eindformule te realiseren. Zo wordt de keten van causale en/of normatieve relaties zichtbaar gemaakt die (meestal impliciet) aan de instelling van het NRGD ten grondslag hebben gelegen.

De doelboom is een *partiële* doelboom: het beleid op strafrechtelijk terrein met als einddoel “vergroten van vertrouwen in de rechtsstaat” omvat een groot aantal maatregelen en middelen naast de instelling van het Nederlands register van gerechtelijke deskundigen. De partiële doelboom reconstrueert slechts dat deel van het beleid waarin het NRGD het centrale middel is. De onderhavige evaluatie betreft immers uitsluitend het functioneren van het NRGD.

Einddoelen
Vergroten vertrouwen in de rechtsstaat
Versterking vertrouwen in de rechtspraak
Evenwichtige behandelingen belangen strafproces: 1) materiele waarheidsvinding, 2) eerlijke procesvoering, 3) berechting in redelijke termijn.
Verbetering kwaliteit rechtspraak
Goede benutting van deskundigen
Versterking positie van de verdediging
Bevorderen kwaliteit inbreng deskundigen
Verbeterde communicatie deskundigen en rechtspraak
Beperking reikwijdte begrip deskundige
Verzamelen van voldoende en betrouwbaar bewijsmateriaal zo snel mogelijk na bekend worden strafbare feit (in vooronderzoek)
Uitdrukkelijk recht om te verzoeken tot een tegenonderzoek
Verbetering regeling van de deskundige. Uitvoering geven aan aanbevelingen Strafvordering 2001: bijeenbrengen van rechten en verplichtingen van deskundige
Maken onderscheid tussen deskundigenonderzoek en technisch onderzoek
Toepassing bevoegdheden van rechter-commissaris buiten gerechtelijk vooronderzoek
Tussendoelen
Het opstellen en aanscherpen van kwaliteitseisen voor betrouwbaarheid deskundigenbewijs en bekwaamheid deskundigen
Zicht houden op kwaliteit en omvang deskundigen / het bijeenbrengen en openbaar maken gegevens deskundigen
Verbeteren kwaliteit rapportage
Verbeteren kwaliteit onderzoek
Deskundige moet voldoet aan bepaalde integriteitseisen
Deskundige moet voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen
Stimuleren opzetten van forensische specialismen en standaarden
Einde maken aan benoeming deskundigen per ressort
Weren van onbekwame of ongeschikte deskundigen
Instrumenten
Het Nederlands register gerechtelijke deskundigen
Definiëren van deskundigheidsgebieden
Het beoordelen van aanvragen tot registratie van deskundigen
Opstellen gedragscode voor deskundigen
Publiceren lijst met geregistreerde deskundigen
Schrappen van onbekwame en ongeschikte deskundigen

3 Organisatie en procedures van het NRGD

3.1 Inleiding

Met de inwerkingtreding van de Wet deskundige in strafzaken per 1 januari 2010 is ook het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD) opgericht. De Wds stelt eisen aan de kwaliteit, betrouwbaarheid en bekwaamheid van te registreren forensische deskundigen. Centraal in de uitvoering van de wettelijke taak van het NRGD staat dan ook de beoordeling van aanvragers van registratie op hun kwaliteiten als forensisch deskundige. Om die beoordeling gestalte te geven diende het NRDG organisatievormen en procedures tot stand te brengen. In dit hoofdstuk wordt de inrichting en werking van het NRGD-bestel beschreven.

3.2 Organisatie

Het NRGD wordt bestuurd door het onafhankelijke College gerechtelijk deskundigen. Het College stelt de normen vast waaraan deskundigen worden getoetst en beslist over de registratie in individuele gevallen. Het NRGD maakt vervolgens de gegevens van geregistreerde deskundigen openbaar. Daarnaast beheert het College het register en beslist over toelating en doorhaling van inschrijving van personen. De leden van het College worden door de minister van Veiligheid en Justitie benoemd. Het College is een zelfstandig bestuursorgaan. Medio 2014 bestaat het College uit zeven personen. De voorzitter is een rechter, verder bestaat het College uit wetenschappers, een lid van de staande magistratuur en een voormalige korpschef van politie. Een aantal van hen is daarnaast verbonden aan forensische en kennisinstituten.[115]

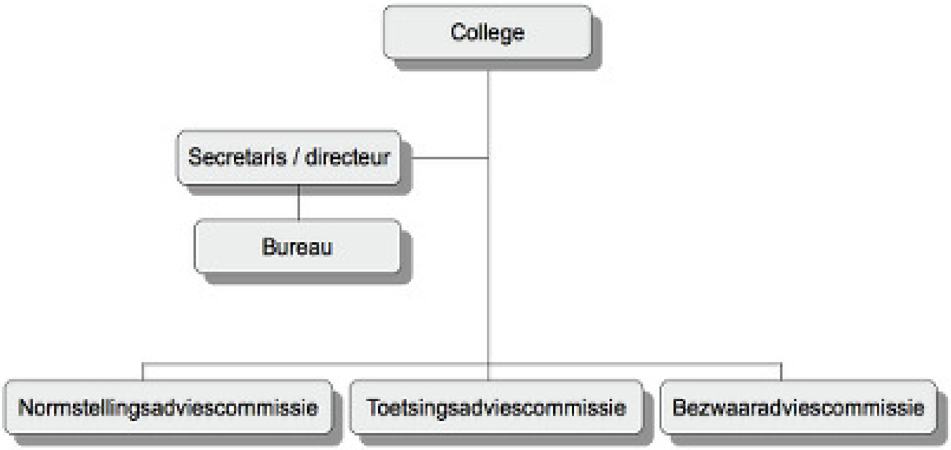
Namens het College beheert en onderhoudt het Bureau NRGD het register. Het Bureau ondersteunt het College bij beleidsvoorbereiding, bij het instellen en begeleiden van de verschillende commissies, bij communicatie en logistieke processen, bij het financieel beheer en door juridische advisering. Het Bureau concipieert voor het College beleidsdocumenten en conceptbeschikkingen, jaarverslagen, analyses en discussienota's. Het NRGD werkt actief aan het vergroten van de bekendheid van het NRGD, onder meer door het schrijven van artikelen in vakbladen. Het Bureau doet voorts aan zelfevaluatie, monitort ontwikkelingen en ervaringen, oriënteert zich op mogelijke nieuwe expertisegebieden en heeft een aantal juridische en inhoudelijke voorstellen gedaan voor aanpassing van het Besluit NRGD. Door het organiseren van en deelnemen aan workshops en het schrijven van 'position papers' heeft het bureau activiteiten ondernomen ter bevordering van de kwaliteit van forensische deskundigheid in een internationale context. Bij het Bureau zijn medio 2014, op basis van acht fte, elf personen werkzaam, waaronder een directeur en vier beleidsmedewerkers.

Het College heeft per deskundigheidsgebied twee soorten commissies ingesteld, te weten een normstellingsadviescommissie (NAC) en een toetsingsadviescommissie TAC). Daarnaast is er een bezwaaradviescommissie (BAC) in het leven geroepen die het College adviseert over de afhandeling van ingediende bezwaarschriften op beschikkingen van het College. De adviescommissies worden in 3.5 paragraaf beschreven.

Schematisch ziet de organisatiestructuur van het NRGD er als volgt uit.

—

[115] Op grond van artikel 5 lid 2 van het Besluit register deskundige in strafzaken dient het College in ieder geval te bestaan uit één met rechtspraak belast lid van de rechterlijke macht (tevens voorzitter), één lid van het openbaar ministerie, één advocaat, één politiefunctionaris en drie gerechtelijke deskundigen. Aan dat vereiste is niet voldaan, nu van het College alleen een oud-politiefunctionaris en geen advocaat uitmaken.

Beheersmatig maakt het Bureau onderdeel uit van het ministerie van Veiligheid en Justitie. De begroting is onderdeel van de begroting van het departement en voor de besteding volgt men de relevante regels van het departement. De feitelijke (gerealiseerde) kosten van het NRGD zijn weergegeven in tabel 3.1. Uit de tabel blijkt dat de feitelijke kosten na het aanloopjaar 2010 stabiel rond € 1.750.000 liggen, waarbij de bureaukosten uiteenlopen van 65% (2012) tot 73% (2011).

Tabel 3.1: feitelijke kosten (x 1.000) in euro's van het NRGD

	2010	2011	2012	2013
Kosten Bureau				
Personeel	440	558	596	622
Advies	82			
Reiskosten		20	5,5	18
Opleidingen			17	17
Huur		208	130	145
Kantoorkosten	264	213	124	102
ICT	349	189	167,5	158
College	179	79	102	125
Kosten commissies				
Vergoedingen incl. reiskosten	113	355	569	485
Vertaalkosten	39	52	34,5	17
Juridisch advies		5	6	1
Overige kosten	100	15	6	7
Projecten		50	17,5	4
Totaal	**1.571**	**1.744**	**1.775**	**1.701**

3.3 Registratie- en toetsingsprocedure

De toetsingsprocedure is voor elk deskundigheidsgebied in grote lijnen hetzelfde. De deskundige moet een aanmeldingsformulier invullen. Bij dit aanmeldingsformulier moeten bepaalde documenten worden toegevoegd. Welke documenten dat precies zijn hangt af van het deskundigheidsgebied en het type aanvrager. Uit de bijvoegde documenten moet blijken dat de deskundige voldoet aan de specifieke registratie-eisen voor een bepaald deskundigheidsgebied. Een deel van de vereiste documenten heeft betrekking op het vereiste opleidingsniveau, zoals diploma's, bewijs van inschrijving voor bepaalde registers, gevolgde bijscholingscursussen, bijgewoonde intervisie-bijeenkomsten en andere manieren van deskundigheidsbevordering.

De belangrijkste documenten die bij de aanvraag moeten worden gevoegd zijn de ondertekende Gedragscode en een selectie van de zaaksrapporten die de deskundige heeft gemaakt. De deskundige moet een overzicht maken van de rapporten die hij in de voorgaande jaren heeft opgesteld. Hoeveel rapporten de deskundige minimaal op dit overzicht moet vermelden, is afhankelijk van het deskundigheidsgebied en het type aanvrager. Zo moet de DNA-deskundige bij zijn initiële aanvraag op de lijst minimaal vijftig rapporten vermelden die hij in de afgelopen twee jaar heeft opgesteld.[116] De gedragsdeskundige moet bij de initiële aanvraag minimaal acht zaaksrapporten melden die hij in de afgelopen vier jaar heeft opgesteld.[117]

De deskundige moet bij zijn aanvraag een aantal van de rapporten die hij op de overzichtslijst heeft vermeld meesturen. Hoeveel en welke rapporten dat zijn hangt – nogmaals – af van het deskundigheidsgebied en het type aanvrager. Bij een initiële aanvraag voor registratie van zowel de gedragsdeskundige als de DNA-deskundige worden er drie rapporten geselecteerd die de deskundige moet opsturen. Voor beide deskundigheidsgebieden geldt dat er bij een heraanvraag twee rapporten worden geselecteerd. Daarnaast mag de deskundige zelf nog één rapport selecteren als aanvulling. De selectie van de rapporten wordt volgens het beoordelingskader gedaan door de Toetsingsadviescommissie. In de praktijk maken de medewerkers van het NRGD-bureau uit de zaakslijst een zodanige selectie van rapporten dat de TAC in staat wordt gesteld op basis daarvan de kwaliteiten over de volle breedte van het vak te beoordelen.

De toetsing zelf heeft verschillende fasen. Ten eerste wordt er een administratieve toets verricht door een medewerker van het bureau van het NRGD. Hij beoordeelt of aan alle administratieve voorwaarden voor registratie is voldaan. Dat betekent dat alle formulieren volledig in moeten zijn gevuld en de gevraagde documenten zijn bijgevoegd bij het aanmeldingsformulier. Indien niet is voldaan aan de administratieve voorwaarden wordt de aanvrager verzocht de aanvraag verder aan te vullen. Is de aanvraag compleet dan wordt de aanvraag in handen gesteld van een toetsingsadviescommissie (TAC) voor een schriftelijke en eventuele mondelinge toetsing. Aan de hand van het advies van de TAC neemt het College gerechtelijke deskundigen een beslissing over de aanvraag.

De registratie-eisen zijn verschillend voor verschillende typen aanvragers tot registratie. Het College maakt tegenwoordig twee onderscheidingen. Het eerste onderscheid is tussen de initiële aanvrager, die nog niet eerder is geregistreerd op het betreffende deskundigheidsgebied, en de heraanvrager. In beide categorieën wordt dan nog een verder onderscheid gemaakt. Bij de initiële aanvrager zijn er verschillende eisen voor de ervaren rapporteur en voor de nieuwe rapporteur. Bij de heraanvrager zijn er verschillende eisen voor de volledig geregistreerde deskundige en de deskundige die is geregistreerd voor beperkte duur. In totaal zijn er dus vier verschillende sets met registratie-eisen, die elkaar overigens wel grotendeels overlappen. De genoemde onderscheidingen komen alleen voor in meer recente beoordelingskaders (sinds 2013). In de eerdere beoordelingskaders werd dit onderscheid niet gemaakt en golden dezelfde registratie-eisen voor elke deskundige.

Schematisch ziet de formele aanvraagprocedure er als volgt uit:[118]

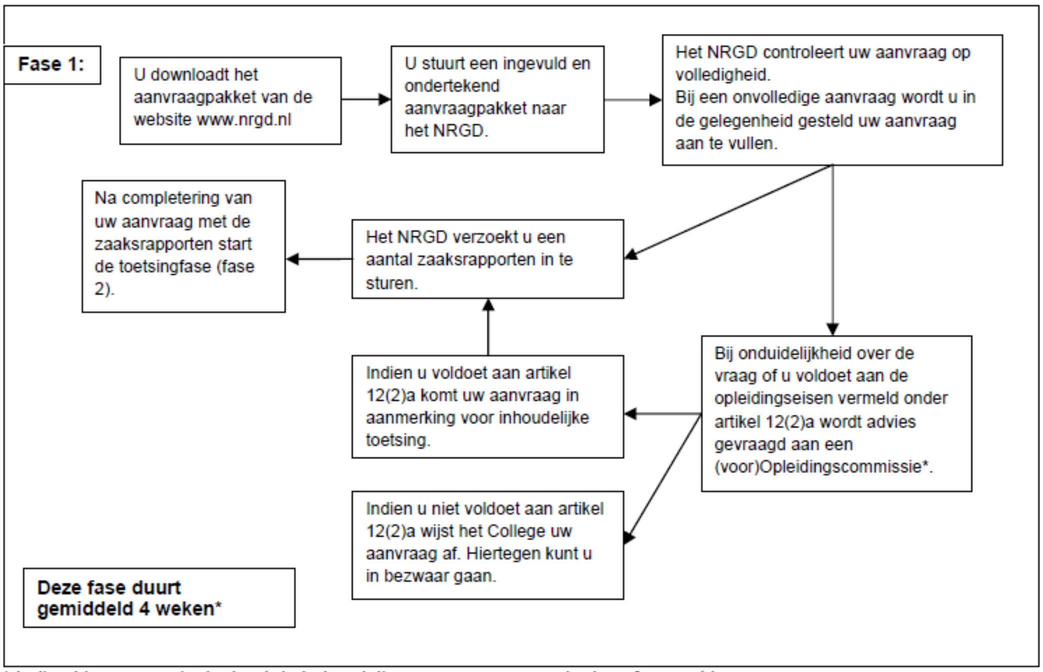
—

[116] Het moet gaan om 'een lijst van zaaksrapporten opgemaakt in de afgelopen 2 jaar, met een minimum van 50 complexe en/of gemengde DNA-profielen, die collegiaal gereviewed zijn'. De heraanvrager moet ook 50 zaken op de lijst vermelden, maar mag die in de afgelopen 4 jaar hebben gedaan.

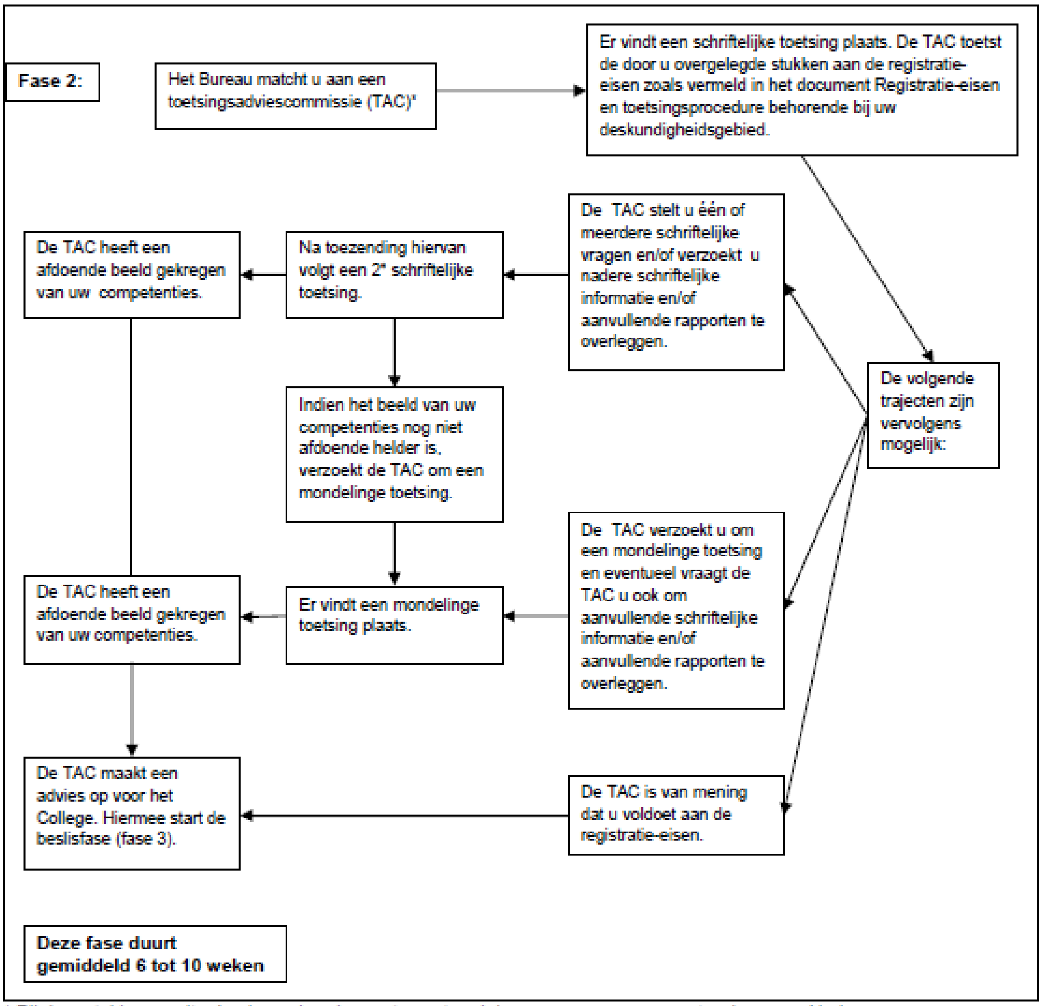
[117] Meer precies: 'een lijst van 8 zaaksrapporten opgemaakt in de afgelopen 4 jaar onder collegiale review of supervisie'. De nieuwe rapporteur moet 5 rapporten vermelden die onder supervisie zijn opgesteld.

[118] Schema afkomstig van www.nrgd.nl.

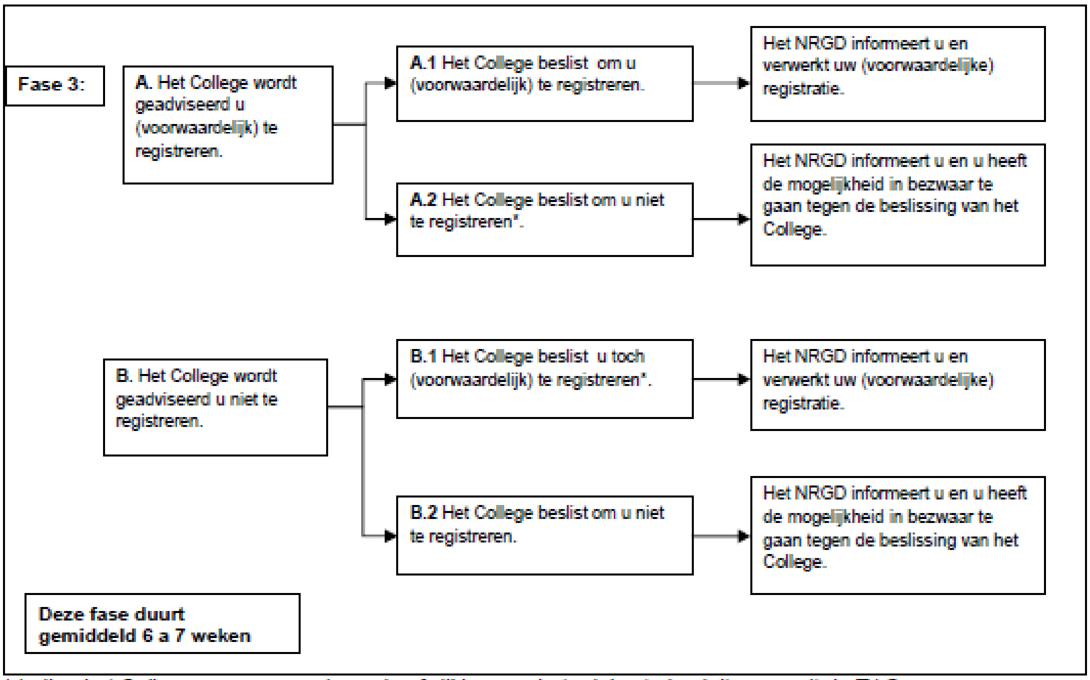
Stroomschema registratieprocedure NRGD

* Indien hiervan sprake is duurt de behandeling van uw aanvraag in deze fase wat langer.

* Bij de matching wordt rekening gehouden met eventueel door u opgegeven en met redenen omklede bezwaren en verzoeken tot verschoning van toetsers.

* Indien het College voornemens is om in afwijking van het advies te besluiten, wordt de TAC eerst geïnformeerd en de gelegenheid gegeven een nadere toelichting op het advies te geven. Indien hiervan sprake is duurt de behandeling van uw aanvraag in deze fase wat langer.

3.4 Vormen van registratie

Op de aanvraag van de deskundige tot registratie kan het College beslissen tot registratie, registratie voor beperkte duur of geen registratie. De registratie van beperkte duur behoeft nadere toelichting. Die is als zodanig namelijk niet terug te vinden in het Besluit register deskundigen in strafzaken. Wel is in art. 19 BRDS de mogelijkheid van voorwaardelijke registratie te vinden. Het College heeft er echter in het beleidskader Registratie voor beperkte duur voor gekozen de term voorwaardelijke registratie te vervangen voor de term ‘registratie van beperkte duur’. Het College heeft de minister gevraagd deze wijziging ook door te voeren in het Besluit.

Het College is in het beleidskader ook op andere punten afgeweken van het Besluit. Volgens art. 19 lid 1 BRDS is voorwaardelijke registratie alleen mogelijk als de deskundige onvoldoende juridische kennis heeft. Het College vindt dit echter te beperkend en onredelijk en heeft in het beleidskader drie categorieën genoemd waarin een deskundige voor beperkte duur kan worden geregistreerd:

1) Maatwerk
Het kan zijn dat de deskundige niet voldoet aan één van de eisen die worden gesteld, maar voor de rest wel in aanmerking zou komen voor registratie. In dat geval zou het College strikt genomen de aanvraag moeten afwijzen (behalve als het om een gebrek aan juridische ervaring gaat). Het College heeft deze uitzondering uitgebreid naar alle eisen. Als de deskundige op één punt niet aan de eisen voldoet, dan is in uitzonderlijke gevallen registratie voor beperkte duur mogelijk. De beoordeling hiervan vraagt maatwerk.

2) Pasopgeleide rapporteur
Voor registratie is vereist dat de deskundige genoeg ervaring heeft als rapporteur in het strafproces. Omdat registratie in veel gevallen een belangrijke eis is om te worden ingeschakeld, is het voor beginnende rapporteurs moeilijk om deze ervaring op te doen. Pasopgeleide rapporteurs, die alleen onder begeleiding onderzoek hebben gedaan, zouden daarom niet kunnen worden geregistreerd. Om dit te voorkomen kunnen pasopgeleide rapporteurs voor een

beperkte duur worden geregistreerd, zodat ze ervaring krijgen met het zelfstandig doen van onderzoek.

3) Aanvraag na eerdere afwijzing
Het is mogelijk een aanvraag tot registratie te doen na een eerdere afwijzing. In die afwijzing zijn de tekortkomingen van de deskundige genoemd. De afgewezen deskundige kan proberen deze tekortkomingen weg te werken onder begeleiding van een ervaren rapporteur. Een eerder afgewezen aanvrager zal bij een nieuwe aanvraag altijd slechts voor beperkte duur kunnen worden geregistreerd.

Het Besluit noemt een termijn voor de registratie van beperkte duur van vier jaar; daarna moet een hernieuwde aanvraag worden gedaan. In afwijking van het Besluit heeft het College er voor gekozen dat een registratie van beperkte duur in beginsel voor maximaal twee jaar zal zijn. In bepaalde gevallen (indien de aanvrager nieuwe vereisten niet is nagekomen) is een herhaalde registratie voor beperkte duur mogelijk. Dit geldt niet als de reden om over te gaan tot registratie van beperkte duur dezelfde is als in eerste instantie. Uit het register of anderszins blijkt overigens niet dat sprake is van registratie van beperkte duur. Dit is alleen bekend bij de betreffende deskundige en bij het NRGD.

De deskundigen die niet voor beperkte duur worden geregistreerd worden voor een periode van vier jaar ingeschreven in het register (art. 17 lid 1 BRDS). Na vier jaar moeten alle deskundigen een heraanvraag voor registratie doen.

Op de website van het NRGD – www.nrgd.nl – zijn de gegevens van de geregistreerde deskundigen te vinden. Op de site staat de naam van de geregistreerde deskundige, het deskundigheidsgebied waarvoor de deskundige is geregistreerd en de wijze waarop contact met hem kan worden opgenomen. In afwijking van het Besluit wordt niet aangegeven of de deskundige al dan niet voor beperkte duur geregistreerd is. Ook een afwijzing of intrekking van een aanvraag worden niet op de website of anderszins openbaar gemaakt. Alleen het algemene deskundigheidsgebied wordt getoond. Hoewel het Besluit het mogelijk maakt om deze gegevens te publiceren kan op de website niet gezocht worden naar specifieke bekwaamheden, achtergrond, opleiding of ervaring van de deskundige

3.5 Adviescommissies

3.5.1 Inleiding

Zoals aangegeven kent het NRGD drie commissies, te weten de normstellingsadviescommissie, de toetsingsadviescommissie en de bezwaaradviescommissie. Deze drie commissies worden in deze paragraaf beschreven.

3.5.2 Normstellingsadviescommissie

Deskundigen die willen optreden in het strafproces moeten bepaalde kennis en vaardigheden bezitten. In het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen mogen alleen deskundigen worden geregistreerd die aan de wettelijke eisen voldoen. In art. 12 lid 2 BRDS staan de eisen waar de deskundige volgens de wetgever aan moet voldoen:

Een deskundige wordt op zijn aanvraag slechts als deskundige in strafzaken in het register ingeschreven wanneer hij naar het oordeel van het College:

a. beschikt over voldoende kennis van en ervaring binnen het deskundigheidsgebied waarop de aanvraag betrekking heeft;
b. beschikt over voldoende kennis van en ervaring in het desbetreffende rechtsgebied en voldoende bekend is met de positie en de rol van de deskundige daarin;
c. in staat is de opdrachtgever inzicht te bieden in de vraag of en zo ja, in hoeverre de vraagstelling van de opdrachtgever voldoende helder en onderzoekbaar is om deze vanuit zijn specifieke deskundigheid te kunnen beantwoorden;

d. in staat is op basis van de vraagstelling volgens de daarvoor geldende maatstaven een onderzoeksplan op te stellen en uit te voeren;
e. in staat is onderzoeksmaterialen en -gegevens in een forensische context volgens de daarvoor geldende maatstaven te verzamelen, vast te leggen, te interpreteren en te beoordelen;
f. in staat is om de geldende onderzoeksmethoden in een forensische context volgens de daarvoor geldende maatstaven toe te passen;
g. in staat is zowel schriftelijk als mondeling over de opdracht en elk ander relevant aspect van zijn deskundigheid gemotiveerd, controleerbaar en in voor de opdrachtgever begrijpelijke bewoordingen te rapporteren;
h. in staat is een opdracht te voltooien binnen de daarvoor gestelde of afgesproken termijn;
i. in staat is zijn werkzaamheden als deskundige onafhankelijk, onpartijdig, zorgvuldig, vakbekwaam en integer te verrichten.

Deze wettelijke vereisten zijn niet zonder meer geschikt als maatstaven om de kennis, kunde en ervaring van aanvragers aan te toetsen: daarvoor zijn zij niet concreet genoeg. De eisen behoeven verdere uitwerking in specifieke criteria die van toepassing zijn op een specifiek deskundigheidsgebied. De normstellingsadviescommissies hebben tot taak de algemene wettelijke vereisten te vertalen in concrete toetsingsmaatstaven voor de afzonderlijke deskundigheidsgebieden. De normen die zij opstellen dienen aan te sluiten bij wat in het vakgebied als 'state of the art' geldt. Meer in het bijzonder omvat deze taak:

- het afbakenen van het desbetreffende deskundigheidsgebied;
- het opstellen van specifieke normen wat de vereiste kennis en ervaring van de binnen het deskundigheidsgebied werkzame deskundigen betreft;
- het geven van een advies over de wijze waarop deze kennis en ervaring kan worden getoetst.

De normstellingsadviescommissie is samengesteld uit deskundigen op het betreffende deskundigheidsterrein, aangevuld met juristen en vertegenwoordigers van het NRGD. Het streven is dat de leden gezaghebbende vertegenwoordigers zijn van de denkbeelden binnen een deskundigheidsgebied. Zodoende vindt men in de NAC's ook hoogleraren en andere deskundigen die participeren in debatten over de ontwikkelingen op het vakgebied. Een deskundige hoeft niet te zijn geregistreerd – of de intentie te hebben om te worden geregistreerd – om deel te nemen aan de NAC. Van de NAC's voor de deskundigheidsgebieden met een beperkt aantal deskundigen maken in principe steeds ook buitenlandse deskundigen deel uit. Uitzondering is het gebied 'Wet wapens en munitie' vanwege de vereiste kennis van de Nederlandse wetgeving. Bij FPPO is dit vanwege de typische Nederlandse wetgeving ook niet aan de orde. Naar het oordeel van het College is er op grond van vakinhoudelijke overwegingen veel voor te zeggen dat ook in de FPPO NAC een internationale inbreng is en men zoekt naar mogelijkheden om dat te realiseren. De samenstelling van de NAC's wordt gecompleteerd met vertegenwoordigers van het Bureau en van het College van het NRGD. Alles tezamen bestaat een NAC uit tien tot vijftien personen.

De normstellingsadviescommissie is verantwoordelijk voor de inhoudelijke voorbereiding van een beoordelingskader en schrijft hiertoe een voorstel. Dit voorstel wordt openbaar gemaakt. Via de website van het NRGD en de nieuwsbrieven van het NRGD worden andere deskundigen en gebruikers opgeroepen hierop commentaar te leveren. Iedereen kan daarop binnen een gestelde termijn reageren. De commissie beoordeelt dit commentaar en verwerkt het in haar advies aan het College gerechtelijk deskundigen. Het College beoordeelt het advies en stelt de definitieve normen vast. Deze normen vormen het beoordelingskader voor de toetsingsadviescommissie. Een beoordelingskader heeft een geldigheidsduur van vier jaar. Daarna wordt een nieuw beoordelingskader vastgesteld. Daarbij worden de omschreven normen, indien nodig, geactualiseerd en verbeterd. Van elk ontsloten deskundigheidsgebied worden de geldende beoordelingskaders op internet gepubliceerd als "registratie-vereisten". De thans gepubliceerde registratie-vereisten bevatten per vakgebied een vrij gedetailleerde vertaling van wettelijke vereisten zoals vastgelegd in art. 12 lid 2 BRDS.

3.5.3 Toetsingsadviescommissie

De inhoudelijke toetsing van de aanvraag aan de inhoudelijke eisen van het specifieke deskundigheidsgebied wordt verricht door een toetsingsadviescommissie (TAC). De samenstelling van de TAC is afhankelijk van het type aanvraag. Bij een initiële aanvraag bestaat de TAC altijd uit (ten minste) drie personen: twee deskundigen en een jurist. Daarbij is de jurist de voorzitter. Bij een heraanvraag bestaat de TAC uit (ten minste) twee personen: een deskundige en een jurist. Indien deze twee personen na zelfstandig onderzoek van de opgestuurde zaaksrapporten niet tot het unanieme oordeel komen dat de deskundige geschikt is om te worden geregistreerd, moet de TAC worden uitgebreid met een extra deskundige.[119] In dat geval geldt verder dezelfde procedure als bij een initiële aanvraag. In het navolgende staat de procedure bij de initiële aanvraag centraal, aangezien in de afgelopen vier jaren voornamelijk initiële aanvragen zijn beoordeeld.

Op alle deskundigheidsgebieden, met uitzondering van de forensische psychologie en psychiatrie, maken buitenlandse toetsers deel uit van de TAC's. De reden is dat er te weinig geschikte en beschikbare Nederlandse deskundigen zijn. Als er buitenlandse toetsers betrokken worden in de toetsingsprocedure moeten de door de aanvrager ingediende zaaksrapporten worden vertaald. De vertaling wordt in opdracht van het bureau van het NRGD verricht door een vertaalbureau. De aanvragers krijgen inzicht in de vertaling en krijgen de gelegenheid om de vertaling te becommentariëren.

De aanvrager kan invloed uitoefenen op de samenstelling van de TAC die zijn aanvraag toetst. Voorafgaand aan de toetsing zendt het bureau van het NRGD de voorgestelde TAC of een algemene lijst met potentiele toetsers naar de aanvrager. De aanvrager kan gemotiveerd aangeven door welke toetsers hij niet wil worden getoetst. Redenen hiervoor kunnen zijn dat de aanvrager negatieve ervaringen heeft met de betreffende toetser. Het bureau van het NRGD probeert zoveel mogelijk rekening te houden met de bezwaren van de aanvrager. Een lid van een TAC kan zich ook zelf 'verschonen' door bij een specifieke aanvrager niet in de TAC zitting te nemen.

De TAC beoordeelt aan de hand van de zaaksrapporten die de aanvrager indient, of de aanvrager voldoet aan de eisen voor registratie. Op basis van de zaaksrapporten vormen de toetsers zich een oordeel over de bekwaamheid van de aanvrager als forensisch deskundige.
De TAC kan na de beoordeling van de ingediende rapporten nog vragen of twijfels hebben aangaande een of meer van de hiervoor genoemde aspecten. In dat geval wordt de aanvrager uitgenodigd voor een gesprek met de TAC. De aanvrager wordt altijd uitgenodigd voor een gesprek als de TAC voornemens is een negatief advies te geven. Tijdens het gesprek heeft de aanvrager de mogelijkheid vragen te beantwoorden en bepaalde keuzes toe te lichten. Volgens respondenten die zitting hebben in TAC's heeft de hoorzitting een vrij informeel karakter. Enkele van de door ons geïnterviewde aanvragers heeft dat niet zo ervaren. Ook in de BAC-adviezen is een aantal malen genoteerd dat de aanvrager klaagt over een "onprettige" en zelfs "intimiderende" gespreksvoering in de TAC-hoorzitting.

De TAC beoordeelt aan de hand van de zaaksrapporten die zijn ingediend of de aanvrager voldoet aan de door de NAC opgestelde vereisten voor registratie als forensisch deskundige. Uit de adviezen van TAC's en BAC's hebben wij een beeld gereconstrueerd van de wijze waarop de registratie-vereisten in de toetsingspraktijk worden toegepast. Wij beperken ons hier tot het deskundigheidsgebied FPPO. Prealabele criteria zijn opleiding en ervaring. De registratie-vereisten FPPO bevatten een uitvoerige specificatie van de vereiste vooropleidingen. Heeft de aanvrager een opleiding gevolgd die daarvan afwijkt maar volgens de aanvrager equivalent is, dan wordt de genoten opleiding getoetst aan de reguliere opleiding die als referentieopleiding geldt. Deze toetsing is het werk van een speciale commissie, de Commissie Vooropleidingen. Voor de beoordeling van de ervaring als forensisch deskundige geldt het aantal Pro Justitia adviezen dat de aanvrager heeft uitgebracht. De specificaties daarvan in de registratie-vereisten

—

[119] Dit geldt in ieder geval voor het deskundigheidsgebied FPPO en DNA.

worden nauwkeurig toegepast. Vervolgens vindt men in de TAC-adviezen over het algemeen vier soorten eisen van bekwaamheid. Deze vier eisen zijn als volgt te reconstrueren:

a. *Opdracht en strategie*: is de aanvrager blijkens de ingediende rapporten in staat een opdracht op zijn merites te beoordelen en om te zetten in een adequate onderzoeksstrategie?

b. *Onderzoekmateriaal en data*: heeft de aanvrager blijkens de rapporten beargumenteerd toereikend onderzoeksmateriaal verzameld en daarvoor adequate bronnen gebruikt?

c. *Onderzoeksmethoden en interpretatie*: blijkt uit de rapporten dat de aanvrager state of the art methoden heeft toegepast voor de analyse en interpretatie van het gedrag en de geestesgesteldheid van de verdachte?

d. *Rapportage*: is de aanvrager in staat zijn onderzoeksbevindingen zo te presenteren en te onderbouwen dat dat gebruiker zich op grond daarvan een strafrechtelijk relevant oordeel kan vormen over het gedrag en de geestesgesteldheid van de verdachte ten tijde van het delict en in de toekomst?

Vervolgens wordt beoordeeld of de aanvrager voldoende is ingevoerd in de Nederlandse forensische rechtscontext. Volgens de registratie-vereisten dient de TAC voorts na te gaan of de aanvrager voldoende op de hoogte is van de recente relevante literatuur. Het lijkt een wat lastig criterium, gelet op de in veel adviezen te vinden notities in de trant van “Niet te toetsen maar onvoldoende reden hieraan te twijfelen”. Als laatste beoordeelt de TAC de beroepsattitude: geeft de aanvrager er blijkt van de werkzaamheden als forensisch deskundige onafhankelijk, onpartijdig, zorgvuldig en vakbekwaam te verrichten?

De oordeelsvorming van de TAC wordt samengevat weergegeven op een beoordelingsformulier. Voor het FPPO-gebied bevat het formulier de acht hiervoor genoemde punten; van elk punt wordt aangegeven of de aanvrager daar wel of niet aan voldoet. Daarnaast bevat het beoordelingsformulier ruimte voor algemene opmerkingen. De TAC’s gebruiken deze ruimtes met name om negatieve oordelen op de afzonderlijke onderdelen toe te lichten. In de afgelopen vier jaar is de manier waarop de TAC’s het beoordelingsformulier invullen geëvolueerd. Aanvankelijk werd vaak volstaan met het aankruisen van voldoende of onvoldoende bij de verschillende punten; inmiddels worden negatieve oordelen steeds uitvoeriger gemotiveerd. Om dit te bevorderen is het beoordelingsformulier aangepast. Zo worden nu voor elk kwaliteitscriterium subcriteria benoemd waarover de TAC dient te oordelen. Er is geen apart verslag van de hoorzitting (de mondelinge toets) en uit het beoordelingsformulier blijkt meestal niet of en in hoeverre de hoorzitting gevolgen heeft gehad voor het oordeel van de TAC.

Op de meeste deskundigheidsgebieden wisselt de samenstelling van de TAC. Het NRGD streeft ernaar dat al die verschillend samengestelde TAC’s de registratie-vereisten op dezelfde manier toepassen om zo een eenduidig kwaliteitsoordeel van het NRGD te garanderen en willekeur te voorkomen. Op verschillende manieren wordt geprobeerd om de eenheid van oordeelsvorming van de TAC’s te bevorderen. Het bureau van het NRGD organiseert daartoe regelmatig voor alle TAC- en BAC-deelnemers op een deskundigheidsgebied een intervisiebijeenkomst. Voor het FPPO-gebied, met meer dan veertig TAC-leden, vindt elk kwartaal zo’n afstemmingsbijeenkomst plaats; voor andere gebieden doorgaans eenmaal per jaar. Een in de intervisiebijeenkomsten gehanteerde methode is, alle deelnemers dezelfde casus te laten behandelen en aan de hand daarvan over de interpretatie van de registratie-vereisten te discussiëren.

3.5.4 Bezwaaradviescommissie

De aanvrager kan bezwaar maken tegen de beslissing van het College over de registratieaanvraag. Het bezwaar wordt behandeld door de bezwaaradviescommissie (BAC). Na behandeling van het bezwaar geeft het BAC een advies aan het College, dat uiteindelijk een beslissing neemt op het bezwaar. In een BAC zitten een onafhankelijke jurist en twee

materiedeskundigen. Het BAC wordt bijgestaan door een secretaris. De materiedeskundigen zitten doorgaans ook in een TAC, maar mogen vanzelfsprekend niet betrokken zijn bij het besluit waartegen bezwaar is gemaakt. De jurist is de voorzitter van de BAC en is geen lid van een TAC. Daardoor heeft hij een onafhankelijke positie. De huidige voorzitters van de BAC's zijn werkzaam als bestuursrechter. De secretaris van de BAC is ook een jurist, maar geen lid van de BAC.

De BAC toetst het bezwaarschrift eerst op ontvankelijkheid. Een enkele keer was termijnoverschrijding reden om het bezwaarschrift niet in behandeling te nemen. De oordeelsvorming van de BAC is een volledige heroverweging, die in veel gevallen nog grondiger is dan de beoordeling in eerste aanleg. De BAC beoordeelt dus opnieuw alle ingediende rapporten. Vervolgens wordt de bezwaarde uitgenodigd voor een hoorzitting. Tijdens de hoorzitting worden alle (negatieve) oordelen van de TAC doorgesproken en krijgt de bezwaarde de gelegenheid om een toelichting te geven of het oordeel anderszins te weerleggen. Ten slotte concipieert de secretaris een advies voor het College waarin het oordeel van de BAC met een uitvoerige motivering is verwoord.

4 Uitkomsten van en ervaringen met de procedures

4.1 Inleiding

In hoofdstuk 3 is beschreven hoe het NRGD is georganiseerd, hoe de normen tot stand komen, hoe getoetst wordt en welke procedures er gevolgd worden. In dit hoofdstuk 4 wordt beschreven waar dat allemaal toe geleid heeft. Daarbij komen aantallen geregistreerden en afwijzingen per expertisegebied aan de orde, aantallen bezwaren en de oordelen over en ervaringen met de procedures.

4.2 Vulling van het register

4.2.1 Deskundigen en deskundigheidsgebieden

In december 2010 zijn de eerste geregistreerde deskundigen op de NRGD-website zichtbaar gemaakt. In de periode 2010-2013 zijn de volgende expertisegebieden genormeerd en hebben toetsingen en registraties plaatsgevonden:

- strafrecht volwassenen – psychiatrie
- strafrecht volwassenen – psychologie
- strafrecht jeugdigen – psychiatrie
- strafrecht jeugdigen – psychologie/orthopedagogiek
- forensische toxicologie
- verdovende middelen – analyse en interpretatie
- forensisch wapen- en munitieonderzoek
- toetsing aan de Wet Wapens en Munitie
- handschriftonderzoek
- DNA-analyse en –interpretatie op bronniveau

De eerste vier deskundigheidsgebieden zijn te categoriseren onder de verzamelnaam FPPO (forensische psychiatrie, psychologie en orthopedagogiek). Er is hierbij ook sprake van overlap: deskundigen hebben zich voor meerdere gebieden laten registreren (of een poging daartoe gewaagd). In tabel 4.1 zijn de totale aantallen registraties, afwijzingen en intrekkingen per expertisegebied weergegeven.

Tabel 4.1: aantallen en uitkomsten registratieprocedures per deskundigheidsgebieden 2010-2013

	Geregistreerd		Afgewezen		Ingetrokken / buiten behandeling	
Handschriftonderzoek	3	60%			2	40%
DNA	21	84%	2	8%	2	8%
FPPO	484	80%	83	14%	41	7%
Toxicologie	10	91%	1	9%		
Verdovende middelen	3	75%			1	25%
Wapen- en munitieonderzoek	6	100%				
Toetsing aan Wet Wapens en Munitie	2	50%	1	25%	1	25%
Totaal	529	80%	87	13%	47	7%

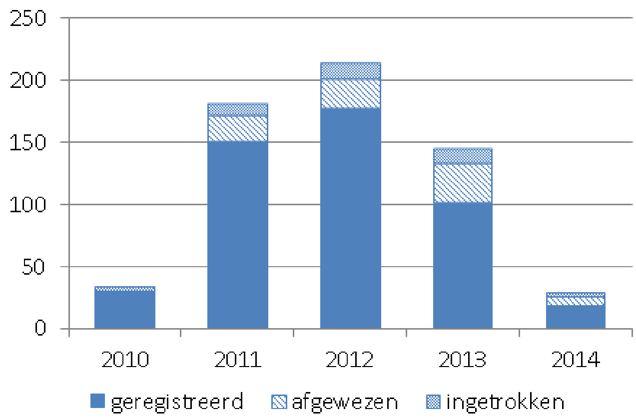
Van de afgehandelde aanvragen heeft dus 80% geleid tot registratie, is 13% afgewezen en 7% ingetrokken of buiten behandeling gelaten. Bij dat laatste heeft de aanvrager niet de benodigde stukken ingediend waarmee de aanvraag niet-ontvankelijk was. In paragraaf 4.2.2 wordt nader ingegaan op de redenen voor afwijzing. Ongeveer 6% van de geregistreerde deskundigen is geregistreerd voor beperkte duur.

Het register van DNA-deskundigen is grotendeels in 2011 gevuld en van de handschriftdeskundigen in 2010 en 2011. Het register van toxicologen is in 2012 en 2013 gevuld met deskundigen en alle deskundigen op het gebied van wapen- en munitieonderzoek zijn in 2011 in het register opgenomen.

Veruit de grootste categorie deskundigen betreft dus de FPPO-deskundigen. Vanwege het grote aantal rapporteurs vond de registratie van FPPO-rapporteurs plaats in een viertal cohorten. Steeds vond na ongeveer honderd behandelde aanvragen een collectieve inschrijving plaats in het register en werd het volgende cohort opengesteld. De vier opeenvolgende cohorten waren achtereenvolgens de arrondissementen:

1. Den Haag, Dordrecht en Rotterdam
2. Den Bosch, Breda, Middelburg, Maastricht en Roermond
3. Almelo, Arnhem, Zutphen, Zwolle/Lelystad, Assen, Groningen, Leeuwarden
4. Alkmaar, Amsterdam, Utrecht en Haarlem

De aantallen per jaar zijn weergegeven in de nevenstaande grafiek.

De meeste deskundigen zijn verbonden aan het Nederlands Forensisch Instituut (NFI, voor wat betreft de technische/natuurwetenschappelijke expertisegebieden) of zijn gelieerd aan het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie, NIFP (voor de FPPO-expertises).

Het NFI is een agentschap van het ministerie van Veiligheid en Justitie en valt onder het DG Rechtspleging en Rechtshandhaving. Van oudsher wordt forensisch-technisch onderzoek binnen de Nederlandse strafrechtsketen uitgevoerd door het NFI. Lange tijd was het NFI de enige aanbieder in Nederland van forensische expertise. In de 21e eeuw zagen andere particuliere forensische instituten het licht. Voor een deel leveren deze instituten dezelfde producten en diensten als het NFI, ook ten behoeve van politie en justitie. Het NFI blijft, onder meer door de financieringssystematiek, echter de ‘preferred supplier’ voor het OM: bij een forensisch-technische onderzoeksvraag is het NFI het eerst aangewezen instituut om het forensische onderzoek te verrichten.

Het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) is een landelijke dienst van het ministerie van Veiligheid en Justitie (minVenJ) en valt onder de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Het is het expertisecentrum voor forensische psychiatrie en psychologie en levert onafhankelijke psychiatrische en psychologische expertise (diagnostiek, zorg en advies) aan justitiële en maatschappelijke partners. Voor elk arrondissement heeft het NIFP een liaison met het OM. Het OM zal steeds het NIFP via deze liaison om advies vragen over de inschakeling van FPPO-experts. De in te schakelen deskundigen zijn niet in dienst van het NIFP.

Het is onvermijdelijk dat veruit de meeste technisch-natuurwetenschappelijke deskundigen verbonden zijn aan het NFI. Dit heeft nu eenmaal veruit de meeste deskundigen in dienst. Contraexpertise door een geregistreerde deskundige is echter op de meeste deskundigheidsgebieden wel mogelijk, omdat voor die technische deskundigheidsgebieden ook deskundigen geregistreerd zijn die niet aan het NFI verbonden zijn. Dat geldt niet voor de expertisegebieden Verdovende middelen, - analyse en interpretatie en Forensisch Wapen-Munitieonderzoek. Voor die terreinen heeft het NRGD het initiatief genomen om buitenlandse deskundigen te registreren.

Tabel 4.2: geregistreerde deskundigen van NFI en overig

	NFI	NIET-NFI
DNA-deskundige	20	3
Handschriftonderzoek	2	1
Toxicologie	7	2
Verdovende middelen, - analyse en interpretatie	3	0
Forensisch Wapen- Munitieonderzoek	6	0
Toetsing aan Wet Wapens en Munitie	0	2

Omdat 'FPPO-deskundigen' (enkele specialismen daargelaten) niet in dienst zijn van het NIFP, kan een contra-expertise worden verricht door een deskundige die gelieerd is aan het NIFP, ook indien de primaire analyse is verricht door een deskundige die werd aangewezen door het NIFP. Overigens voert het NIFP op dit punt een strakke regie.

Bij de vulling van het register is gekozen voor een groeimodel. Het register van de expertisegebieden die deel uitmaken van het NRGD is gaandeweg gevuld met deskundigen. Op het gebied van FPPO, met zijn grote aantal potentieel te registreren deskundigen, is de registratie per groep arrondissementen uitgevoerd. Het groeimodel bracht met zich mee dat in de beginjaren nog niet alle deskundigen die zich wilden laten registreren, al daadwerkelijk een aanvraag hadden ingediend of dat de aanvraag nog in procedure was. Daardoor was het een tijd lang onvermijdelijk dat ook niet-geregistreerde deskundigen werden benoemd (door de rechter-commissaris), omdat de vijver waaruit gevist kon worden te klein was terwijl zich buiten de vijver in principe nog veel geschikte vissen bevonden.

Ook op een andere wijze is er sprake van een groeimodel, namelijk wat betreft de expertisegebieden. In 2010 en 2011 zijn de in tabel 4.1. opgenomen expertisegebieden in het NRGD opgenomen. In de Nieuwsbrief van het NRGD van december 2010 is aangegeven dat in 2011 een begin zal worden gemaakt met de normering en openstelling van het register voor de deskundigheidsgebieden Forensische Pathologie, Financiële Fraude en Documentonderzoek. Voor pathologie zijn de procedures echter pas in 2014 gestart en Financiële Fraude en Documentonderzoek is nog niet in procedure. De reden dat de registratie van forensische pathologen vertraging heeft opgelopen was er vooral gelegen in dat de normering langer duurde dan verwacht. Het college heeft het noodzakelijk geacht met de definitieve vaststelling van de normering en openstelling van het deskundigheidsgebied te wachten tot de internationale opleidings- en ervaringseisen voldoende waren uitgekristalliseerd.[120] Het college heeft afgezien van normering van het deskundigheidsgebied Forensische Accountancy.

"De reden is dat de inzet van forensische accountancy vrijwel geheel plaatsvindt in de opsporingsfase en dat door de aanwezige kennis en ervaring bij rechters ten aanzien van vragen aangaande dit vakgebied verhoudingsgewijs weinig gebruik wordt gemaakt van zogeheten gerechtelijke deskundigheid. De zittende magistratuur en het Openbaar Ministerie blijken zich te beperken tot wat de FIOD en andere opsporingsambtenaren aan expertise in strafzaken inbrengen. Hoewel er bij gebruikers wel degelijk behoefte bestaat om het vakgebied van de bedoelde financiële experts (niet gerechtelijk deskundigen) te normeren, valt dat gebied (en daarmee zijn experts) (nog) niet binnen de huidige NRGD-taakopdracht."[121]

Het aantal expertisegebieden waarvan deskundigen geregistreerd zijn, is in de periode 2011-begin 2014 niet meer toegenomen. Begin 2014 is de toetsing van forensische pathologie gestart. In een besluit van 15 april 2014 heeft het college besloten de volgende nieuwe deskundigheidsgebieden in het register op te nemen:

- Digitale Technologie
- Rechtspsychologie
- Forensische Geneeskunde

—

[120] Jaarverantwoording Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen, 2013, blz. 2.

[121] Idem, bl;z. 3.

- Bloedspoorpatroonanalyse
- DNA- activity level
- Schotrestenonderzoek

4.2.2 Afwijzingen

Zoals aangegeven is 13% van de aanvragen voor registratie is afgewezen. In absolute aantallen gaat het daarbij vooral om FPPO-deskundigen. Binnen die categorie blijken vooral deskundigen gericht op jongeren te worden afgewezen, namelijk ongeveer 30%. De redenen voor afwijzing zijn divers, maar vooral als volgt te categoriseren:

3. De aanvrager voldoet niet aan kwantitatieve/objectieve eisen
    - Opleidingen
    - Aantallen rapporten

4. De aanvrager voldoet naar het oordeel van het College niet aan inhoudelijke/kwalitatieve eisen die aan gesteld worden aan de rapportage. De meest voorkomende tekortkoming hebben naar het oordeel van het college te maken met:
    - het trekken van diagnostische conclusies
    - het leggen van een relatie tussen de stoornis en het delict
    - het opstellen van een risico-prognose
    - advies
    - behandeling

Overigens is het niet openbaar van welke deskundigen de aanvraag is afgewezen. Het College ziet er om privacy redenen vanaf om afwijzingen te bekend te maken. Alleen het NRGD en de leden van de TAC weten van specifieke gevallen dat de aanvraag is afgewezen.[122] Ook rechters-commissarissen die niet-geregistreerde deskundigen benoemen, zijn op mededelingen dienaangaande van de betreffende deskundige aangewezen om te weten te komen om welke reden de deskundige niet geregistreerd is (hetzij omdat deze geen aanvraag heeft ingediend, hetzij omdat de aanvraag is ingetrokken, hetzij omdat de aanvraag is afgewezen).

4.2.3 Intrekkingen

Van de aanvragers heeft 7% de aanvraag ingetrokken dan wel is deze niet in behandeling genomen omdat de aanvraag niet compleet was. Uit de diverse bronnen (enquête, interviews, documentstudie) is een aantal motieven hiervoor naar voren gekomen. Een respondent geeft aan dat de reden voor het intrekken was dat het herhaaldelijk bewijzen (in diverse registratieprocedures) tegenover de winst die dat oplevert niet in verhouding met elkaar staan. Een andere respondent geeft aan dat hij niet het benodigde aantal actuele rapporten kon leveren en koos dus eieren voor zijn geld. Een deskundige vond de procedure dermate lang duren en was zo verbolgen over de hele gang van zaken (stroeve communicatie, zelf achter dingen aanzitten, manier waarop dingen die waren aangeleverd terug werden gestuurd, wantrouwen in het NRGD) dat de handdoek in de ring werd gegooid. Andere redenen om de aanvraag in te trekken die respondenten in ons onderzoek naar voren brachten, zijn een (vermeend) gebrek aan vertrouwelijkheid omtrent de procedure, twijfel over de deskundigheid van de leden van de toetsingscommissie en het idee dat deskundigen die niet aan het NFI of het NIFP verbonden zijn, strenger worden getoetst.

4.2.4 Bezwaar en beroep

Het aantal bezwaarschriften en de uitkomsten ervan is weergegeven in tabel 4.3.

—

[122] Leden van ons onderzoeksteam hadden ook toegang tot alle dossiers. De hieruit voortvloeiende kennis en informatie is strikt vertrouwelijk behandeld en niet gedeeld met externen.

Tabel 4.3: bezwaarprocedures en uitkomsten ervan

	2010	2011	2012	2013	2014
Bezwaar ongegrond verklaard door BAC		10	14	7	2
Bezwaar gegrond verklaard door BAC		2	0	1	0
Ingetrokken		0	1	0	1
Niet ontvankelijk		0	1	0	0
In behandeling		0	0	0	4
Totaal	0	12	16	8	7

Vrijwel alle bezwaarschriften waren afkomstig van deskundigen die zich wilden registreren op het expertisegebied FPPO. De uitzonderingen daarop waren twee DNA-deskundigen en één toxicoloog. Opvallend is dat het College op beide bezwaarschriften die de BAC in 2011 gegrond verklaarde, een contrair besluit heeft genomen en zijn oorspronkelijke beslissing heeft gehandhaafd. Eén advies tot gegrondverklaring van het bezwaar dat niet werd overgenomen door het College betrof het vereiste 'vooropleiding''. Op het TAC-advies 'voorwaardelijk registreren' had het College reeds anders besloten. In zijn advies in bezwaar stelde de BAC dat de vooropleidingseisen in beleidsregels van het NRGD staan. Beleidsregels geven het bestuursorgaan de ruimte en soms de plicht om onder omstandigheden af te wijken. De BAC was (met de TAC) van oordeel dat zich hier een casus voor deed waarin het opleidingsvereiste kon worden gerelativeerd. Het College meende, en hield staande, dat de specificatie van de vooropleiding in de registratie-eisen FPPO zodanig was bedoeld dat afwijking slechts mogelijk was indien de aanvrager een andere, aantoonbaar gelijkwaardige, vooropleiding had genoten. Nadien zijn geconstateerde deficiënties in de vooropleiding steeds voorgelegd aan een afzonderlijke toetsingscommissie: de Commissie vooropleidingen.

In het tweede geval was het oordeel van de TAC op het merendeel van de registratie-vereisten negatief. Op bezwaar adviseerde de BAC voorwaardelijke toelating, blijkens had advies omdat de commissie zich in de hoorzitting door de mondelinge toelichting van de bezwaarde had laten overtuigen. Het College was vervolgens van mening dat de BAC zijn afwijkingen van het TAC-oordeel onvoldoende had onderbouwd.

Beide college-besluiten zijn bij beroep in stand gebleven. In de beide andere zaken heeft het College het advies van de BAC overgenomen om terug te komen op zijn eerder besluit.

Het aantal beroepsprocedures is weergegeven in tabel 4.4.

Tabel 4.4: beroepsprocedures en uitkomsten ervan

	2010	2011	2012	2013
Ingediend	0	4	4	1
Ingetrokken		1	1	
Beroep ongegrond		3	3	1
Beroep gegrond		0	0	0

4.3 Bereidheid tot registratie

4.3.1 Inleiding

Niet iedereen die deskundig is op een bepaald vakgebied zal de behoefte voelen om zich te registreren. In deze paragraaf wordt ingegaan op de overwegingen van deskundigen om al zich al dan niet in het NRGD te registeren zoals die blijken uit de antwoorden in de uitgevoerde enquête.

4.3.2 Overwegingen

Veel deskundigen beschouwen inschrijving in het NRGD als noodzakelijk voor hun activiteiten als gerechtelijk deskundige. Voor 90% van de respondenten van de enquête is dit een doorslaggevende factor om zich te registreren. Op de tweede plaats in de overwegingen staat het commercieel belang van inschrijving voor het verkrijgen van opdrachten. Door 56% van alle respondenten wordt aangegeven dat dit van doorslaggevend belang was.

Tabel 4.5: overwegingen van deskundigen om zich bij het NRGD te registreren (N= 202)

	Was van doorslaggevend belang
Registratie in het NRGD is noodzakelijk voor mijn activiteiten als gerechtelijk deskundige	90%
Registratie in het NRGD is voor mij commercieel van belang in verband met het verkrijgen van opdrachten	56%
Registratie in het NRGD beschouw ik als onderdeel van een professionele beroepshouding	52%
Registratie in NRGD werkt als kwaliteitskeurmerk voor mij als deskundige	41%
Registratie in het NRGD werkt voor mij onderscheidend vergeleken met niet geregistreerde deskundigen	39%
Registratie in het NRGD vergroot mijn zichtbaarheid als deskundige	36%
Registratie in het NRGD beantwoordt aan mijn behoefte om mijn eigen standaarden en werkwijzen te toetsen	23%

De percentages in bovenstaande tabel worden beïnvloed door het grote aantal respondenten op het FPPO-gebied. Wanneer alleen wordt gekeken naar de antwoorden van de zogenoemde technische deskundigen (N=20) blijkt dat het percentage respondenten dat aangeeft dat registratie ‘noodzakelijk is voor mijn activiteiten als gerechtelijk deskundige’ lager ligt, namelijk 60%. Het zijn dus vooral de gedragsdeskundigen die registratie als noodzakelijk beschouwen.[123] Enkele gedragsdeskundigen meldden in interviews dat zij zich hebben geregistreerd “omdat het NIFP dit verplicht heeft gesteld”. Zij verwezen daarbij naar een email van het NIFP aan rapporteurs met de volgende tekst:

> ‘Per 1 september 2013 moet u als rapporteur ingeschreven staan in het NRGD om een opdracht tot rapportage te krijgen. Rapporteurs die niet in het NRGD staan, zullen dus geen opdrachten meer krijgen, behalve in uitzonderlijke gevallen’.

Deze respondenten hadden zich niet gerealiseerd dat het NIFP in deze mail het standpunt van de wetgever vertolkte; de kern van het wettelijk stelsel is immer dat inschrijving in het register in principe als voorwaarde voor benoeming geldt. Datzelfde principe geldt ook voor het NFI.

Technische deskundigen beschouwden andere redenen om zich te registreren als belangrijker. Slechts 20% van de respondenten in de enquête noemt ‘commercieel van belang’ als doorslaggevend argument om te registreren en 35% vindt het doorslaggevend dat ‘registratie in het NRGD werkt als kwaliteitskeurmerk’.

De deskundigen die niet zijn geregistreerd geven in meerderheid als reden: gebrek aan noodzaak. Het was voor hen een kosten-baten-afweging. Voor sommige deskundigen geldt dat ze zo weinig in strafprocessen worden ingeschakeld dat het de tijd, kosten en moeite niet loont om zich te registreren. Ze hebben (dus) geen commercieel belang en zien er daarom van af.

Slechts een minderheid van 14% van de respondenten die ten minste zijn begonnen met de procedure, heeft overwogen zich niet te laten registreren. De grote meerderheid van de respondenten beschouwt registratie derhalve als een vanzelfsprekendheid. Er is op dit punt wel

—

[123] Bij toetsing bleek het verschil tussen beide groepen statistisch significant te zijn.

een verschil te zien tussen de geregistreerde, voorwaardelijk geregistreerde en afgewezen deskundigen. Geregistreerde deskundigen zien de registratie het meest als een vanzelfsprekendheid; slechts 10% heeft overwogen zich niet te laten registreren. Bij voorwaardelijk geregistreerde deskundigen ligt dit percentage al wat hoger: een kwart van deze groep heeft overwogen zich niet te laten registreren. Het percentage deskundigen dat heeft overwogen zich niet te registreren is het hoogst onder de afgewezen/ingetrokken deskundigen; 37% geeft aan dat hij of zij dit heeft overwogen. Het kan zijn dat deze respondenten een rechtvaardiging achteraf zoekt voor de afwijzing ('ik wilde me eigenlijk toch al niet registreren'), maar het kan ook dat deze respondenten zich al bij voorbaat realiseerden dat zij wellicht niet aan de eisen van de registratie zouden voldoen.

tabel 4.6: Heeft u overwogen zich niet te laten registreren in het NRGD? (N=203)

	Geregistreerd	Voorw. Geregistreerd	Afgewezen, ingetr. anders	Totaal
Ja	10%	27%	37%	14%
Nee	90%	73%	63%	86%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Overwegingen om zich niet te registreren zijn divers en lijken niet af te hangen van de uitkomst van de registratieprocedure. Vaak wordt ook hier genoemd dat het 'een gedoe' is om te registreren. Daarbij wordt door een aantal respondenten ook de link gelegd tussen de hoeveelheid tijd die het registratieproces kost tegenover het feit dat de rapportage-werkzaamheden slechts een klein deel van hun inkomsten betreft ('dat weegt niet tegen elkaar op'). Daarnaast wordt aangegeven dat dit al de zoveelste registratie is, dat men de werkwijze van het NRGD niet juist vindt, of dat men het registratiemoment wilde aangrijpen om te stoppen met rapportagewerkzaamheden.

4.4 Oordeel deskundigen over hun registratieprocedure

4.4.1 Inleiding

In de enquête is een aantal vragen gesteld die tezamen een beeld opleveren over de wijze waarop aanvragers het registratieproces hebben ervaren. Deze beoordeling valt uiteen in een aantal onderdelen: de procedure, de informatievoorziening, het gezag van het College en de toetsingscriteria.

4.4.2 Procedure

Een meerderheid (64%) van de deskundigen die een aanvraag tot registratie bij het NRGD hebben ingediend, is van mening dat deze registratieprocedure zorgvuldig is verlopen, zo blijkt uit tabel 4.7.

Tabel 4.7: Stelling: De registratieprocedure bij het NRGD is zorgvuldig verlopen (N=202)

Geheel mee eens	23%
Mee eens	41%
Niet mee eens, niet mee oneens	11%
Mee oneens	11%
Geheel mee oneens	9%
Weet niet/geen mening	4%

De uitkomst van de registratieprocedure speelde overigens een zeer belangrijke rol in het oordeel van de aanvragen over de procedure. Bijna driekwart (73%) van de respondenten van wie de aanvraag is gehonoreerd vindt dat de procedure zorgvuldig is verlopen, tegenover 56%

van de voorwaardelijk geregistreerden en slechts 18% van de respondenten van wie de aanvraag is afgewezen of ingetrokken.

Tabel 4.8: Stelling: De inschrijfprocedure van het NRGD neemt te veel tijd in beslag (N=202)

Geheel mee eens	24%
Mee eens	33%
Niet mee eens, niet mee oneens	25%
Mee oneens	16%
Geheel mee oneens	1%
Weet niet/geen mening	1%

Een meerderheid van de respondenten (56%) vindt dat de procedure te veel tijd in beslag neemt. Er is geen (significant) verschil tussen geregistreerde en afgewezen aanvragers (tabel 4.8).

Dit heeft overigens niet zozeer betrekking op de doorlooptijd als wel op de tijd die een aanvrager nodig had om aan alle procedurele voorwaarden te voldoen. In de interviews wezen sommige respondenten nadrukkelijk op de tijd die het hen had gekost om aan alle procedurele vereisten van de aanvraag te voldoen. De vereiste tijd die respondenten noemden loopt uiteen van anderhalve dag tot een volledige werkweek. Tijdrovende activiteiten zijn onder meer het selecteren en aanleveren van voldoende en inhoudelijk toereikende referentierapporten of –profielen (waarbij wel eens een verschil van interpretatie tussen een deskundige en het NRGD was over de definitie van een ‘complex profiel’, waardoor er aanvullend andere profielen moeten worden aangeleverd), het anonimiseren ervan en het controleren en verbeteren van vertalingen van rapporten.

Rapporten moeten vertaald worden indien een buitenlander deel uitmaakt van de toetsingsadviescommissie, hetgeen voor andere gebieden dan FPPO vaak het geval is. Vertalingen, gemaakt in opdracht van het NRGD, waren volgens een aantal respondenten onzorgvuldig en soms zelf in strijd met de strekking van een betoog of conclusie. Het corrigeren ervan kostte dan veel tijd. Een goede vertaling is essentieel, omdat het buitenlandse lid van de TAC moet kunnen beoordelen of bijvoorbeeld een conclusie door de gerapporteerde bevindingen is onderbouwd. Bovendien wordt bij de toetsing gelet op zaken als leesbaarheid en begrijpelijkheid van teksten; een slechte vertaling vervormt de tekst juist op deze aspecten. Ongeveer een kwart van de respondenten heeft de aanvraag mondeling moeten toelichten. Ook dit vergt de nodige (voorbereidings)tijd.

Als het gaat om de doorlooptijd van de aanvraag geeft iets meer dan een kwart van de respondenten aan dat de procedure minder dan drie maanden geduurd heeft. Bij bijna de helft duurde de procedure drie tot zes maanden. In driekwart van de gevallen was de aanvraag dus binnen een half jaar afgerond. Dit ligt in lijn met een eigen inventarisatie van het NRGD over de periode september 2010 tot november 2011 over de looptijd van aanvragen op het gebied van FPPO. Hieruit bleek dat deze gemiddelde doorlooptijd vier maanden betrof, gerekend van ontvangst van de aanvraag tot de beslissing van het College.[124]

4.4.3 Informatievoorziening en transparantie

Uit tabel 4.9 blijkt dat de informatievoorziening over de registratieprocedure door een ruime meerderheid van de aanvragers (75%) positief wordt gewaardeerd. Ook hiervoor geldt dat relatief meer respondenten van wie aanvraag is gehonoreerd vaker een positief oordeel hebben dan van de respondenten die voorwaardelijk of niet geregistreerd zijn (resp. 80%, 50% en 56%).

—

[124] De wettelijke redelijke termijn voor beslissing op een aanvraag voor een beschikking is acht weken (4.13 Awb). Het bestuursorgaan kan echter, krachtens 4.14 Awb, de aanvrager mededelen dat de beschikking binnen een bepaalde (redelijke) termijn, langer dan acht weken, tegemoet kan worden gezien. Van een positieve fictieve beslissing bij termijnoverschrijding is overigens geen sprake: dit behoeft een specifieke wettelijke grondslag (Awb 4:20) die ontbreekt waar het beschikkingen van het College NRGD betreft. Overigens zou een positieve fictieve beslissing voor dit soort registratiebesluiten uitermate ongeschikt zijn.

Tabel 4.9: Stelling: De informatie over registratieprocedure bij het NRGD was duidelijk (N=200)

Geheel mee eens	18%
Mee eens	57%
Niet mee eens, niet mee oneens	9%
Mee oneens	13%
Geheel mee oneens	3%
Weet niet/geen mening	1%

Uit de interviews blijkt dat er vooral onduidelijkheid bestond over aan te leveren rapporten of profielen. Op verschillende expertisegebieden verlangt het NRGD ter beoordeling door de TAC een minimumaantal rapporten over moeilijke zaken of complexe profielen. Het was niet voor alle aanvragers duidelijk wat daarmee exact bedoeld werd.

Over de duidelijkheid van de toetsingscriteria zijn meer aanvragers kritisch dan over de procedure. De helft van hen vond deze criteria duidelijk. Punt van kritiek van sommige aanvragers is dat de registratie-eisen van het NRGD te veel ruimte laten voor subjectieve beoordelingen, zodat veel aankomt op de interpretatie van de toetsingsadviescommissie die de aanvrager beoordeelt. Zie tabel 4.9. Respondenten van wie de aanvraag is afgewezen of deze hebben ingetrokken zijn het veel vaker (57%) oneens met bovengenoemde stelling dan wel geregistreerde aanvragers (24%).

Tabel 4.10: Stelling: De toetsingscriteria van het NRGD waren voor mij duidelijk (N=204)

Geheel mee eens	10%
Mee eens	39%
Niet mee eens, niet mee oneens	20%
Mee oneens	21%
Geheel mee oneens	8%
Weet niet/geen mening	1%

Minder dan een vijfde van de respondenten (19%), zo blijkt uit tabel 4.11, is van oordeel dat het NRGD hen *niet* goed op de hoogte heeft gehouden van de voortgang van de aanvraag; de meerderheid (56%) is hier wel positief over. Er zijn wat dit betreft geen verschillen tussen respondenten van wie de aanvraag al dan niet is gehonoreerd. De meeste geïnterviewde deskundigen waren tevreden over de wijze waarop het NRGD de aanvrager op de hoogte hield van de voortgang.

Tabel 4.11: Stelling: Het NRGD houdt mij goed op de hoogte over de voortgang van mijn aanvraag (N=204)

Geheel mee eens	16%
Mee eens	40%
Niet mee eens, niet mee oneens	23%
Mee oneens	13%
Geheel mee oneens	6%
Weet niet/geen mening	2%

4.4.4 Gezag en deskundigheid

Hebben de leden van de Toetsingscommissie naar het oordeel van de aanvragers voldoende gezag om hun aanvraag te beoordelen? Tabel 4.12. bevat een overzicht van de opvattingen op dit punt. Uit de tabel blijkt dat slechts 8% van de respondenten vindt dat de leden van de Toetsingscommissie niet voldoende gezag hebben. De helft van de respondenten is weinig uitgesproken (weet niet/geen mening of niet mee eens/niet mee oneens). Een relatieve meerderheid van 42% van de respondenten is het (geheel) eens met de stelling dat de leden van de Toetsingscommissie voldoende gezag hadden om hun aanvraag te controleren.

Tabel 4.12: Stelling: De leden van de Toetsingsadviescommissie (TAC) hadden voldoende gezag om mijn aanvraag te beoordelen (N=199)

Geheel mee eens	10%
Mee eens	32%
Niet mee eens, niet mee oneens	28%
Mee oneens	4%
Geheel mee oneens	4%
Weet niet/geen mening	22%

Het wekt geen verbazing dat respondenten van wie de aanvraag is afgewezen of ingetrokken, veel kritischer zijn over het gezag van de leden van de Toetsingscommissie dan die van wie de aanvraag is gehonoreerd. Slechts 15% van de ‘ afgewezen aanvragers’ is van mening dat de leden van de Toetsingsadviescommissie voldoende gezag hadden tegen 45% van de geregistreerde aanvragers.

De geënquêteerde aanvragers zijn over het algemeen behoorlijk positief over de deskundigheid van de leden van de Toetsingsadviescommissie (tabel 4.13). Slechts 11% van de respondenten is het niet eens met de stelling dat deze leden voldoende deskundigheid hebben om hun aanvraag te beoordelen. Bijna de helft (46%) van de respondenten van wie de registratie is afgewezen , was deze mening toegedaan. Opvallend veel respondenten (bijna een kwart) had geen mening over de deskundigheid van de leden van de commissie.

Tabel 4.13: Stelling: De leden van de Toetsingsadviescommissie (TAC) hadden voldoende deskundigheid om mijn aanvraag te beoordelen (N=201)

Geheel mee eens	10%
Mee eens	38%
Niet mee eens, niet mee oneens	19%
Mee oneens	7%
Geheel mee oneens	4%
Weet niet/geen mening	22%

4.4.5 Toetsingscriteria

Volgens een relatieve meerderheid van de respondenten vormen de toetsingscriteria van het NRGD (47%) een goede afspiegeling van de benodigde expertise, zo blijkt uit tabel 4.14. Bijna een kwart (23%) vindt dit echter juist niet. Van de respondenten van wie de aanvraag is afgewezen vindt 70% dat de toetsingscriteria niet adequaat zijn. Er is een significant verschil in beoordeling tussen de aanvragers die zijn geregistreerd en de aanvragers die zijn afgewezen.

Tabel 4.14: Stelling: De toetsingscriteria van het NRGD vormen een goede afspiegeling van de forensische expertise die iemand moet bezitten om als gerechtelijk deskundige binnen mijn vakgebied te kunnen functioneren (N=202)

Geheel mee eens	8%
Mee eens	39%
Niet mee eens, niet mee oneens	23%
Mee oneens	13%
Geheel mee oneens	10%
Weet niet/geen mening	6%

4.5 Samenvatting

In de periode 2010-2013 zijn tien expertisegebieden genormeerd en hebben er toetsingen en registraties plaatsgevonden. De gebundelde categorie FPPO (forensische psychologie, psychiatrie en orthopedagogiek) is daarbij veruit de grootste. In 2014 is begonnen met het toetsen van een nieuwe deskundigheidsgebied, te weten forensische pathologie. Het aantal bezwaarschriften in de periode 2010-2013 bedroeg in ongeveer de helft van het aantal afwijzingen. Het overgrote deel van de bezwaarschriften is ongegrond verklaard. Veruit de belangrijkste reden voor deskundigen om zich te laten registreren was dat het door de deskundige noodzakelijk werd geacht om zijn of haar activiteiten als gerechtelijk deskundige te kunnen voortzetten. Over de zorgvuldigheid van de registratieprocedure, de informatievoorziening, de duidelijkheid van de toetsingscriteria en het gezag en deskundigheid van de leden van de toetsingscommissies waren deskundigen in meerderheid positief, waarbij het voor de tevredenheid overigens wel een zeer bepalende factor was of de aanvraag al dan niet was gehonoreerd. Over het tijdsbeslag dat de procedure vergde, bestaat in brede zin onvrede.

5 Gebruik deskundigen in het strafproces

5.1 Inleiding

Een voorwaarde voor het welslagen van het registratiesysteem is dat de “gebruikers” van deskundigen – de zittende en de staande magistratuur en de advocatuur – steeds geregistreerde deskundigen inschakelen en alleen niet-geregistreerde deskundigen in de arm nemen indien het vaststaat dat er geen geregistreerde deskundige beschikbaar is. De leidende vraag voor dit hoofdstuk is dan ook: in welke mate worden geregistreerde dan wel niet-geregistreerde deskundigen in het strafproces ingeschakeld?

5.2 Inschakeling van deskundigen

5.2.1 De procedure bij de inschakeling van gedragsdeskundigen

De inschakeling van gedragsdeskundigen (psychologen, psychiaters en orthopedagogen) is in hoge mate geroutiniseerd in *standard operating procedures*. Deze procedure ziet er in grote lijnen als volgt uit.[125]

Het Openbaar Ministerie, en meer in het bijzonder de zaaksofficier, heeft het initiatief en het NIFP speelt een centrale rol. De eerste stap van de officier om vast te stellen of een verdachte “onderzoekwaardig” is, behelst het raadplegen van BOOG (beslissingsondersteuning onderzoek geestvermogens), het online diagnostisch hulpmiddel van het NIFP. In BOOG wordt de vraag gesteld of een gedragskundig onderzoek is geïndiceerd. Dit kan resulteren in een advies voor een enkelvoudig onderzoek, een meervoudig onderzoek en / of een consult-onderzoek. Is er een indicatie voor gedragsonderzoek, dan volgt een consult met een psycholoog of psychiater in dienst van het NIFP. Dat consult bestaat in twee varianten:

1. *Het voorbereidend consult*. Het OM verzoekt het regionale NIFP om te adviseren op grond van een persoonlijk onderhoud met de verdachte. Gaat dit consult vooraf aan de voorgeleiding bij de rechter-commissaris dan noemt men dat een *voorgeleidingsconsult*; als het plaats vindt na de inbewaringstelling wordt het een *trajectconsult* genoemd. Ter voorbereiding stelt het OM de relevante stukken ter beschikking aan het NIFP. Het NIFP geeft het OM en de rechter-commissaris een advies betreffende de wenselijkheid en de aard van een te verrichten Pro Justitia-onderzoek.

2. *Het rapportageadvies*. Het OM verzoekt de ambtenaar van het regionale NIFP om een rapportagebemiddeling. Bij de aanvraag zitten het strafdossier, het uittreksel justitiële documentatie en een ingevuld BOOG-formulier. Indien mogelijk wordt ook de voorlopige tenlastelegging meegestuurd. Het NIFP adviseert op basis van de beschikbare stukken of een Pro Justitia-onderzoek vanuit gedragsdeskundig oogpunt noodzakelijk is en zo ja, welk type onderzoek de voorkeur heeft (enkel, dubbel, triple, klinisch). Als het NIFP meer informatie wil dan beschikbaar is in de stukken kan een NIFP-psychiater of psycholoog alsnog een persoonlijk onderhoud met de verdachte hebben. Zo’n gesprek zou in beginsel altijd plaats vinden bij een indicatie van een multidisciplinaire rapportage en zeker bij de zwaarste varianten (triple en klinisch).

Het rapportage advies wordt afgerond met de voordracht van een of meer deskundigen. Het NIFP zorgt voor één of meer bij de zaak passende geschikte en beschikbare deskundigen met vermelding van hun NRGD-status. Indien het OM of de rechter-commissaris een andere dan de

—

[125] De navolgende beschrijving van de SOP is ontleend aan een procedurebeschrijving, opgesteld door een landelijke werkgroep van het *Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht*, het *PaG* en het NIFP. Voor alle stappen in procedurebeschrijving waren model-formulieren bijgevoegd, achttien in totaal.

standaardvraagstelling onderzocht wil hebben laat het NIFP het OM weten of deze vraagstelling onderzoekbaar wordt geacht.

Het NIFP draagt in beginsel uitsluitend deskundigen voor die geregistreerd zijn in het NRGD. Indien het NIFP een deskundige geschikt acht die nog niet is geregistreerd, maar wel een procedure tot registratie heeft lopen, onderbouwt het NIFP de voordracht tot benoeming door verwijzing naar de BIG-registratie en de lopende registratieprocedure bij het NRGD, de rapporteursopleiding en de geschiktheid voor de betreffende zaak. De rechter-commissaris zal dan moeten benoemen. Het NIFP draagt geen deskundigen voor van wie het weet dat die zijn afgewezen voor registratie (het NIFP vraagt alle gedragsdeskundigen voor wie het bemiddelt om een verklaring over hun NRGD-status). Behoudens uitzondering draagt het NIFP ook geen deskundigen voor die (nog) geen aanvraag voor registratie hebben ingediend. Bij uitzonderingen moet men denken aan een deskundige met een specifieke, in de betreffende zaak benodigde, expertise die niet aanwezig is bij een geregistreerde deskundige. In de bedoelde uitzonderingsgevallen motiveert het NIFP waarom de betreffende rapporteur in de zaak deskundig wordt geacht en waarom niet is gekozen voor een geregistreerde deskundige.

5.2.2 De procedure bij de inschakeling van technische deskundigen

Technische deskundigen worden ingeschakeld voor de analyse van in het opsporingsonderzoek verzamelde sporen. Daarbij gaat het om DNA, toxicologie, verdovende middelen en wapen en munitie. Een onderscheid dat daarbij gemaakt kan worden is die tussen toetsing op ‘bronniveau’ en op ‘activiteitenniveau’. In het eerste geval gaat het er om vast te stellen of de gevonden sporen kunnen worden terug gevoerd op een verdachte. De analyse op activiteitenniveau heeft ten doel de vraag te beantwoorden of de gevonden sporen verband houden met het onderzochte misdrijf.

De procedure voor de benoeming van een technische deskundige begint in complexe zaken met een FIT (forensisch intake gesprek) met een vertegenwoordiger van het NFI. Het NFI hanteert een ‘catalogus’ met ‘producten’ (analyses van verschillende typen sporen). De (forensisch) officier benoemt (in geval van een geregistreerde deskundige) of vordert (in geval van een niet-geregistreerde deskundige) de deskundige bij de rechter-commissaris. De deskundige krijgt de opdracht een “waardering en interpretatie” van de gevonden sporen te maken op basis van in de opdracht beschreven mogelijke scenario’s en hypothesen. De recherche, de officier of zelfs ook de rechter-commissaris wil soms ook nog wel zelf op zoek gaan naar een deskundige. Speciaal in het geval van een ‘exoot’ (een type deskundigheid dat schaars is en weinig wordt gebruikt) denkt men soms zelf sneller en beter een expert te kunnen vinden dan via het NFI. Zaaksrechters zullen zich niet dan bij hoge uitzondering inlaten met de benoeming van technische deskundigen.

Technische deskundigen worden heden ten dage doorgaans alleen benoemd indien zij zijn geregistreerd – met drie uitzonderingen. De eerste uitzondering ligt voor de hand: indien het betreffende expertise-gebied nog niet in de NRGD-registratie is opgenomen zal de rechter-commissaris uiteraard een niet-geregistreerde deskundige moeten benoemen. Hoewel steeds meer domeinen binnen de registratie worden gebracht, verwachten de gebruikers dat er altijd nog zeer specialistische expertise zal blijven die niet of alleen met heel veel moeite binnen de jurisdictie van het NRGD kan worden gebracht: de al genoemde exoten. Het overgrote deel van de benoemde technische deskundigen is werkzaam bij het NFI. Contra-expertise (vooral aangevraagd in hoger beroep) vergt daarom doorgaans dat men een deskundige van buiten het NFI in de arm neemt. Zoals in paragraaf 4.2.1 is aangegeven, zijn inmiddels bij de meeste deskundigheidsgebieden deskundigen geregistreerd die niet verbonden zijn aan het NFI. De derde uitzondering is dat specifieke particuliere forensische instituten in sommige gevallen expertise wordt toegedicht waar het NFI niet over beschikt. In die gevallen willen de politie of het OM vooral in complexe zaken een beroep op dergelijke instituten doen, ook als de deskundige niet in het NRGD is opgenomen.

Bij technische deskundigen is het OM in principe aangewezen op het NFI. Dat is de preferred supplier. Men kan wel naar andere (particuliere) forensische instituten, maar als een forensisch

onderzoek door het NFI wordt verricht, wordt dit gefinancierd vanuit het budget dat vanuit de justitiebegroting beschikbaar wordt gesteld. Voor particuliere instituten dient op een andere wijze financiering te worden gevonden. In 2011 is door de minister van V&J een door Pro Facto geëvalueerde pilot[126] gestart in het kader waarvan forensisch onderzoek door een particulier onderzoek gefinancierd kon worden indien voldaan werd aan één van de volgende criteria: extra snelheid was gewenst, er was een gebrek aan capaciteit bij het NFI, er was sprake van een contra-expertise en of van specialistische expertise waar het NFI niet over beschikt. Anno 2014 is er nog steeds budget beschikbaar om voor dit doel onderzoek door particuliere forensische instituten te laten verrichten. Het overgrote gedeelte van de technisch-forensische onderzoeken wordt echter nog steeds verricht door het NFI.

5.2.3 De praktijk volgens de gebruikers

Tot zover de standaard procedures. Uit de verzamelde gegevens valt op te maken dat de werkelijke gang van zaken over het algemeen overeen stemt met deze procedurele voorschriften. Piketofficieren, raadkamerofficieren en zaaksofficieren[127] beramen zich er over of er al dan niet een gedragskundig onderzoek zou moeten plaats vinden en ook over de aard van dat onderzoek. Zij gebruiken daarbij regelmatig ook BOOG. Voor het overige is de benoeming van gedragsdeskundigen doorgaans een routine die men aan secretarissen of aan een forensisch bureau van het OM kan overlaten. Afgezien van een enkele forensisch officier hebben officieren zelden of nooit contact met functionarissen van het NIFP of met gedragsdeskundigen. Men wijkt ook vrijwel nooit af van het NIFP-advies. Een enkele keer zal een officier in afwijking van een negatief NIFP-advies toch tot een onderzoek besluiten, bijvoorbeeld in geval van een ontkennende verdachte of een heel jonge verdachte. Men hoopt dan beter geïnformeerd te worden over achterliggende oorzaken of motieven om zodoende beter in staat te zijn passende maatregelen te kiezen: “het OM is er voor een adequate justitiële interventie”.

Dat de praktijk van het inschakelen van gedragsdeskundigen goeddeels overeen stemt met de procedures behoeft niet te verbazen indien men bedenkt dat deze wijze van werken al zeker tien jaar in ontwikkeling was. De wijzigingen die met het van kracht worden van de Wet deskundige in strafzaken zijn geïntroduceerd hebben te maken met het onderscheid tussen geregistreerde en niet-geregistreerde deskundigen. Toch worden, zo wordt in interviews door zowel deskundigen als vertegenwoordigers van het OM aangegeven, ook in 2014 in incidentele gevallen nog steeds niet-geregistreerde deskundigen in een strafzaak ingeschakeld (benoemd door de rechter-commissaris), ook als er op zich wel geschikte deskundigen voorhanden waren die wel geregistreerd waren. Als redenen daarvoor noemde men onder andere: de specifieke deskundigheid van een deskundige of eerdere (positieve) ervaringen met die deskundige. In de eerste jaren van het NRGD zijn er nog op grote schaal niet-geregistreerde gedragsdeskundigen benoemd, eenvoudigweg omdat de deskundigen niet allemaal tegelijk konden worden geregistreerd.

Indien een deskundige niet is opgenomen in het NRGD moet deze benoemd worden door de *rechter-commissaris* om in een strafproces ingeschakeld te kunnen worden. Nu het NRGD zo langzamerhand op de meeste en meest omvangrijke deskundigheidsgebieden een volledige registratie heeft bewerkstelligd, heeft de rechter-commissaris weinig meer van doen met de benoeming van gedragsdeskundigen op initiatief van het OM. Wel worden door de verdediging nog steeds regelmatig niet-geregistreerde deskundige ingeschakeld. Voor de advocaat staat het belang van de cliënt centraal. Indien dat belang het best wordt gediend door een geregistreerde deskundige in te schakelen heeft dat het voordeel de rompslomp van de benoeming door de RC kan worden vermeden. De advocaat laat zich, zo blijkt, niet van weerhouden een niet-geregistreerde deskundige in te schakelen indien dat het belang van de cliënt dient.

—

126 Struiksma N. en H.B. Winter, Bekend maakt bemind. Evaluatieonderzoek pilot ‘uitbesteding forensisch onderzoek aan particuliere instituten’, WODC, maart 2012.

127 De piketofficier is verantwoordelijk voor de inbewaringstelling na aanhouding; de raadkamerofficier vordert in de raadkamer de gevangenhouding.

De rechter-commissaris acht zich overigens niet zonder meer in staat om onder die omstandigheden dezelfde maatstaven voor beoordeling van een te benoemen deskundige aan te leggen als het NRGD benut. “Het was roeien met de riemen die je hebt”, aldus een van de respondenten. “Het is een moeras” meende een ander. Uit interviews is gebleken dat het van rechter-commissaris tot rechter-commissaris verschilt hoe diepgaand wordt nagegaan of de niet-geregistreerde deskundige over de benodigde kwalificaties beschikt. Sommige rechters-commissarissen doen hier nauwgezet onderzoek naar, bij andere is het een formaliteit. Binnen ten minste één arrondissementsparket is het OM ermee gestopt om het cv van een beoogde deskundige ter beoordeling aan de rechter-commissaris te sturen omdat deze hierop geen prijs stelde. De toetsing van de kwalificaties van een niet-geregistreerde deskundige is aan te merken als een wassen neus. Een aantal respondenten vertelde in interviews dat de rechter-commissaris alleen nader onderzoek doet naar de kwalificaties van een deskundige indien deze kwalificaties door het OM of de advocaat van de verdachte ter discussie zijn gesteld.

Zaaksrechters hebben weinig tot geen bemoeienis met de inschakeling van gedragsdeskundigen. Bij hoge uitzondering zal de zittingscombinatie bij de voorbereiding van een zaak of ter zitting nog (aanvullend) onderzoek verlangen. Echter, ook in dat geval wordt het verzoek bij de RC gedeponeerd die vervolgens in overleg met de OvJ de procedure in werking stelt.

De *verdediging* wordt steeds genotificeerd over elke benoeming van een gedragskundig onderzoeker en neemt deel aan de regiezittingen. De verdediging heeft dus voldoende gelegenheid om wensen aangaande onderzoek ter kennis van de magistratuur te brengen. Toch gebeurt dat zelden, zo wordt in interviews door rechters en officieren aangegeven, althans bij behandeling in eerste aanleg. Een reden daarvoor zou zijn dat advocaten er de voorkeur aan geven af te wachten waar de officier mee komt. De raadsman is niet geïnteresseerd in waarheidsvinding maar in het belang van de cliënt. Hij zal diens procespositie niet compromitteren door zelf onderzoek te entameren dat mogelijk belastende resultaten zal hebben. In geval van een ontkennende verdachte geeft de advocaat er vrijwel steeds de voorkeur aan om te wachten tot het volledige strafdossier beschikbaar is. Een mini-instructie of regiezitting: advocaten doen er weinig mee. Geïnterviewde advocaten geven aan dat de overweging al dan niet een deskundige in te schakelen een andere is, namelijk gelegen in het tijdsaspect. Door een deskundige in te schakelen zal het proces langer duren en dit is voor verdachten veelal een doorslaggevende reden om in eerste instantie niet te kiezen voor deze stap.

In hoger beroep zou dat anders liggen. Geïnterviewde rechters schatten dat om en nabij de negentig procent van de beroepen in strafzaken afkomstig is van de verdediging. Bij het instellen van het appel dient de advocaat (krachtens art. 411A Sv) meteen alle verdedigingswensen aangaande het horen van getuigen en het instellen van (aanvullend) onderzoek en contra-expertise kenbaar te maken. Dat lijkt ertoe te leiden dat de verdediging het zekere voor het onzekere neemt en zoveel mogelijk alle potentieel zinvolle onderzoeken en getuigen in het appelgeschrift zet. Daar komt bij dat de verdedigingsstrategie in hoger beroep vaak gebaat is met contra expertise, uitstel en mogelijk zelfs met aangetoond verlies van bewijsmateriaal waarop dan geen test-controles meer kunnen worden uitgevoerd.

De advocatuur zelf blijkt matig geïnteresseerd te zijn in het NRGD. Voor het onderzoek is een korte vragenlijst uitgezet onder strafrechtadvocaten. In totaal hebben 26 advocaten gebruik gemaakt van de mogelijkheid de vragenlijst in te vullen.

Tabel 5.1: Kent u het Nederlands Register van Gerechtelijk Deskundigen (NRGD)? N=26

	percentage
In het geheel niet	0%
Ik weet dat het bestaat, maar ben niet op de hoogte van de taak en werkzaamheden van het NRGD	19%
Ik ken het NRGD en ben globaal op de hoogte van de taak en werkzaamheden van het NRGD	65%
Ik ken het NRGD en ben goed op de hoogte van de taak en werkzaamheden van het NRGD	15%
Totaal	100%

Uit de antwoorden op de vragen komt het beeld naar voren dat advocaten in ruime meerderheid in meerdere of mindere mate op de hoogte zijn van de taak en werkzaamheden van het NRGD. Slechts een op de vijf respondenten is hier niet van op de hoogte (tabel 5.1). Een derde van de respondenten heeft wel eens gebruik gemaakt van het register van het NRGD (tabel 5.2). Dit doen advocaten vooral om na te gaan of de deskundige die in de strafzaak door de officier van justitie of de rechter(-commissaris) is ingeschakeld, bij het NRGD geregistreerd is, of om een deskundige te vinden voor raadpleging of het verrichten van contra expertise. Het NRGD wordt slechts een enkele keer gebruikt om na te gaan wat de normen zijn die het NRGD ten aanzien van een bepaald expertisegebied hanteert. Geïnterviewde advocaten geven aan dat, wanneer een deskundige nodig is, bij collega's wordt geïnformeerd naar een goede en betrouwbare deskundige.

Tabel 5.2: Gebruik van het NRGD door advocaten. Ik maak gebruik het Nederlands Register van Gerechtelijk Deskundigen om... N=26

	(vrijwel) nooit	**Een enkele keer**	**Regelmatig**	**Zeer vaak**	**Totaal**
...op `s Rijks kosten een deskundige te kunnen raadplegen	67%	19%	10%	5%	100%
... na te gaan of de deskundige die in de strafzaak door de officier van justitie of de rechter(-commissaris) is ingeschakeld bij het NRGD geregistreerd is.	57%	39%	4%	0%	100%
... een deskundige voor het verrichten van contra expertise te vinden.	57%	30%	13%	0%	100%
... na te gaan wat de normen zijn die het NRGD ten aanzien van een bepaald expertisegebied hanteert.	78%	22%	0%	0%	100%

Ongeveer de helft van de advocaten in de enquête vindt dat een deskundige in principe bij het NRGD geregistreerd zou moeten zijn om als deskundige in strafzaken te kunnen optreden en dat door de instelling van het NRGD onbekwame deskundigen binnen het strafrecht in de praktijk geweerd worden (tabel 5.3). Iets minder dan de helft van de advocaten vindt dat het NRGD de positie van de deskundige in het strafrecht heeft verbeterd.

In de interviews is aangegeven dat onder sommige advocaten het idee leeft dat het register is gevuld met deskundigen 'van de oude stempel', waardoor deskundigen met nieuwe wetenschappelijke inzichten buiten het register zijn gebleven.

Tabel 5.3: Effecten NRGD volgens advocaten N=26

	Oneens	Geen mening, eens noch oneens	Eens
Een deskundige zou in principe bij het NRGD geregistreerd moeten zijn om als deskundige in strafzaken te kunnen optreden	19%	27%	54%
Door de instelling van het NRGD worden onbekwame deskundigen binnen het strafrecht in de praktijk geweerd	19%	27%	54%
Het NRGD heeft de positie van de deskundige in het strafrecht verbeterd	8%	50%	42%
Het NRGD-stelsel geeft de verdachte meer financiële mogelijkheden om zelf deskundigen in te schakelen	23%	54%	23%
Als ik voor de verdachte die ik verdedig een deskundige inschakel, wil ik zelf kunnen bepalen of het deskundigenrapport wordt toegevoegd aan de processtukken	4%	12%	85%

Over de vraag of het NRGD-stelsel de verdachte meer mogelijkheden geeft om zelf deskundigen in te schakelen zijn de meningen verdeeld: bijna een kwart is het hier mee eens, een even groot deel mee oneens, terwijl ruim de helft het niet eens of oneens met de stelling is of geen mening heeft. Ten slotte geeft 85% van de advocaten aan dat zij zelf willen kunnen bepalen of het deskundigenrapport aan de processtukken wordt toegevoegd wanneer zij voor de verdachte die zij verdedigen een deskundige inschakelen (alles te vinden in tabel 5.3).

Het beeld dat uit de enquête naar voren komt is dat advocaten (globaal) bekend zijn met het NRGD en dat een minderheid van de advocaten in enige vorm actief gebruik maakt van het register. Ongeveer de helft van de advocaten ziet een effect van het NRGD in het weren van onbekwame deskundigen.

5.2.4 De praktijk volgens de deskundigen

Uit de enquête blijkt dat deskundigen naar eigen zeggen in hoofdzaak door ofwel de Rechter-Commissaris of Raadsheer- commissaris ofwel door de Officier van Justitie benoemd worden. (zie tabel 5.4).

Tabel 5.4 In hoeveel strafzaken bent u door de onderstaande functionarissen in 2013 officieel benoemd als deskundige? (N=206)

	Deel van de deskundigen dat door deze functionaris benoemd wordt	Deel van de zaken
Rechter- of raadsheer-commissaris	69%	39%
Zittingsrechter	16%	11%
Officier van Justitie	72%	65%

Het gaat hier in beide gevallen om zo`n 70% van de deskundigen die aangeeft door deze functionarissen benoemd te worden. In het geval van de Rechter-Commissaris of Raadsheer-commissaris gaat het om 40% van de zaken; in het geval van de Officieren van Justitie om 65% van de zaken. Slechts een op de zes deskundigen geeft aan in voorkomende gevallen door de zittingsrechter benoemd te worden en dan in gemiddeld slechts 10% van de zaken.

De respondenten melden dat zij voornamelijk ingeschakeld worden in het onderzoek ter terechtzitting: gemiddeld in 70% van de zaken die een respondent behandelt. Gemiddeld betreft 24% van de door respondenten behandelde zaken advisering tijdens het opsporingsonderzoek.

De hoge standaardafwijking laat zien dat er een brede variatie aan antwoorden op deze vraag gegeven is. Ook hebben relatief veel respondenten deze specifieke vraag niet beantwoord. Hieruit zou afgeleid kunnen worden dat deskundigen de juridische benaming van de procesfase waarin zij worden ingeschakeld niet scherp voor ogen hebben.

Tabel 5.5 Fase inschakeling

	Gemiddeld percentage
Opsporingsonderzoek (N=110)	24,2% (standaard afwijking 40,3)
Onderzoek ter terechtzitting (N=161)	70,1% (standaard afwijking 43,2)

Ruim een derde van de deskundigen geeft aan in geen enkele strafzaak waarbij men als gerechtelijk deskundige betrokken was, ter zitting te zijn verschenen. Een even groot deel geeft aan in minder dan 5% van de zaken ter zitting te zijn verschenen. Het aandeel deskundigen dat aangeeft in meer dan 5% van de zaken ter zitting te zijn verschenen ligt beneden de 25%. Hierin zijn geen significante verschillen tussen de FPPO-deskundigen en de overige deskundigen.

Tabel 5.6: Hoe vaak bent u in de strafzaken waarbij u als gerechtelijk deskundige in 2013 betrokken was ter zitting verschenen? (N=193)

	FPPO	Overige deskundigen	Totaal
Geen enkele zaak	39%	21%	37%
Minder dan 5%	36%	58%	38%
In 5-10%	19%	11%	18%
In meer dan 10%	6%	11%	6%

In de enquête is de deskundigen gevraagd om een beoordeling te geven van verschillende aspecten van de inzet van deskundigen in het strafproces(tabel 5.7.). Deskundigen beoordelen in overgrote meerderheid de opdrachtformulering en de vragen van de rechter als goed of zeer goed. In de wetsgeschiedenis is met name het punt van de kwaliteit van de opdrachtformulering een punt van aandacht geweest. Het beeld waarin de overgrote meerderheid van de deskundigen de wijze van opdrachtformulering als goed tot zeer goed beschouwd geeft aan dat er op dit punt kennelijk voortgang is geboekt.

De volledigheid van de beschikbare informatie over de zaak en de communicatie van de opdrachtgever worden door ongeveer twee derde van de deskundigen als goed of zeer goed beoordeeld. De beschikbare tijd en daarmee samenhangend de beschikbare vergoeding worden door een minderheid als goed of zeer goed beoordeeld.

Tabel 5.7: Hoe beoordeelt u de volgende aspecten van de inzet van deskundigen in het strafproces?

	goed/zeer goed	**slecht/zeer slecht**
De wijze waarop de opdracht aan u als deskundige is geformuleerd N=188	88%	3%
De volledigheid van de beschikbare informatie over de zaak N=187	63%	3%
De beschikbare tijd N=188	34%	24%
De beschikbare vergoeding N=180	38%	19%
De communicatie van de opdrachtgever N=174	68%	7%
De vragen van de rechter N=166	83%	2%

Bij de toetsing van de aanvraag tot registratie wordt overigens alleen beoordeeld of de deskundige genoeg kennis en ervaring heeft binnen het afgebakende deskundigheidsgebied. Om te weten welke kennis en ervaring een geregistreerde deskundige in ieder geval heeft, zal de gebruiker van het register dus in het beoordelingskader moeten kijken. Het kan zijn dat het deskundigheidsgebied beperkter is dan het lijkt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de omlijning

van het DNA deskundigheidsgebied. Deze deskundige wordt geregistreerd ‘als deskundige op het gebied van DNA-Bronniveau’. DNA-onderzoekers worden getoetst op hun kennis en ervaring van DNA-onderzoek op bronniveau. Dat betekent – heel simpel gezegd – dat er onderzoek gedaan wordt naar de overeenkomsten tussen het gevonden DNA-spoor en het DNA van de verdachte. Andere DNA-deskundigheid wordt niet gevraagd voor een registratie. Uit het register blijkt dus niet of de deskundige in staat is tot het doen van DNA-verwantschaps-onderzoek of in staat is een antwoord te geven op de vraag hoe het DNA op de plek is terecht gekomen waar het is gevonden. Het College beschouwt de DNA-rapportage op *activity level* als een specialisatie binnen de rapportage op *source level*; net als alle subspecialisaties blijft ook deze subspecialisatie buiten de toetsing om de eerder genoemde redenen.

5.3 Omvang van de inzet van deskundigen in het strafproces

De inzet van deskundigen in het strafproces komt ten laste van het budget van het OM. Aan de hand van de financiële administratie van het OM is ten behoeve van deze evaluatie een reconstructie gemaakt van de omvang van de inzet van deskundigen in het strafproces.[128] Tabel 5.8 geeft hiervan een overzicht. Hieruit blijkt dat binnen het strafrecht jaarlijks rond de 10.000 opdrachten aan deskundigen worden verstrekt. De aantallen wisselen van jaar tot jaar. In 2008 en 2009 waren de aantallen relatief laag; in 2011 en 2013 waren zij relatief hoog. Er is op zich geen duidelijk stijgende trend in de inzet waar te nemen. Wel is duidelijk dat de inzet in de periode 2010-2013 op een duidelijk hoger niveau ligt dan in de periode 2007-2009.

Wanneer we kijken naar de inzet per deskundigheidsgebied zijn duidelijk verschuivingen waarneembaar. Het aantal opdrachten aan psychiaters neemt af van 3.613 in 2007 naar 2.652 in 2013. Aan de andere kant is er een sterke toename zichtbaar van het aantal opdrachten aan overige deskundigen, van 795 in 2007 naar 2441 in 2013. Hieronder vallen alle deskundigen die niet onder de categorie psychiater, psycholoog of contra expertise op verzoek van de verdachte vallen. Het aantal opdrachten aan psychologen varieert tussen een minimum van ruim 5.100 in 2013 en een maximum van ruim 5.700 in 2010 en 2011.

Sinds 2011 worden opdrachten voor contra expertise op verzoek van de verdediging apart als zodanig geregistreerd in de administratie van het OM. Dit om het beslag dat deze verzoeken leggen op het budget van het OM inzichtelijk te kunnen maken. Het aantal opdrachten voor contra expertise op verzoek van de verdediging is minimaal, maar wel groeiende. In 2011 ging het om 10 opdrachten. In 2013 is dit toegenomen tot 55.

Tabel 5.8 Aantal opdrachten aan deskundigen in het strafproces

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Psychiater	3.613	3.201	3.176	2.961	2.959	2.670	2.652
Psycholoog	5.337	5.446	5.460	5.761	5.745	5.254	5.119
Overig	795	737	931	1.000	1.614	1.813	2.441
Contra op verzoek verdachte	-	-	-	-	10	15	55
Totaal	9745	9.384	9.567	9.722	10.328	9.752	10.267

Bron: opgave OM

Uit de absolute cijfers over de inzet van deskundigen in het strafproces is niet af te leiden of er sprake is van een relatieve toe- of afname van de inzet van deskundigen. Wanneer we de absolute inzet relateren aan de totale productie binnen het strafrecht is dit wel mogelijk. Cijfers uit de jaarverslagen van de Raad voor de Rechtspraak geven inzicht in de volumeontwikkeling van de productie binnen de verschillende rechtssectoren. Tabel 5.9 geeft een overzicht. Hieruit blijkt dat het totale volume binnen de strafrechtspraak gedaald is van 254.100 zaken in 2007 naar 228.710 zaken in 2013 (exclusief kantonzaken). Deze daling zit in het aantal zaken voor de rechtbank; dat is afgenomen van 216.020 in 2007 naar 190.060 in 2013. Het aantal zaken voor appelcolleges schommelt rond de 38.000.

—

[128] Deze reconstructie is uitgevoerd door het OM: Sopacua, A.P.C. (2014) Gegevensverstrekking onderzoek deskundigen, gerechtskosten jaar 2007-2013: inzet deskundigen, Openbaar Ministerie, Parket Generaal

Tabel 5.9 productie strafrechtspraak exclusief Kantonzaken[129]

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Rechtbanken	216.020	219.390	217.460	195.910	197.000	191.750	190.060
Appelcolleges	38.080	36.370	37.610	37.820	38.790	38.500	38.650
Totaal	254.100	255.760	255.070	233.730	235.790	230.250	228.710

Bron: Jaarverslagen Raad voor de Rechtspraak 2009, 2012 en 2013

Het aantal strafzaken tussen 2007 en 2013 daalt per saldo met 10%. Deze daling zien we niet terug bij de inzet van deskundigen. In tabel 5.10 is de inzet van deskundigen gerelateerd aan de strafrechtproductie. Hieruit ontstaat het volgende beeld. Het aantal opdrachten aan deskundigen als percentage van het aantal strafzaken ligt van 2007 tot 2009 stabiel op 3,7 a 3,8%. Vanaf 2010 ligt dit percentage structureel op een hoger niveau en schommelt het tussen de 4,2 en 4,5%.

Tabel 5.10 Aantal opdrachten aan deskundigen als % van het aantal strafzaken

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Inzet als % productie	3,8%	3,7%	3,8%	4,2%	4,4%	4,2%	4,5%

Bron: berekening onderzoekers

Uit de reconstructie van het OM van de inzet van deskundigen is ook op te maken welke bedragen gemoeid zijn met de inzet van deskundigen. Tabel 5.11 geeft een overzicht van de absolute bedragen, terwijl tabel 5.12 een overzicht geeft van de gemiddelde kosten per opdracht. De gegevens laten bijna over de hele linie een toename van de kosten zien. In 2007 kostte de inzet van deskundigen in strafzaken ruim € 9,7 miljoen. In 2011 piekten de kosten op ruim 14,8 miljoen euro. De jaren erna liggen deze ruim boven de € 13 miljoen. De stijging van de kosten komt grotendeels op conto van de sterk gestegen kosten van de inzet van psychologen en overige deskundigen.

Tabel 5.11 Gerealiseerde kosten inzet deskundigen in strafzaken (afgerond op duizendtallen, x € 1.000)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Psychiater	4.223	3.777	4.462	4.626	4.790	4.524	4.621
Psycholoog	4.522	4.821	6.327	7.024	7.158	6.685	6.641
Overig	1.037	1.832	1.827	1.966	2.888	2.173	2.429
Contra op verzoek verdachte	-	-	-	-	49	116	268
Totaal	9.783	10.432	12.617	13.617	14.887	13.499	13.960

Bron: opgave OM

Ook in de gemiddelde kosten zien we een toename, waarbij de grootste sprong zich in 2009 voordoet (tabel 5.12).

Tabel 5.12: Gemiddelde kosten inzet deskundigen in strafzaken

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Psychiater	1.169	1.180	1.405	1.562	1.619	1.694	1.743
Psycholoog	847	885	1.159	1.219	1.246	1.272	1.297
Overig	1.305	2.486	1.963	1.966	1.790	1.199	995
Contra op verzoek verdachte	-	-	-	-	4.907	7.740	4.880
Totaal	**1.004**	**1.112**	**1.319**	**1.401**	**1.441**	**1.384**	**1.360**

Bron: berekening onderzoekers

De gemiddelde kosten voor de inzet van psychiaters en psychologen nemen vanaf 2009 gestaag toe, zo blijkt uit bovenstaand tabel. De gemiddelde kosten voor de inzet van overige

—

[129] Kantonzaken zijn niet in dit overzicht meegenomen, omdat in deze zaken geen inzet van deskundigen plaats vindt. Het aantal kantonzaken laat overigens een sterk dalende trend zien; van 169.040 zaken in 2007 naar 64.990 zaken in 2013.

deskundigen laten van jaar tot jaar een sterk wisselend patroon zien, evenals de inzet van contra expertise op verzoek van de verdachte. In deze laatste categorie valt op dat de kosten een veelvoud zijn van de kosten van de overige categorieën deskundigen. De toename van de kosten van de inzet van deskundigen kent geen eenduidige verklaring. Een deel van de toename zit in de indexering van de standaardtarieven van Pro Justitia rapporten.[130] Tabel 5.13 geeft een overzicht van deze standaardtarieven.

Andere mogelijke factoren die bijdragen aan de stijging van de kosten zijn volgens het OM een toename van het optreden van deskundigen tijdens een zitting, veranderingen in het adolescentenstrafrecht waardoor rapporteurs in zaken van 18- tot 23-jarigen vier uur extra kunnen besteden en de toename van de contra expertise. Een laatste factor die meespeelt is vooruitgang op technologisch gebied en binnen specialismen, waardoor de behoefte aan meer specialistische kennis in het kader van de vervolging toe neemt. De cijfers laten zowel in absolute als relatieve zin een toename van de inzet van deskundigen in strafzaken zien die in de tijd samenvalt met de instelling van het NRGD. Dat deze samenvallen wil nog niet zeggen dat er een oorzakelijk verband is. De cijfers laten ook zien dat zich verschuivingen voordoen tussen en dynamiek binnen de deskundigheidsgebieden. Deze verschuivingen vallen deels samen met de instelling van het NRGD, maar kunnen niet direct als het gevolg daarvan gezien worden.

Tabel 5.13: Tarieven PJ-rapporteurs 2013

Volwassenen	**Normtijden**	**uurtarief**	**Forfait per 1-1-2013**
enkelvoudig psychiatrisch	14,00	€ 116,09	€ 1.625,26
dubbel / triple psychiatrisch	18,00	€ 116,09	€ 2.089,62
klinisch GGZ psychiatrisch	20,00	€ 116,09	€ 2.321,80
enkelvoudig psychologisch	18,00	€ 89,10	€ 1.603,80
dubbel / triple psychologisch	20,00	€ 89,10	€ 1.782,00
klinisch GGZ psychologisch	24,00	€ 89,10	€ 2.138,40
Jeugd			
enkelvoudig psychiatrisch	18,00	€ 116,09	€ 2.089,62
dubbel / triple psychiatrisch	22,00	€ 116,09	€ 2.553,98
enkelvoudig psychologisch	22,00	€ 89,10	€ 1.960,20
dubbel / triple psychologisch	24,00	€ 89,10	€ 2.138,40

Bron: opgave OM

—

[130] Deze bedroegen 3,5% per 1 januari 2009 en 1,6% per 1 juli 2011

6 Evaluatie

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken we in hoeverre de veronderstellingen en verwachtingen die in de beleidstheorie zijn neergelegd in de praktijk van het NRGD zijn bewaarheid. In hoofdstuk 2 benoemden we vijf centrale vooronderstellingen over het functioneren van het registratiesysteem:

1. Na het selectieproces zoals gepraktiseerd door het NRGD staan *alleen deskundigen met voldoende niveau geregistreerd.*

Volgens deze verwachting is het registratie-proces van zodanige kwaliteit dat er geen vals-positieve oordelen (deskundige ten onrechte geregistreerd) en vals-negatieve oordelen (deskundige wordt ten onrechte niet geregistreerd) aan de beslissing op de aanvraag tot registratie ten grondslag liggen.

2. Steeds als er in het strafproces behoefte bestaat aan een deskundige, is er *een geregistreerde deskundige beschikbaar.*

Deze verwachting impliceert dat het register optimaal gevuld moet zijn met deskundigen op alle relevante deskundigheidsgebieden en dat het aantal geregistreerde deskundigen op een bepaald gebied toereikend is voor de vraag.

3. De deskundige die in het strafproces wordt ingeschakeld is (zoveel mogelijk) *een geregistreerde deskundige.*

De “gebruikers” van deskundigen – de zittende en de staande magistratuur en de advocatuur – zullen steeds geregistreerde deskundigen inschakelen en alleen niet-geregistreerde deskundigen in de arm nemen indien het vaststaat dat er geen geregistreerde deskundige beschikbaar is.

4. De inbreng van deskundigen in het strafproces zal – indien die drie voorgaande verwachtingen zijn vervuld – *gemiddeld beter zijn* dan voor de invoering van het registratiesysteem.

Deze verwachting betekent niet dat de geregistreerde deskundigen allemaal betere prestaties leveren dan de deskundigen in de tijd voor de registratie. Het impliceert wel dat tenminste de slecht presterende deskundigen niet meer worden ingeschakeld. Daarmee stijgt de gemiddelde kwaliteit van de advisering.

5. De door het College te verrichten toetsing en registratie zal een *generieke positieve werking* op de Pro Justitia advisering hebben; het debat over de inbreng van deskundigen in strafzaken zal er door worden gestimuleerd.

In de volgende paragrafen wordt van elk van deze vooronderstellingen nagegaan in hoeverre de in de voorgaande hoofdstukken gepresenteerde gegevens er steun dan wel tegenwerping voor leveren.

6.2 Adequate selectie en registratie

6.2.1 Inleiding

De eerste vooronderstelling in de beleidstheorie is, dat er na het selectieproces zoals gepraktiseerd door het NRGD alleen deskundigen met voldoende niveau staan geregistreerd. Deze voorwaarde is uitgesplitst in drie sub-vooronderstellingen.

a. Het is mogelijk een kader op te stellen met behulp waarvan getoetst kan worden welke deskundigen voldoende kennis en vaardigheden hebben.
b. Het is mogelijk een gewenst niveau van kennis en vaardigheden dat voldoende is voor registratie te bepalen.

c. Het is mogelijk onderscheid te maken tussen deskundigen met een voldoende en deskundigen met een onvoldoende niveau van kennis en vaardigheden.

6.2.2 De opstelling van toetsingskaders

Het NRGD heeft er veel werk in gestoken om per deskundigheidsgebied een toetsingskader te maken dat de *state of the art* op het betreffende terrein van forensische deskundigheid representeert en dat gedragen wordt door de (gezaghebbende) deskundigen op dat gebied. Bij dat streven is het NRGD geconfronteerd met enkele niet onaanzienlijke barrières: problemen betreffende het draagvlak en problemen met betrekking tot de vaststelling van *state of the art* registratie-vereisten.

De samenstelling van de normstellingsadviescommissies (NAC)

Idealiter zijn de leden van een NAC een representatieve vertegenwoordiging van alle deskundigen binnen het deskundigheidsgebied. Nu is een deskundigheidsgebied niet perse zo homogeen en zonder kloven en conflicten als nodig om dit ideaalmodel te verwezenlijken. Vooral op de grotere deskundigheidsgebieden (met name FPPO) bestaan op onderdelen van het forensische werk verschillende stromingen. Onder die omstandigheden is een representatieve vertegenwoordiging lastig tot stand te brengen. Men moet dan tussen twee klippen laveren. Aan de ene kant moet voorkomen worden dat een bepaalde stroming binnen het deskundigheidsgebied de NAC domineert. Dat zou er immers toe kunnen leiden dat waardevolle contraire inzichten buiten beschouwing blijven. Het tegenovergestelde – een zodanige samenstelling van een NAC dat alle mogelijke stromingen zijn vertegenwoordigd – zou een representatieve consensus over de eisen waaraan een deskundige moet voldoen tot stand kunnen brengen. Het gevaar is echter dat het resultaat niet meer is dan een aantal verwaterde en nietszeggende normen waaraan bijna iedereen voldoet en dat dus niet onderscheidend werkt.

Uit de in eerdere hoofdstukken gepresenteerde gegevens, onder meer uit de enquête onder deskundigen, valt op te maken dat het NRGD er over het algemeen aardig in is geslaagd de beide klippen te ontwijken. Slechts een enkele geïnterviewde meende dat het NRGD er niet geheel in geslaagd was de ene dan wel de ander valkuil te vermijden. Niettemin zijn er wel enige aandachtspunten. Een eerste aandachtspunt is de dominante positie in de Nederlandse forensische praktijk van het NIFP bij gedragsdeskundigen en het NFI bij de technische deskundigheidsgebieden. Met name in vraaggesprekken met deskundigen buiten deze organisaties werd dit punt meermalen genoemd. Het risico is aanwezig dat (bewust of onbewust) voor deze organisaties de normen waar de deskundige moet voldoen, samenvallen met de in de eigen organisatie gebruikte theorieën en methoden. Potentiele commerciële concurrenten zouden zo buiten de deur kunnen worden gehouden. Kortom, het gevaar van de *closed shop*, altijd aanwezig als kwaliteitseisen de toegang tot de markt reguleren, dient steeds onderkend te worden. De beoordelingskaders van de deskundigheidsgebieden FPPO en DNA geven geen aanleiding aan te nemen dat de specifieke eisen voor een bepaald deskundigheidswerk eenzijdig of bevooroordeeld zijn. De normen in de beoordelingskaders zijn betrekkelijk algemeen omschreven. Zij kunnen door eenieder van commentaar worden voorzien in een openbare consultatieronde. De NAC's worden zo breed mogelijk samengesteld. Closed Shop wordt daarmee zoveel mogelijk voorkomen. Wel zou de samenstelling van de NAC, de positie van het NFI en NIFP en de beperkte omvang van bepaalde deskundigheidsgebieden de onvrede over de normen die enkele van de geïnterviewde deskundigen ventileerden, kunnen verklaren.

Een tweede punt van aandacht is de beperkte omvang van het aantal deskundigen op veel technische deskundigheidsgebieden. Omdat er op deze gebieden in Nederland te weinig gezaghebbende deskundigen zijn voor een adequate samenstelling van een NAC moeten buitenlandse deskundigen worden ingeschakeld. De consequentie is dat buitenlandse deskundigen eisen formuleren waaraan een forensische deskundige in de Nederlandse strafrechtcontext moet voldoen, terwijl deze buitenlandse deskundigen wellicht niet vertrouwd zijn met het Nederlandse strafrecht en het Nederlandse strafproces. Het NRGD tracht hieraan tegemoet te komen door ervoor te zorgen dat steeds een Nederlandse strafrechtjurist deel

uitmaakt van de NAC's. Een andere consequentie van een klein aantal experts op een deskundigheidsgebied is dat al die deskundigen elkaar persoonlijk kennen. Persoonlijke sympathieën en antipathieën kunnen dan makkelijker gaan meespelen bij de samenstelling van de NAC en de totstandkoming van de toetsingsnormen. Het verbreden van het veld door inschakeling van buitenlandse experts, wat het NRGD doet, zou dit probleem moeten voorkomen.

Opstellen registratie-eisen

Het uitwerken van de wettelijke vereisten waar een deskundige aan moet voldoen in specifieke vereisten voor een bepaald deskundigheidsgebied is niet gemakkelijk. De eisen moeten in balans zijn. Enerzijds moeten de eisen een zodanig onderscheidend vermogen hebben dat zij een toetsingsadviescommissie (TAC) in staat stellen op consistente wijze geschikte en niet-geschikte deskundigen van elkaar te onderscheiden. Dit vraagt om strakke en duidelijk omschreven eisen die de TAC veel houvast geven bij de beoordeling van de aanvragen. Anderzijds dienen de eisen genoeg ruimte te laten om wetenschappelijke ontwikkelingen te incorporeren of relevante verschillen van inzicht over de juiste theoretische en methodische aanpak toe te laten. Zo'n ruim toetsingskader impliceert abstracte en open normen met veel interpretatievrijheid. Naarmate er binnen een vakgebied meer consensus bestaat over de kenmerken van goed forensisch onderzoek en advisering is het opstellen van strakke en duidelijke registratie-eisen minder moeilijk. Zelfs dan is zo'n gesloten toetsingskader echter niet optimaal. Het is immers inherent aan (wetenschappelijk) onderzoek dat de status quo voortdurend ter discussie kan en moet worden gesteld vanwege nieuwe inzichten. Deskundigen van verschillende onderzoeksscholen kunnen verschillende theoretische kennis hebben en uiteenlopende onderzoeksmethoden gebruiken. Nieuwkomers met een heel andere achtergrond kunnen een waardevolle, frisse blik werpen op de materie. Naarmate de consensus over de normen minder groot is, leidt een streven naar strakke en duidelijke registratie-eisen eerder tot arbitraire keuzes. Het toetsingskader kan dan een conserverende werking krijgen, nieuwe of afwijkende inzichten buitensluiten en een *closed shop* creëren die fnuikend is voor innovatie op het vakgebied.

De NAC's van het NRGD zijn in uiteenlopende mate met de geschetste problematiek geconfronteerd geweest. Over het algemeen echter is men er in geslaagd normen op te stellen die op een brede consensus kunnen rekenen. Er is wel enige kritiek op geformuleerde registratie-eisen te beluisteren. Commentaren die het toetsingskader als te strak en te eenzijdig bestempelen zijn afkomstig van (vooral afgewezen) aanvragers. Kritiek uit vooral academische kring heeft daarentegen de strekking dat de maatstaven te weinig ruimte laten om minder geschikte deskundigen te weren. Het College is zich ervan bewust dat dit een aandachtspunt is en heeft besloten de lat allengs hoger te gaan leggen: voor de tweede ronde registraties zijn de registratie-vereisten herijkt en aangescherpt.[131]

Conclusie

De vraag of het NRGD er in is geslaagd een kader op te stellen met behulp waarvan getoetst kan worden welke deskundigen voldoende kennis en vaardigheden hebben kan positief beantwoord worden, zij het met enige kanttekeningen. Voor alle ontsloten deskundigheidsgebieden zijn registratie-vereisten geformuleerd die een redelijke weerspiegeling vormen van wat de gemeenschap van deskundigen als vakbekwame forensische advisering ziet. De kanttekeningen zijn tweeërlei. Ten eerste zal het NRGD er steeds tegen moeten blijven waken dat een deskundigheidsgebied een *closed shop* wordt die nieuwe toetreders de toegang ontzegt. Dit zal een aandachtspunt blijven, zeker gegeven het feit dat de forensische advisering in Nederland wordt gedomineerd door twee grote instituties, het NFI en het NIFP. Ten tweede: het NRGD wil de deskundigheidsvereisten aanscherpen: 'de lat hoger leggen'. Echter, wil een verder gaande beoordeling van *forensische* deskundigheid zinvol zijn, dan zullen er meer en betere opleidingen op forensisch gebied moeten komen.

—

[131] Het gaat om de toevoeging van drie vereisten: ten eerste de eis van een minimaal aantal uren forensische bij- en nascholing, ten tweede de eis van een *collegial review* op ieder concept rapport en ten derde (voor FPPO) de eis van intervisie en ten vierde (voor handschriftonderzoekers) de eis van een *proficiency test*.

6.2.3 Het beoordelen van de deskundigheid van deskundigen

Is het mogelijk een gewenst niveau van kennis en vaardigheden te bepalen dat voldoende is voor registratie? En is het mogelijk onderscheid te maken tussen deskundigen met een voldoende en deskundigen met een onvoldoende niveau van kennis en vaardigheden? Om deze opgaven tot een goed einde te brengen bedient het College NRGD zich van Toetsingsadviescommissies (TAC). De TAC past de registratie-eisen die voor een bepaald deskundigheidsgebied zijn gesteld toe op individuele aanvragen. Hierbij heeft de TAC een zekere beoordelingsruimte. Hoe omvangrijk deze beoordelingsruimte is, hangt af van precisie en de mate van detaillering van de registratie-eisen, maar ook van de ruimte die het College de TAC toestaat. Gegeven deze ruimte zijn er enkele hordes die genomen moeten worden aleer men een adequate en eerlijke beoordeling van aanvragers van registratie kan maken. Het gaat om de representativiteit van de toetsingsadviescommissies, de afstemming tussen toetsingsadviescommissies en de oordeelsvorming als zodanig. Deze drie punten worden hierna besproken.

Samenstelling TAC

Het vraagstuk van de samenstelling van een toetsingsadviescommissie komt sterk overeen met dat van de NAC. Idealiter zijn de leden de beste representanten van het vakgebied; zij zijn in staat elke aanvraag zonder vooroordelen en met een open instelling tegemoet te treden. In de Nederlandse forensische wereld is het bijna onmogelijk om TAC's samen te stellen uit geheel onafhankelijke deskundigen. Het is onvermijdelijk dat veel van de toetsers werkzaam zijn bij het NFI en NIFP. Zij zijn vertegenwoordigers van de dominante denkkaders op de betreffende vakgebieden. De opgave om als toetsingscommissie steeds het verschil te kunnen blijven zien tussen "anders" en "niet goed" is dan des te dringender. Het NRGD probeert aan dit probleem tegemoet te komen door met buitenlandse toetsers te werken, zodat Nederlandse deskundigen niet elkaar de maat behoeven te nemen. Daarenboven kan een aanvrager een lid van de TAC wraken indien de aanvrager partijdigheid verwacht.

Niettemin is het de vraag of deze schijn van partijdigheid altijd vermeden kan worden. De uiteindelijke check op willekeur en bevooroordeeldheid (en andere ongerechtigheden) is gelegen in de bezwaarprocedure en in de oordeelsvorming van het College zelf. De bezwaarprocedure lijkt een goed tegenwicht te bieden: de in eerste instantie afgewezen aanvrager wordt uitvoerig gehoord, de behandeling omvat een integrale heroverweging en het oordeel van de BAC wordt uitvoerig gemotiveerd. Het College heeft enkele malen een vals-positief oordeel van een TAC gecorrigeerd.

Afstemming

Zoals in hoofdstuk 4 besproken: voor de meeste deskundigheidsgebieden is er meer dan één TAC. Het risico van een aantal TAC's die elk dezelfde beoordelingsmaatstaven moeten toepassen op concrete gevallen is dat er uiteenlopende interpretaties van de toetsingsnormen ontstaan of dat de ene TAC specifieke voorkeuren of problemen heeft die in een andere TAC niet aan de orde komen. Het spreekt voor zich dat dit tot ongewenste ongelijkheid in behandeling kan leiden. Het College heeft dit risico onderkend en er een aantal maatregelen voor getroffen. De TAC's op eenzelfde vakgebied wisselen steeds van samenstelling. Dit roulatiesysteem bevordert dat er geen vaste clubjes ontstaan met eigen subinterpretaties van de normen. In de tweede plaats zijn er regelmatig intervisie-bijeenkomsten waaraan alle TAC leden op een deskundigheidsdomein geacht worden deel te nemen en waar interpretaties in concrete casus worden doorgesproken. Daarenboven is er het College dat in beginsel alle interpretaties onder ogen krijgt.

Toetsing

Afgezien van variatie per deskundigheidsgebied toetsen de TAC's in grote lijnen op negen punten:

- vooropleiding;
- ervaring als forensisch adviseur;
- het vermogen om een opdracht om te zetten in een werkbaar onderzoeksplan;
- de kennis en vaardigheden voor het verzamelen van relevante data;

- de beheersing van de methodologie voor het analyseren en interpreteren van gegevens;
- de vaardigheden in het rapporteren ten nutte van het strafrechtelijk proces;
- bekendheid met de Nederlandse strafrechtelijke context;
- bekendheid met recente literatuur;
- beroepsattitude.

De bron van de gegevens waarop de TAC's de maatstaven toepassen wordt gevormd door in het verlenen gemaakte Pro Justitia-rapporten die aanvragers moeten overleggen. Daarin schuilt het risico dat de rapporten geen goede weerspiegeling zijn van de kwaliteiten waarop men toetst: een vlot en helder geschreven rapportage zou inhoudelijke ongerechtigheden kunnen verdoezelen terwijl een slecht geconcipieerd rapport het zicht op de inhoudelijke kwaliteiten verhult. De procedures lijken voldoende waarborgen te bevatten om eventuele vals-negatieve oordelen die hier het gevolg van zijn te corrigeren. De TAC's zijn verplicht aanvragers voor wie een afwijzing dreigt te horen, vervolgens biedt de bezwaarschriftprocedure een tweede kans op correctie. Vals-positieve oordelen zijn moeilijker te corrigeren; de enige check daarvoor is de oordeelsvorming van het College naar aanleiding van het advies. Het onderzoek heeft overigens, behoudens opmerkingen dienaangaande van een enkele deskundige, geen aanwijzingen opgeleverd dat het College ten onrechte aanvragen voor registratie heeft gehonoreerd. In het kader van dit onderzoek zijn echter geen hierop gerichte 'second opinions' uitgevoerd.

6.2.4 Conclusie

De vraag van deze subparagraaf was of de procedures van het NRGD alleen deskundigen met voldoende niveau voor registratie selecteren. We hebben kunnen constateren dat het NRGD voldoet aan de drie deelvoorwaarden die de beleidstheorie noemt, zij het met enige kanttekeningen. Men is er in geslaagd om per deskundigheidsgebied selectie-eisen te formuleren aan de hand waarvan getoetst kan worden of aanvragers voldoende kennis en vaardigheden hebben. Men is er ook in geslaagd om procedures en wijzen van toetsen te ontwikkelen die een redelijke zekerheid bieden dat aanvragers met onvoldoende kwaliteiten niet worden geregistreerd terwijl aanvragers met voldoende kwaliteiten wèl worden geregistreerd. Dat neemt niet weg dat tijdens dit onderzoek een aantal kritische en negatieve commentaren is genoteerd: critici die menen dat de het NRGD veel hogere eisen zou moeten stellen en aanvragers die vinden dat zij ten onrechte afgewezen zijn, als gevolg van vriendjespolitiek of door vooroordelen en gebrek aan deskundigheid bij de toetsers. Dit raakt niet zozeer de inhoudelijke kwaliteit van het werk van het NRGD als wel de legitimiteit van de procedure. We komen hier op terug in paragraaf 6.7.

6.3 Capaciteit register

6.3.1 Inleiding

De tweede veronderstelling in de beleidstheorie is dat er nadat het registratieproces is voltooid, steeds een geregistreerde deskundige beschikbaar zal zijn als er in het strafproces behoefte aan bestaat. Het deskundigenregister kan daar alleen aan voldoen indien:

- op de deskundigheidsgebieden waar (regelmatig) in het strafproces regelmatig vraag naar is deskundigen zijn geregistreerd;
- per deskundigheidsgebied *voldoende* deskundigen zijn geregistreerd;
- deskundigen bereid blijken zich te laten registreren.

6.3.2 Deskundigheidsgebieden

Bij de instelling van het NRGD op 1 januari 2010 stonden er nog geen deskundigen geregistreerd in het register. Wel mocht de officier van justitie vanaf dat moment alleen nog geregistreerde deskundigen benoemen. Omdat die er nog niet waren, moesten deskundigen eerst officieel worden benoemd door de rechter-commissaris. Dat zorgde in de eerste jaren van het bestaan van het NRGD voor een verhoogde werkdruk voor de rechter-commissaris. In de literatuur was

er daarom kritiek op de plotselinge overgang van het systeem met vaste gerechtelijke deskundigen naar de instelling van het NRGD. Overigens kwam uit interviews met rechter-commissarissen naar voren dat deze werkdruk wel meeviel, omdat er bij de voormalig vaste gerechtelijke deskundigen in het algemeen geen zware toets werd gehanteerd en dat deze deskundigen vaak zonder nader onderzoek werden benoemd.

Inmiddels is het register aardig gevuld en staan er medio 2014 meer dan 500 deskundigen geregistreerd op tien verschillende deskundigheidsgebieden. Daardoor is de officier van justitie in het grootste gedeelte van zaken waarin een deskundige nodig is in staat zonder tussenkomst van een rechter-commissaris een deskundige te benoemen. Het College heeft daarnaast nog een aantal deskundigheidsgebieden genoemd die op den duur in aanmerking komen voor registratie. Daarmee zal het aantal deskundigen dat zonder tussenkomst van de rechter-commissaris kan worden benoemd nog verder toenemen. Toch is het niet waarschijnlijk dat in 100% van de gevallen er een deskundige kan worden benoemd die is geregistreerd. Sommige deskundigheidsgebieden zijn te klein om voor het opstellen van registratienormen in aanmerking te komen, er blijven deskundigen bestaan met een specifieke expertise die zich niet willen laten registreren of de expertise van deskundigen op een bepaald deskundigheidsgebied is slechts in enkele gevallen nodig, waardoor het niet opportuun lijkt om hierop deskundigen te registreren.

6.3.3 Deskundigen per gebied

Naast het aantal deskundigheidsgebieden waarop deskundigen kunnen worden geregistreerd is ook het aantal deskundigen dat per deskundigheidsgebied is geregistreerd van belang voor de capaciteit van het register. Indien er te weinig deskundigen zijn geregistreerd, moeten er regelmatig ongeregistreerde deskundigen worden benoemd. Het lijkt erop dat de officier van justitie goed uit de voeten kan met het aantal geregistreerde deskundigen. Het NIFP heeft inmiddels als richtlijn dat in beginsel alleen geregistreerde deskundigen mogen worden bemiddeld. Dit zou niet mogelijk zijn als het met een tekort aan geregistreerde FPPO te kampen zou hebben.

Zoals paragraaf 5.4 laat zien worden er jaarlijks rond de 10.000 opdrachten aan deskundigen in het strafproces verstrekt. Afgezet tegen het volume strafrechtzaken is er sprake van een relatieve groei van de inzet van deskundigen in strafzaken. Door de instelling van het NRGD wordt de pool van beschikbare deskundigen eerder kleiner dan groter. Een afnemend aanbod aan geregistreerde deskundigen bij een gelijkblijvende of groeiende vraag maakt een mogelijk toekomstig capaciteitstekort geen denkbeeldig probleem.

6.3.4 Bereidheid

De vulling van het register is afhankelijk van de bereidheid van deskundigen om zich te laten registreren. Uit de enquête blijkt het voor 90% van de deskundigen bij de aanvraag tot registratie van doorslaggevend belang was dat ze daardoor hun activiteiten als gerechtelijke deskundige konden verrichten en voor 56% was het commerciële belang een doorslaggevende factor. Hieruit blijkt dat vooral ‘beroepsdeskundigen’ zich laten registreren. De motivatie voor registratie illustreert een tendens die ook zichtbaar wordt uit de interviews: alleen deskundigen waarvoor het doen van onderzoek in strafzaken een belang onderdeel uitmaakt van hun werkzame leven laten zich registreren.

Voor deskundigen die per jaar slechts enkele onderzoeken doen is registratie minder aantrekkelijk. Dat geldt met name voor psychologen en psychiaters. Het registratieproces kost de nodige tijd en moeite, die niet bij alle deskundigen opwegen tegen het geringe aantal forensische zaken dat door hun wordt verricht. Datzelfde geldt voor de eisen die door het NRGD aan de deskundigen worden gesteld. Ook de moeite die het kost om te voldoen aan de eisen weegt niet voor alle deskundigen op tegen de verwachte opbrengsten. Uit interviews blijkt dat deze overweging belangrijker wordt naarmate de eisen verder worden opgeschroefd. Het gevaar

bestaat dat hierdoor op den duur toch een tekort aan geregistreerde deskundigen ontstaan om al het (gedrags)deskundig onderzoek te laten verrichten.

De deskundigen die in het register staan zijn professionele forensisch deskundigen. Dit vloeit ook voort uit het gegeven dat de aanvrager op forensische ervaring wordt getoetst: men moet in ten minste een minimum aantal zaken onderzoek hebben gedaan om voor (her) registratie in aanmerking te komen. Deskundigen die slechts incidenteel in strafprocessen worden ingeschakeld vinden registratie vaak niet zo nuttig. Het gaat daarbij om mensen die een grote gespecialiseerde kennis hebben over een bepaald bepaalde onderwerp, terwijl de vraag naar die deskundigheid in strafzaken zeer beperkt is. Het is het onderscheid dat in de wandeling het verschil tussen 'veelgevraagde deskundigen' en 'exoten' wordt genoemd. In het register lijken genoeg deskundigen geregistreerd die geschikt zijn voor het beantwoorden van onderzoeksvragen in de meeste zaken. Exotische deskundigheid laat zicht echter moeilijk normeren, en dus ook niet registreren. In veel gevallen zullen er dan ook geen geregistreerde deskundigen kunnen worden gevonden die de meer exotische onderzoeksvragen kunnen aanpakken.

De meeste geregistreerde technische deskundigen zijn werkzaam bij het NFI. Dit heeft vooral consequenties voor de verdediging: hoe vindt men in het register een onafhankelijke tegendeskundige? Op het technische expertisegebied met de meeste geregistreerd deskundigen (DNA-analyse, 23 registraties) zijn drie deskundigen niet verbonden aan het NFI. Op de expertisegebieden 'Verdovende middelen' en 'Forensisch Wapen- en Munitieonderzoek zijn helemaal geen deskundigen van buiten het NFI geregistreerd. Dat betekent bijvoorbeeld dat de verdediging op deze deskundigheidsgebieden geen mogelijkheid heeft om contra-expertise te betrekken van een geregistreerde deskundige die niet bij dezelfde organisatie werkzaam is als de eerste deskundige. Dit is wel noodzakelijk, want het NFI kan niet worden ingeschakeld voor tegenonderzoek als een deskundige van het NFI het eerste onderzoek heeft verricht. Overigens wordt er slechts in zeer beperkte mate gebruik gemaakt van contra-expertise, zoals blijkt uit de gegevens over de feitelijke inzet van deskundigen in paragraaf 5.4.

6.3.5 Conclusie

Vier jaar na de start van het NRGD is voor de meeste deskundigheidsgebieden steeds een geregistreerde deskundige beschikbaar indien daarnaar vraag is vanuit een strafzaak. Echter, een aantal deskundigheidsgebieden valt (nog) buiten de registratie. De leemte is wellicht klein, maar ook pregnant. Buiten de registratie gebleven zijn onder meer de bijzondere gevallen (de exoten) en alle (academische) superspecialisten. Hier doet zich een paradox voor. Enerzijds is de ontsluiting van juist deze specifieke deskundigheidsgebieden van groot belang voor de kwaliteit van het strafproces. De gebruikers die in de aanloop naar de Wds werden geïnterviewd waren van oordeel dat het met de Pro Justitia rapportages in bulkzaken meestal wel goed ging; men achtte een register daarvoor niet per se nodig. De registratie van deskundigheid op exotische en super-specialistische gebieden daarentegen was volgens deze gebruikers cruciaal. Men noemde het registreren van juist deze groepen zelfs een maatstaf voor het succes van het register. Anderzijds lenen juist deze heel kleine en fluctuerende groepen specifieke deskundigen en super-specialisten zich nauwelijks voor een registratie volgens de systematiek van het NRGD.

6.4 Doorwerking in rechtspraktijk

6.4.1 Inleiding

De derde centrale verwachting in de beleidstheorie is de vooronderstelling dat – indien de registratie is voltooid en er op een deskundigheidsgebied voldoende geregistreerde deskundigen beschikbaar zijn – de 'gebruikers' (de magistratuur en de verdediging) steeds geregistreerde gebruikers zullen inschakelen. Dat is volgens de beleidstheorie alleen maar mogelijk indien:

- de benodigde deskundige kan in het register worden gevonden;
- de magistratuur is er steeds op gericht slechts geregistreerde deskundigen in te schakelen;

- ook de verdediging geeft er de voorkeur aan geregistreerde deskundigen in te schakelen.

De bevindingen ten aanzien van deze drie voorwaarden worden kort besproken.

6.4.2 Vindbaarheid

Gebruikers van deskundigen benutten zelf zelden het register voor het vinden van deskundigen. Zoals hierboven uiteengezet is er een aantal vaststaande ver uitgewerkte procedures beschikbaar met behulp waarvan de juiste deskundige bij een bepaalde onderzoeksvraag kan worden geïdentificeerd. Dit systeem hapert soms als schaars voorkomende expertise nodig is voor de beantwoording van een zelden gestelde onderzoeksvraag. In zo'n situatie kan de magistraat zich zelfs genoodzaakt zien om terug te vallen op 'google', zoals een respondent meldde.

In het register zelf is niet terug te vinden wat het niveau van kennis en ervaring van de deskundige is. Geregistreerd is geregistreerd. Ondanks dat het Besluit daartoe expliciet de mogelijkheid biedt wordt er in het register niet vermeld of de deskundige volledig of voorwaardelijk is geregistreerd en welke specifieke vaardigheden de deskundige bezit. Ook is in het register geen CV van de deskundige te vinden met daarin de opleiding, functie en achtergrond van de deskundige. Hierdoor is het niet mogelijk om op basis van het register onderscheid te maken tussen deskundigen die in het algemeen bekwaam zijn, en de deskundige die in het specifieke geval de aangewezen persoon voor het doen van het onderzoek is. Het NRGD heeft hiervan afgezien omdat dat zou leiden tot een te complex geheel aan aanvullende normen en toetsingen.

6.4.3 De opstelling van de rechters

Rechters-commissarissen en ook zaaksrechters verlaten zich graag op de door het NRGD gecertificeerde deskundigen. Men voelt zich volstrekt onvoldoende toegerust om zelf de deskundigheid van willekeurige experts vaststellen, zoals men in het verleden steeds had te doen. Niettemin acht men zich over het algemeen zeer wel in staat om opgeleverde rapporten kritisch te beoordelen op hun consistentie en bruikbaarheid. In het algemeen worden niet vaak niet-geregistreerde experts benoemd indien een geregistreerde deskundige beschikbaar is. Een enkele rechter wil nog wel eens zwichten voor het verzoek van de verdediging om een door de verdediging voorgedragen niet-geregistreerde deskundige toe te voegen en incidenteel wordt ook door het OM een niet-geregistreerde deskundige ingeschakeld. Voorts vergt de onpartijdigheid van de contra-expert nogal eens dat een niet-geregistreerde expert wordt ingeschakeld.

6.4.4 De opstelling van het OM

Vanuit het OM is het gebruikmaken van geregistreerde deskundigen de koninklijke weg. In principe wordt er gebruik gemaakt van een geregistreerde deskundige wanneer deze beschikbaar is. Dit lijkt landelijk het beeld te zijn, hoewel er in de mate waarin deze beleidslijn is geformaliseerd tussen de verschillende arrondissementen nog wel verschillen lijken te bestaan. Van de koninklijke weg wordt incidenteel afgeweken, met name waar het gaat om deskundigen die de procedure nog niet doorlopen hebben. Ook komt het incidenteel voor dat officieren voor een specifieke zaak een specifieke niet geregistreerde deskundige wil inschakelen op basis van ervaringen uit het verleden of specifieke kennis van de betreffende deskundige.

6.4.5 De opstelling van de advocatuur

Zoals uit de onder strafrechtadvocaten uitgezette enquête bleek, is de belangstelling voor en het gebruik van het NRGD onder deze beroepsgroep betrekkelijk gering . Men vindt het wel van belang dat deskundigen in strafzaken steeds geregistreerd zijn – wellicht omdat daarmee (nog) meer waarborgen zijn geschapen voor de objectiviteit en onpartijdigheid van de door het OM aan te zoeken deskundigen. Dit stemt overeen met hetgeen rechters en officieren in interviews

hebben aangegeven: de verdediging stelt zich bij de behandeling van een zaak in eerste aanleg doorgaans passief op als het gaat om het formuleren van onderzoeksvragen en het selecteren en benoemen van deskundigen. Een enkele keer draagt men bij wijze van tegenspraak een zelf-geselecteerde deskundige voor, soms een niet-geregistreerde deskundige. In hoger beroep is de verdediging veel meer geneigd om zelf onderzoeksvragen te formuleren en vooral om contra-expertise te verlangen ter toetsing van rapportages die in eerste aanleg werden uitgebracht. De verdediging heeft geen uitgesproken voorkeur voor geregistreerd boven niet-geregistreerd.

6.4.6 Conclusie

Officieren van justitie en rechters maken heden ten dage in veruit de meeste gevallen gebruik van geregistreerde deskundigen. Men gaat ervan uit dat de adviezen van geregistreerde deskundigen goed zijn. Advocaten gebruiken het register slechts in zeer beperkte mate. Weliswaar beschouwen de gebruikers het register zelf niet als bron van informatie, maar dat wordt grotendeels gecompenseerd door de bemiddelende rol van de beide grote forensische instituten, het NFI en het NIFP. De gebruikers lijken het fenomeen van de geregistreerde deskundigen inmiddels zo vanzelfsprekend te vinden dat het risico ontstaat dat de benoemende magistraat en zelfs de zaaksrechter niet zelf nog met een kritische blik naar de deskundige en diens oordeel kijkt.

6.5 De kwaliteit van de adviezen van deskundigen

6.5.1 Inleiding

De vierde centrale vooronderstelling uit de beleidstheorie is dat de inschakeling van geregistreerde deskundige de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in het strafproces zal bevorderen. Dat zou betekenen dat deskundigen in vergelijking met niet-geregistreerde deskundigen beter onderzoek doen, beter communiceren met hun opdrachtgever, betere deskundigenverslagen schrijven, dat de rechter en de procespartijen de deskundige beter begrijpen en dat de rechter door de verklaring van de geregistreerde deskundige beter in staat is om vast te stellen of de verdachte werkelijk schuldig is en zijn vonnis beter kan motiveren. De vraag die deze paragraaf beoogt te beantwoorden is welke effecten de registratie van gerechtelijke deskundigen heeft voor de kwaliteit van de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in het strafproces.

Het effect van de registratie op de kwaliteit van de adviezen van de deskundigen zou langs vier wegen kunnen verlopen:

a. De kwaliteitsmaatstaven die het NRGD voor de registratie heeft ontwikkeld kunnen als zodanig de werkwijzen van deskundigen in strafzaken verbeteren. De deskundige past de eigen professionele kwaliteitsstandaard aan door de NRGD-maatstaven over te nemen en te internaliseren. We noemen dat ‘persoonlijke doorwerking’.
b. De kwaliteit van de advisering kan verbeteren door een verduidelijking van de rol van de deskundige een verbetering van de communicatie tussen procespartijen en het vergroten van de vindbaarheid van deskundigen.
c. Het stelsel van geregistreerde deskundigen zou de bereikbaarheid van deskundigen voor verdachten kunnen vergroten en zo kunnen bijdragen aan een versterking van de tegenspraak binnen het strafproces.
d. De registratie sluit deskundigen die niet aan de minimum standaard van het NRDG voldoen uit van advisering in de rechtspraktijk met als gevolg een verbetering van het niveau van de advisering.

In deze paragraaf bespreken we eerst de kwaliteitseffecten zoals de gebruikers die ervaren. De overige paragrafen behandelen de verschillende aspecten van kwaliteitsverbetering zoals ervaren door de deskundigen. De gegevens daarvoor zijn afkomstig uit de enquête die is afgenomen onder deskundigen die een registratie bij het NRGD hebben aangevraagd.

6.5.2 Het perspectief van de gebruiker

Over de kwaliteit van de rapportages is de gebruiker doorgaans tevreden. Voor zover men daar een oordeel over heeft, ervaart men geen duidelijke verbetering van de rapportages sinds de invoering van het NRGD. Alleen magistraten met een lange strafrechtelijke staat van dienst melden dat de rapportage is verbeterd in vergelijking met een decennium geleden. Deze verbetering van de gedragswetenschappelijke PJ rapportages dateert vooral van voor de invoering van de Wds en zou zijn toe te schrijven aan de activiteiten van het NIFP. Ook op de technische deskundigheidsgebieden is al langer een autonome ontwikkeling bij het NFI gaande om de rapportages te verbeteren.

Voor zover gebruikers kritiek hebben richt deze zich op twee zaken. Een enkeling vindt dat het opstellen van een FPPO rapport vaak te veel tijd kost. Een vaker vernomen klacht betreft de lengte van de rapportages: de rapporteur herhaalt uitvoerig wat ook in andere rapporten en zelfs in de dagvaarding te vinden is alvorens aan de eigen bevindingen toe te komen. “De eerste dertig pagina’s leest niemand” aldus een respondent. Beide kritiekpunten vloeien voort uit de formats die het NIFP heeft ontwikkeld teneinde rapportages te stroomlijnen.

Men is zich er doorgaans zeer van bewust dat de technische forensische deskundigheid is verbeterd. Ook dat heeft in de beleving van de gebruikers meer te maken met de verbetering van de technische kennis en kunde in het algemeen dan met de registratie van afzonderlijke deskundigen. Een enkele respondent onder de gebruikers had wel ervaren dat bepaalde evident ondermaats presterende deskundigen niet meer optreden.

6.5.3 Het perspectief van de deskundige: persoonlijke doorwerking

In de perceptie van de meeste geregistreerde deskundigen heeft het NRGD-systeem het eigen functioneren niet wezenlijk veranderd. Een ruime meerderheid van de geregistreerde deskundigen is deze mening blijkens onze enquête toegedaan (tabel 6.1). Men wordt niet vaker ingeschakeld als gerechtelijk deskundige (tabel 6.2) en ook de wijze van rapporteren is voor driekwart van de geregistreerde deskundigen niet veranderd (tabel 6.3). Een kleine minderheid van de geregistreerde deskundigen geeft aan dat zijn of haar functioneren verbeterd is door inschrijving in het NRGD. Toch geeft 40% van de geregistreerde deskundigen aan dat zij zich door inschrijving in het NRGD bewuster zijn geworden van hun functioneren als gerechtelijk deskundige (tabel 6.5). Voor zover de cijfers een indicatie geven van persoonlijke doorwerking blijkt die het meest duidelijk bij de voorwaardelijk geregistreerde deskundigen. Van hen vindt een aanzienlijke minderheid dat het eigen functioneren door de inschrijving in het register is verbeterd.

Tabel 6.1: Mijn inschrijving in het NRGD heeft mijn functioneren als gerechtelijk deskundige niet wezenlijk veranderd.

	Geregistreerd %	Voorw. Geregistreerd %
Oneens	10%	13%
Geen mening, niet eens, niet oneens	12%	25%
Eens	79%	63%
Totaal	100%	100%

Tabel 6.2: Sinds ik bij het NRGD ben ingeschreven word ik vaker als gerechtelijk deskundige ingeschakeld

	Geregistreerd %	Voorw. Geregistreerd %
Oneens	66%	25%
Geen mening, niet eens, niet oneens	21%	50%
Eens	12%	25%
Totaal	100%	100%

Tabel 6.3: Is uw manier van rapporteren als gerechtelijk deskundige veranderd sinds u bent geregistreerd in het NRGD? (N=153)

	Percentage
Ja	26%
Nee	74%

Tabel 6.4: Mijn functioneren als gerechtelijk deskundige is verbeterd door mijn inschrijving in het NRGD.

	Geregistreerd %	Voorw. Geregistreerd %
Oneens	50%	50%
Geen mening, niet eens, niet oneens	35%	13%
Eens	15%	38%

Tabel 6.5: Door mijn inschrijving in het NRGD ben ik mij bewuster geworden van mijn functioneren als gerechtelijk deskundige.

	Geregistreerd %	Voorw. Geregistreerd %
Oneens	39%	50%
Geen mening, niet eens, niet oneens	22%	13%
Eens	39%	38%

6.5.4 Het perspectief van de deskundige: doorwerking in rechtspraktijk

De vragenlijst die onder de deskundigen is afgenomen bevat een tiental items die een indicatie geven van die mogelijke doorwerking van het NRGD-systeem in de rechtspraktijk (tabel 6.6). We wijzen op enkele opvallende resultaten.

Vanuit het perspectief van de deskundige draagt het NRGD in algemene zin bij aan het verbeteren van de kwaliteit van gerechtelijk deskundigen. Een ruime meerderheid van de respondenten (63%) is het met de betreffende stelling eens. Overigens: slechts een kwart van de deskundigen die zijn afgewezen of hun aanvraag hebben ingetrokken denkt er zo over. Bijna de helft (47%) van de respondenten ziet het NRGD als een noodzakelijke voorwaarde voor de verbetering van de rol van de deskundige in het strafproces .

De verbetering die deskundigen in de rechtspraktijk ervaren zit vooral in het verduidelijken van de eisen waaraan de deskundige moet voldoen en in mindere mate in het verduidelijken van de rol van de deskundige in het strafrecht, verbeterde communicatie van deskundigen met rechters, officieren van justitie en advocaten en het weren van onbekwame deskundigen. Deskundigen ervaren geen bijdrage van het NRGD aan de versterking van de tegenspraak binnen het strafrecht. Wel vinden ze dat de eisen strenger mogen worden. Een meerderheid is het eens met de stelling dat registratie bij het NRGD (op termijn) een verplichtend karakter zou moeten hebben, dat wil zeggen dat een deskundige in principe bij het NRGD geregistreerd moet zijn om als deskundige in strafzaken te kunnen optreden. Ook is een meerderheid het eens met de stelling dat de rechter-commissaris bij het NRGD zou moeten kunnen achterhalen of een eventuele aanvraag van een deskundige tot registratie afgewezen is.[132] Beëdiging bovenop registratie vindt onder de deskundigen weinig steun (22%).

—

[132] Zoals eerder opgemerkt ziet het College om privacy redenen af van het publiceren van deze gegevens.

Tabel 6.6: Effecten NRGD in de rechtspraktijk

	Oneens	Geen mening, eens noch oneens	Eens
De instelling van het NRGD is noodzakelijk om de rol van de deskundige in het strafrecht te verbeteren	24%	29%	47%
Het NRGD draagt bij aan het verbeteren van de kwaliteit van gerechtelijk deskundigen	15%	22%	63%
Het NRGD maakt duidelijk aan welke eisen een gerechtelijk deskundige moet voldoen	15%	21%	64%
Het NRGD heeft de rol van de gerechtelijk deskundige in het strafrecht verduidelijkt	28%	38%	34%
Het NRGD draagt bij aan een verbeterde communicatie van deskundigen met rechters, officieren van justitie en advocaten	39%	48%	14%
Door de instelling van het NRGD worden onbekwame deskundigen binnen het strafrecht in de praktijk geweerd	26%	33%	40%
Het NRGD draagt bij aan een versterking van de tegenspraak binnen het strafrecht	27%	58%	15%
Registratie bij het NRGD zou (op termijn) een verplichtend karakter moeten hebben, dat wil zeggen dat een deskundige in principe bij het NRGD geregistreerd moet zijn om als deskundige in strafzaken te kunnen optreden	21%	19%	60%
Indien de rechter-commissaris (...), zou de rechter-commissaris bij het NRGD moeten kunnen achterhalen of een eventuele aanvraag van deze deskundige tot registratie afgewezen is	23%	24%	53%
Deskundigen zouden zich niet alleen dienen in te schijven in het NRGD, maar ook beëdigd moeten worden om de kwaliteit van deskundigen in strafzaken te waarborgen	45%	33%	22%

6.5.5 Conclusie

Het onderzoek onder deskundigen heeft weinig ondersteuning opgeleverd voor de veronderstelling dat de kwaliteit van deskundigen en hun rapportages er als gevolg van de instelling van het NRGD op vooruit is gegaan. Naar de ervaring van de meeste deskundigen zelf heeft het registratiesysteem weinig invloed op kwaliteit van hun werk. Alleen onder de beginnende adviseurs denkt een deel daar anders over. De meeste gebruikers hebben te kennen gegeven geen verschillen te hebben ervaren. Indien ze al wel vooruitgang hebben bespeurd dan is die doorgaans vooral toe te schrijven aan de inspanningen van NFI en NIFP om de forensische advisering op een hoger plan te brengen. Dit is een indicatie dat inspanningen vooraf, aan de inputzijde, ter verbetering van de forensische deskundigheid, van meer betekenis zijn dan de beoordeling achteraf, aan de outputzijde, van geleverde prestaties. De registratie lijkt vooralsnog vooral als een zeef te werken die onmiskenbaar ongeschikte deskundigen uit zeeft – in de eerste vier jaar van het NRGD 20 tot 30 procent van de aanvragers. Voor een eventuele verdere verbetering van de forensische advisering zou meer nodig zijn dan verdere aanscherping van de beoordeling van prestaties, namelijk een verbetering van de opleidingen.

6.6 De generieke werking van het NRGD-systeem

De vijfde verwachting die in de beleidstheorie centraal staat is, dat het werk van het College een generieke positieve werking op de Pro Justitia advisering hebben: de kritische rol van de rechter zou meer naar voren kunnen komen, het debat over de formulering van opdrachten en vragen aan deskundigen zou er door gestimuleerd kunnen worden, meer in het algemeen zou het NRGD zich kunnen ontwikkelen tot als kenniscentrum en intermediair bij de bevordering van

de forensische kennis van deskundigen en juristen. De bevindingen van het evaluatie-onderzoek zijn op dit punt beperkt. Uit de verzamelde gegevens kan het volgende worden opgemaakt:

1. Het NRGD-systeem heeft de kritische rol van de rechter met eigen taak en verantwoordelijkheden *niet* naar voren gehaald. Voor zover er al een effect op de opstelling van de rechters viel te noteren was dat eerder omgekeerd: een lichte neiging onder de leden van de zittende èn staande magistratuur om de deskundigheid van geregistreerde deskundigen en de kwaliteit van hun Pro Justitia-rapportages als een gegeven te beschouwen: die deskundigen hebben immers allen de toets van het NRGD doorstaan.
2. De formulering van opdrachten en vragen voor deskundigen was al langer onderwerp van evaluatie en verbetering. Niet viel na te gaan of het werk van het NRGD daaraan een zelfstandige bijdrage heeft geleverd. In het toetsingsmodel van het NRGD heeft de door de deskundige te maken omzetting van de opdracht in een voor de deskundige uitvoerbare onderzoeksopzet een belangrijke plaats gekregen. Indirect zou dit wellicht een verbetering van de communicatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer tot gevolg kunnen hebben.
3. De afgelopen vier jaar is het NRGD een centrale plaats geworden voor het verzamelen en toepassen van deskundigheid op het terrein van de forensische advisering. De doorwerking ervan in de rechtspraktijk, voor zover die er is, moet echter meer gezocht worden bij de deskundigen dan bij de juristen. Voor de meeste rechters, officieren en advocaten is de oordeelsvorming van het NRGD en alle deskundigheid die daartoe is verzameld een afstandelijke aangelegenheid gebleven.

6.7 De doelmatigheid van het NRGD-systeem

In de vele maatschappelijke discussies over (mogelijke) gerechtelijke dwalingen en andere feilen in het strafproces heeft de overheid aanleiding gezien om flink te investeren in de verbetering van de kwaliteit van opsporing en vervolging. Investeren in de verbetering van de kwaliteit van de deskundigen in strafzaken was daar een onderdeel van. Het daarvoor gekozen instrument is de registratie van forensische deskundigen. Is deze investering doelmatig? Om deze vraag te beantwoorden dienen de effecten, de opbrengsten van de registratie, afgezet te worden tegen de kosten ervan. Dat is minder eenvoudig dan het misschien lijkt. In deze paragraaf doen we een poging om de kosten van de registratie in perspectief te plaatsen.

Een eerste uitkomst van vier jaar NRGD is dat verreweg de meeste (maar niet alle) forensische deskundigen zijn geregistreerd. In die vier jaar is er € 6,791 miljoen aan het NRGD besteed (zie tabel 3.1). In diezelfde periode zijn 663 aanvragen behandeld (tabel 4.1). De *kosten per aanvraag* waren zo bezien ruim € 10 000. Dat is vele malen meer dan de kosten van andere registraties. Het (private) register LRGD bijvoorbeeld, met enkele honderden geregistreerden, vraagt € 600 tot € 1000 voor registratie, alsmede een jaarlijkse bijdrage van € 440.[133] Het wettelijk tarief voor een BIG-registratie is € 85. Echter, de vergelijking met andere registraties gaat al snel mank. Het BIG-register bijvoorbeeld is een diploma-register en de registratiewerkzaamheden zijn louter administratief van aard. Hetzelfde geldt ook voor het LRGD. Het meest kostbare element in de NRGD-registratie is de toetsing van de specifieke forensische deskundigheid van individuele aanvragers – juist omdat deze deskundigheid niet door een diploma wordt afgedekt. Voorts is ook de werking van een registratie als die in het BIG-register niet helemaal vergelijkbaar met de werking van een NRGD-registratie.

Een belangrijk deel van de werking van het NRGD in de afgelopen periode was het weren van niet-deskundigen uit de Pro Justitia advisering, zo blijkt uit het voorgaande. Van de 663 aanvragers zijn er 134 niet geregistreerd. Beziet men de effectiviteit van het NRGD op deze manier, dan kostte het registratiesysteem € 50 000 per geweerde deskundige.

Een ander (verondersteld) effect van de registratie is de borging van de kwaliteit van de Pro Justitia-advisering. De kosten van de inzet van deskundigen in strafzaken schommelt rond de €

—

[133] Landelijk Register van Gerechtelijke Deskundigen, *Besluit registratiekosten en jaarlijkse bijdrage*, Den Haag 2014.

14 miljoen per jaar (tabel 5.8). De kosten van de registratie (€ 1.550.000 per jaar vanaf 2018 volgens mededeling van het NRGD) zijn zo bezien circa 10% van de kosten van de PJ rapportages. Het aantal uitgebrachte PJ rapporten is globaal 10 000 per jaar. De kosten van kwaliteitsborging vanwege het register zijn dan € 155 per rapport.

Nog weer een andere manier om de uitgaven voor het NRGD in perspectief te zien is te ontlenen aan het advies van de Commissie-Winsemius en de daaraan te grondslag liggende rapporten.[134] Uit deze rapportages valt te destilleren dat de totale uitgaven aan forensisch onderzoek en forensische advisering (met inbegrip van de kosten gemaakt tijdens het opsporingsonderzoek) ca. € 70 miljoen per jaar bedragen. De NRGD-uitgaven zijn zo bezien 2% van de totale uitgaven van de overheid aan forensisch onderzoek en forensische advisering.

Een belangrijke kanttekening bij het voorgaande is, dat de kosten die het NRGD in het verleden heeft gemaakt niet zomaar geëxtrapoleerd kunnen worden naar de toekomst . Een deel van de kosten die de afgelopen jaren werden gemaakt, kunnen als aanloopkosten worden gezien. De normstelling bijvoorbeeld vergde aanzienlijke initiële investeringen. Verwacht mag worden dat het onderhoud van het gecreëerde bestand aan normen goedkoper zal zijn. Hetzelfde geldt voor de toetsing: het valt te verwachten dat een herregistratie goedkoper zal uitvallen dan de eerste registratie van een deskundige omdat voortgebouwd kan worden op de eerste toetsing. Welk deel van de door het NRGD gemaakte kosten als "initiële investering" kan worden gezien is echter niet zonder meer duidelijk. Het NRGD zelf verwacht dat de kosten van herregistratie ongeveer de helft zullen zijn van de kosten van initiële registratie. Over kosten van het onderhoud van de normbestanden zijn geen schattingen bekend. Ook is niet duidelijk of en in hoeverre het budget van het NRGD op deze gronden in de toekomst verlaagd zou kunnen worden. Volgens mededeling van het NRGD zelf zullen de kosten "van het NRGD-kwaliteitstraject" vanaf 2018 € 1.550.000 bedragen.[135]

De voorgaande becijferingen plaatsten de kosten van de registratie in perspectief. Toch valt er niet eenvoudig uit te concluderen of het NRGD een heel dure voorziening is, dan wel dat men juist een heel goedkope manier van kwaliteitsborging heeft ontwikkeld. Hooguit kan voorzichtig worden geconcludeerd dat er, gegeven de gekozen aanpak waarschijnlijk niet veel mogelijkheden zijn om de kosten te reduceren. Het NRGD noemt zelf wel enkele maatregelen die de efficiency zouden kunnen verbeteren, bijvoorbeeld ten aanzien van de vertaling van Pro Justitia-rapporten voor buitenlandse beoordelaars. Om verdergaande uitspraken te kunnen doen zouden adequate maatstaven beschikbaar moeten zijn, bijvoorbeeld gebaseerd op internationale vergelijkingen. Wellicht nog belangrijker echter dan de kosten in verhouding tot de opbrengst zijn de *opportunity costs*. De vraag naar de opportunity costs is: zou het NRGD-budget van € 1,5 miljoen per jaar op andere wijze besteed méér kwaliteitsborging van de Pro Justitia advisering opleveren? Op deze vraag komen we nog terug.

6.8 De legitimiteit van het NRGD-systeem

6.8.1 Het model van procedural justice

De wijze waarop aanvragen voor registratie in het NRGD worden behandeld is procedureel zeer ver uitgewerkt, zo blijkt uit hoofdstuk 3. Een belangrijke reden voor heldere en nauwkeurige procedures is de verwachting dat de uitkomst van de procedure – het uiteindelijk besluit van het bestuursorgaan – daardoor voor een ieder aanvaardbaar zal zijn, dus ook voor degenen die persoonlijk niet gebaat zijn met de uitkomst. Deze verwachting, bekend onder termen als "Legitimation durch Verfahren"[136] en "procedural justice",[137] is een centrale bouwsteen in

—

[134] Commissie Toekomst Forensisch Onderzoek, *Toekomstige inrichting Forensische Onderzoek*, Advies aan de Minister van Veiligheid en Justitie (11 september 2013). De in dit verband meest relevante voorstudie is het rapport: Bureau Beke**:** *Toekomst forensisch onderzoek, Een inventarisatie van vraag en aanbod, organisatie, kwaliteit en financiën*, 2013.

[135] Email bericht van de leiding van het NRGD aan de onderzoekers d.d. 03 07 2014.

[136] Niklas Luhmann: *Legitimation durch Verfahren*. 6. Auflage, Suhrkamp, Frankfurt am Main 2001

[137] John Rawls, *A Theory of Justice* Boston 1971.

rechtstatelijke stelsels. Een adequaat opgestelde en toegepaste ('eerlijke') procedure zou leiden tot legitimiteit van de besluitvorming en legitieme besluitvorming leidt dan weer tot aanvaardbaarheid van de uitkomst. De vooronderstelling over de werking van procedurele rechtvaardigheid op de acceptatie van de uitkomst van een besluitvormingsproces is herhaaldelijk empirisch getest.[138]

Procedurele rechtvaardigheid is in deze evaluatie op te vatten als de mate waarin deskundigen die een aanvraag hebben gedaan voor inschrijving in het register, de beoordelings- en toetsingsprocedure een rechtvaardige procedure vinden – los van de uitkomst van de procedure. Indien de procedurele rechtvaardigheid maximaal is zou elke deskundige wiens aanvraag niet is gehonoreerd deze uitkomst als rechtvaardig en daarom juist ervaren. Naast de procedurele rechtvaardigheid is de legitimiteit van de toetsing van belang. Deze is te omschrijven als de mate waarin de deskundigen de norm waaraan hun aanvraag getoetst wordt en de wijze waarop door de Toetsingsadviescommissie aan deze norm uitleg en invulling wordt gegeven, onderschrijven. Ook de ervaren legitimiteit van de toetsing kan bijdragen aan de acceptatie van de uitkomst van de procedure. Ten slotte kunnen procedurele rechtvaardigheid en legitimiteit van de toetsing bijdragen aan de doorwerking van het stelsel van registratie in de (beroeps)praktijk van de gerechtelijk deskundige. De verbanden tussen procedurele rechtvaardigheid, legitimiteit van de toetsing en de (ervaren) doorwerking van het NRGD in de praktijk wordt in deze paragraaf uitgewerkt.

Voor de vaststelling van "procedurele rechtvaardigheid" en "legitimiteit", in de zin van ervaringen van justitiabelen met een procedure, zijn allerlei indicatoren ontwikkeld die in de literatuur te vinden zijn. In het onderhavige onderzoek is volstaan met een heel beperkte operationalisering. De enquête onder de deskundigen was niet opgesteld met de bedoeling om deze aspecten van het werk van de NRGD grondig te meten. Niettemin bevat de enquête een aantal stellingen over de registratieprocedure die tezamen gebruikt konden worden als een benadering van de procedurele rechtvaardigheid en de legitimiteit van de toetsing. Daartoe zijn twee nieuwe samengestelde variabelen geconstrueerd: de schaal procedurele rechtvaardigheid en de schaal legitimiteit van de toetsing.[139]

De schaal 'procedurele rechtvaardigheid' bestaat uit de volgende stellingen:[140]
- "De registratieprocedure bij het NRGD is zorgvuldig verlopen."
- "De informatie over registratieprocedure bij het NRGD was duidelijk."
- "De toetsingscriteria van het NRGD waren voor mij duidelijk."

Een hogere score op de schaal betekent dat de respondent een hogere mate van procedurele rechtvaardigheid ervaren heeft in de registratieprocedure van het NRGD.

De schaal 'legitimiteit van de toetsing' maakt gebruik van de volgende stellingen:
- "De leden van de Toetsingsadviescommissie (TAC) hadden voldoende gezag om mijn aanvraag te beoordelen."
- "De leden van de Toetsingsadviescommissie (TAC) hadden voldoende deskundigheid om mijn aanvraag te beoordelen."
- "De toetsingscriteria van het NRGD vormen een goede afspiegeling van de forensische expertise die iemand moet bezitten om als gerechtelijk deskundige binnen mijn vakgebied te kunnen functioneren."

Een hogere score op de schaal betekent dat de respondent een hogere mate van legitimiteit toekent aan de toetsing binnen de registratieprocedure van het NRGD. Beide schalen zijn getoetst op statistische betrouwbaarheid en betrouwbaar bevonden.[141]

—

[138] Zie bijv. Tyler, Tom; Degoey Peter, Smith Heather (1996). "Understanding why the justice of group procedures matters: A test of the psychological dynamics of the group-value model". *Journal of Personality and Social Psychology* 70: 913–930.

[139] In de vragenlijst zijn meer stellingen opgenomen dan de stellingen die uiteindelijk in de schalen gebruikt zijn. Stellingen die in de betrouwbaarheidsanalyse negatief bijdroegen aan de betrouwbaarheid van de schaal zijn uiteindelijk niet in de schaal opgenomen.

[140] Strikt genomen is alleen de eerste stelling een operationalisering van 'procedurele rechtvaardigheid'. De beide andere stellingen zijn conditioneel: zij betreffen voorwaarden die vervuld moeten zijn aleer een justitiabele procedurele rechtvaardigheid kan ervaren .

Tabel 6.7 laat de schaalscores voor de aspecten 'procedurele rechtvaardigheid' en 'legitimiteit van de toetsing' zien. Geregistreerde deskundigen scoren hoger op zowel de schaal procedurele rechtvaardigheid als de schaal legitimiteit toetsing dan de beide andere groepen. De verschillen tussen de groep geregistreerde, voorwaardelijk geregistreerde en overige groep deskundigen zijn statistisch significant.[142] De score op procedurele rechtvaardigheid van een respondent staat dus niet los van de uitkomst van de procedure. Hetzelfde geldt voor de score op legitimiteit van de toetsing. Ook hier geldt dat de uitkomst van de procedure van invloed is op de schaalscores voor de legitimiteit van de toetsing. Geregistreerde deskundigen ervaren de procedurele rechtvaardigheid en de legitimiteit van de toetsing als hoger dan voorwaardelijk geregistreerde deskundigen of de overige groep.

Tabel 6.7: Schaalscores procedurele rechtvaardigheid en legitimiteit van de toetsing

	Geregistreerd	Voorwaardelijk geregistreerd	Afgewezen, ingetrokken, anders	Totaal
Schaalscore procedurele rechtvaardigheid (N=198)	11,0	8,8	8,0	10,5
Schaalscore legitimiteit toetsing (N=197)	10,0	9,3	8,8	9,8

6.8.2 Kritische factoren in legitimiteit van de toetsing

Welke factoren hangen samen met het oordeel van deskundigen over de doorwerking van het NRGD in de praktijk en over de legitimiteit van de toetsing? Deze vraag is te beantwoorden aan de hand van een aantal analyses van de resultaten van de enquête onder deskundigen. Daarvoor dienen we eerst te kijken naar de mate waarin deskundigen een positieve doorwerking van het NRGD in de praktijk ervaren. Deze variabele, die we de schaal 'ervaren doorwerking in de praktijk'[143] noemen, is samengesteld uit de volgende stellingen:

- "Het NRGD heeft de rol van de gerechtelijk deskundige in het strafrecht verduidelijkt."
- "Het NRGD draagt bij aan het verbeteren van de kwaliteit van gerechtelijk deskundigen."
- "Het NRGD maakt duidelijk aan welke eisen een gerechtelijk deskundige moet voldoen."
- "Het NRGD draagt bij aan een verbeterde communicatie van deskundigen met rechters, officieren van justitie en advocaten."
- "Het NRGD draagt bij aan een versterking van de tegenspraak binnen het strafrecht.
- "Registratie bij het NRGD zou (op termijn) een verplichtend karakter moeten hebben, dat wil zeggen dat een deskundige in principe bij het NRGD geregistreerd moet zijn om als deskundige in strafzaken te kunnen optreden."
- "Door de instelling van het NRGD worden onbekwame deskundigen binnen het strafrecht in de praktijk geweerd."
- "De instelling van het NRGD is noodzakelijk om de rol van de deskundige in het strafrecht te verbeteren."

Een hogere score op de schaal 'ervaren doorwerking in de praktijk' betekent dat respondenten een hogere mate van doorwerking aan het NRGD toeschrijven.

In een statistische analyse zijn de factoren die mogelijk samenhangen met de mate waarin deskundigen een doorwerking van het NRGD in de praktijk ervaren onderzocht op hun onderlinge samenhang. In deze analyse zijn ook de omstandigheden bekeken die mogelijk van

[141] De gangbare maat voor betrouwbaarheid is Cronbachs alpha. Schalen met een alpha van 0,7 of hoger worden doorgaans als betrouwbare schalen gezien. De schaal procedurele rechtvaardigheid heeft een alpha van 0,74. De schaal legitimiteit toetsing heeft een alpha van 0,86.

[142] ANOVA, schaalscore procedurele rechtvaardigheid p=0,000 , schaalscore legitimiteit toetsing p=0,002

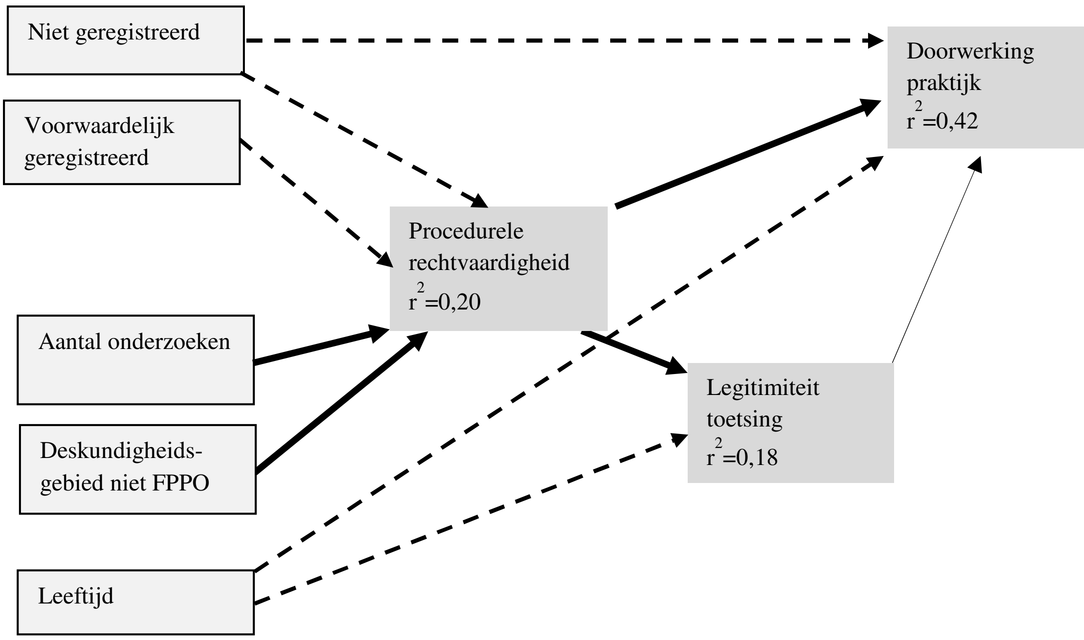
[143] De gangbare maat voor betrouwbaarheid is Cronbachs alpha. Schalen met een alpha van 0,7 of hoger worden doorgaans als betrouwbare schalen gezien. De schaal ervaren doorwerking in de praktijk heeft een alpha van 0,85.

invloed zijn op de mate waarin deskundigen de toetsing als legitiem ervaren.[144] Twee factoren die mogelijk samenhangen met de mate waarin deskundigen een doorwerking in de praktijk ervaren, zijn de mate waarin deskundigen de registratieprocedure bij het NRGD als rechtvaardig hebben ervaren (procedurele rechtvaardigheid) en de mate waarin deskundigen de toetsing als legitiem hebben ervaren (legitimiteit toetsing). Daarnaast is de uitkomst van de registratieprocedure van belang[145] (geregistreerd, voorwaardelijk geregistreerd of niet geregistreerd).

Een volgende factor die meespeelt is hoe vaak de deskundige in 2013 bij een strafzaak betrokken was. Het deskundigheidsgebied (al dan niet FPPO)[146], de leeftijd, het geslacht[147] en het opleidingsniveau van de deskundige (HBO, doctoraal, post doctoraal)[148] zijn de overige factoren die in deze analyse betrokken zijn. Daarnaast is de invloed onderzocht die deze factoren mogelijk hebben op de ervaren legitimiteit van de toetsing.

De analyses hebben geresulteerd in een model dat deze factoren in hun onderlinge samenhang beschrijft. Figuur 6.8 is een grafische weergave van dat model. Significante positieve verbanden zijn met dikke zwarte pijlen aangegeven. Een voorbeeld hiervan is de dikke pijl van procedurele rechtvaardigheid naar doorwerking praktijk. Dit dient als volgt geïnterpreteerd worden: een hogere score op de schaal procedurele rechtvaardigheid hangt samen met een hogere score op de schaal doorwerking praktijk. Een stippellijn geeft een significant negatief verband aan. Een voorbeeld hiervan is de stippellijn tussen de variabele niet geregistreerd en doorwerking praktijk. Niet geregistreerd staan als deskundige hangt samen met een lagere score op de schaal doorwerking praktijk. De dunne pijl laat een positief verband zien dat wel is aangetroffen, maar alleen wanneer een ruimere significantiegrens wordt genomen. De r-kwadraten in het model zijn een maat voor de mate waarin het model de variatie in antwoorden weet te voorspellen en drukt het percentage verklaarde variantie uit.[149]

Figuur 6.8 Regressie model *procedurele rechtvaardigheid, legitimiteit en doorwerking*

144 Het gaat hier om meerdere multiple regressie analyses en niet om een pad-analyse (LISREL, AMOS of anderszins). Deze analyses zijn in exploratieve zin gebruik: op welke wijze hangen variabelen samen? Correlatie en regressie zijn dan voor de hand liggende statistische methoden. De interpretatie van deze samenhang dient met enige terughoudendheid en voorzichtigheid te gebeuren. Regressie duidt enkel op samenhang en is nooit een bewijs van causaliteit op zich.

145 Dummy variabele

146 Idem

147 Idem

148 Idem

149 In bijlage 4 zijn de volledige regressietabellen opgenomen.

Geen invloed hebben: opleidingsniveau en geslacht

De regressiemodellen zijn weergegeven in bijlage 4.

6.8.3 Procedurele rechtvaardigheid en doorwerking in de praktijk

Deskundigen die niet geregistreerd staan zien minder doorwerking in de praktijk. Dit geldt ook voor oudere deskundigen. Deskundigen die een hogere mate van procedurele rechtvaardigheid hebben ervaren zien meer doorwerking in de praktijk. Deskundigen die niet geregistreerd zijn of die voorwaardelijk geregistreerd zijn ervaren tevens een lagere mate van procedurele rechtvaardigheid. Deskundigen die meer onderzoeken doen ervaren een grotere mate van procedurele rechtvaardigheid. Deskundigen die niet op het gebied van FPPO werkzaam zijn ervaren eveneens een hogere mate van procedurele rechtvaardigheid.

Het model laat zien dat de registratieprocedure bij het NRGD onderscheidend is voor de mate waarin de deskundigen doorwerking van het NRGD ervaren. Bovendien hangt de uitkomst van de procedure samen met de mate waarin deze procedure als rechtvaardig wordt ervaren. Personen voor wie de uitkomst van de procedure ongunstig is, ervaren de procedure als minder rechtvaardig. Procedurele rechtvaardigheid gaat uit van de premisse dat de uitkomst van een procedure geen gevolgen heeft voor de mate waarin deze procedure als rechtvaardig wordt ervaren. Het model laat zien dat dit niet voor de toetsingsprocedure van het NRGD op gaat, immers, er is een rechtstreeks verband tussen de uitkomst van de procedure en de mate waarin deze als rechtvaardig wordt beschouwd.

6.8.4 Procedurele rechtvaardigheid en legitimiteit van de toetsing

Het model laat zien dat er een rechtstreekse samenhang is tussen de ervaren procedurele rechtvaardigheid en de ervaren legitimiteit van de toetsing. Indirect hangt de uitkomst van de procedure dus ook samen met de mate waarin deze als legitiem wordt ervaren, maar deze samenhang loopt via de ervaren procedurele rechtvaardigheid. Opvallend is dat het model geen rechtstreeks verband laat zien tussen de uitkomst van de procedure en de mate waarin respondenten de toetsing als legitiem ervaren. Een ongunstige uitkomst van de procedure leidt mogelijk tot vraagtekens over de procedurele rechtvaardigheid en dit mechanisme is vervolgens mogelijk van invloed op legitimiteit van de toetsing.

Van de achtergrondvariabelen vertoont alleen leeftijd een samenhang met de legitimiteit van de toetsing: oudere deskundigen vinden de toetsing minder legitiem. Daarnaast laat het model een zwak verband zien tussen de ervaren legitimiteit van de toetsing en de doorwerking in de praktijk.[150]

Het verband tussen leeftijd en de ervaren legitimiteit van de toetsing en de ervaren doorwerking in de praktijk is mogelijk als volgt te verklaren. Oudere deskundigen hebben kennelijk een breder reservoir van ervaringen dat hen kritisch maakt ten opzichte van de legitimiteit van de toetsingsprocedure. Zij hebben immers jaren als deskundige in strafzaken opgetreden voor de instelling van het NRGD. Deze ervaring verhoudt zich kennelijk niet met een toetsing door vakgenoten in een TAC en maakt hen eveneens kritisch ten opzichte van de wijze waarop het NRGD in de praktijk zou kunnen doorwerken. Aan de andere kant ontbreekt het jongere deskundigen aan ervaring als deskundige, waardoor een toetsing door een TAC eerder als legitiem wordt ervaren.

—

[150] Dit verband is alleen bij de hogere grens van $p<0{,}10$ significant. De overige verbanden zijn significant bij $p<0{,}05$.

6.8.5 Conclusie

Uit het voorgaande is de conclusie te trekken dat de het model van *procedural justice* in behoorlijke mate in het NRGD proces is verwezenlijkt. Degenen die de procedure als rechtvaardig ervaren beschouwen de besluitvorming als legitiem. Echter, een aanzienlijk deel van de afgewezen aanvragers vindt de procedure niet rechtvaardig – en daardoor ook de besluitvorming waarvan hun aanvraag het voorwerp is geweest niet legitiem. In dat opzicht is de procedurele rechtvaardigheid van de NRGD-besluitvorming nog niet optimaal.

6.9 Slotbeschouwing

De bevindingen van het evaluatieonderzoek, zoals gerapporteerd in het voorgaande, kunnen in vogelvlucht als volgt worden weergegeven.

Het NRGD is er in de afgelopen vier jaar in geslaagd om een systeem te ontwikkelen en toe te passen waarmee alleen forensische deskundigen zijn geregistreerd die aan een bepaald minimum niveau voldoen. Dat heeft geresulteerd in 529 registraties. Het register heeft vooral een zeefwerking gehad: deskundigen die als forensisch deskundige evident onder de maat functioneerden kunnen in beginsel niet meer Pro Justitia rapporteren. Het NRGD is er voorts in geslaagd om de meest voorkomende deskundigheidsgebieden te normeren en onder de registratie te brengen en om daarmee ook het grootste gedeelte van de Nederlandse forensische deskundigen te registreren. Heel weinig voorkomende, heel gespecialiseerde en hoogwaardig-academische deskundigheden vallen niet onder de werking van het register en zullen waarschijnlijk ook nooit onder die werking gebracht kunnen worden. Inmiddels is het stadium bereikt waarin in de rechtspraktijk alleen geregistreerde deskundigen worden ingeschakeld – mits voorhanden.

De *informatiefunctie* van het register voor de gebruikers is beperkter dan de wetgever had voorzien: deskundigheid wordt alleen weergegeven in de globale termen van de omschrijving van het deskundigheidsgebied – specialisaties daarbinnen blijven ongenoemd. Ook vermeldt het register niet wie op aanvraag zijn afgewezen. Bemiddeling van NIFP en NFI blijkt doorgaans nodig om de juiste persoon voor de gestelde vraag te vinden.

Er zijn geen duidelijke indicaties voorhanden dat de *kwaliteit* van de Pro Justitia-advisering inmiddels is toegenomen. Uit de beschikbare gegevens kan alleen indirect worden afgeleid dat er (veel) minder ondermaatse rapportages worden afgeleverd: de genoemde zeefwerking zou dit effect moeten hebben.

De *doelmatigheid* van het NRGD-systeem als middel voor kwaliteitsborging is moeilijk vast te stellen. Gegeven de gekozen aanpak zijn er waarschijnlijk niet veel mogelijkheden om de kosten te reduceren. De *legitimiteit* van de NRGD-processen kan, op grond van de enquête onder aanvragers, positief worden beoordeeld.

Deze positieve conclusies laten onverlet dat meer fundamentele vragen hiermee nog niet beantwoord zijn. Die meer fundamentele vragen doemen op indien men het functioneren van het NRGD in een breder kader plaatst. Het Register is in de praktijk één schakel in een keten van kwaliteitsborgingsvoorzieningen. De rechterlijke macht is het sluitstuk van de keten van kwaliteitsborging, het begint met (wetenschappelijk) onderzoek op de relevante deskundigheidsgebieden; wetenschappelijk onderzoek dat doorgaans aan universiteiten wordt verricht en dat als toeleverancier dient voor praktisch toepasbare forensische kennis. De tweede schakel wordt gevormd door de grote instituten NFI en NIFP die de algemene kennis omzetten in praktisch toepasbare forensische kennis en vaardigheden. Langs verschillende wegen instrueren zij de deskundigen die behoren tot de onder hun bereik vallende deskundigheidsdomeinen. Met name het NFI kent daarnaast ook andere vormen van kwaliteitsborging (zoals accreditatie en certificering). Vervolgens dienen de officier van justitie en de rechter zich ervan te vergewissen of de inbreng van de deskundige van wie het rapport voor ligt adequaat is voor het voorliggende forensische vraagstuk.

Binnen dit geheel heeft het NRGD in elk geval twee functies. In de eerste plaats hebben de normstellingsdiscussies op de betreffende deskundigheidsgebieden het debat gestimuleerd over de vertaling van algemene kennis en inzichten in forensisch toepasbare kennis. In de tweede plaats heeft het NRGD de al gememoreerde zeefwerking: deskundigen die evident onder de maat presteren of niet aan bijvoorbeeld de benodigde opleidingseisen voldoen, komen niet meer in aanmerking voor Pro Justitia-advisering.

Wat het NRGD-systeem (anders dan verwacht) niet heeft kunnen bewerken is een kritisch debat over de eigen rol en verantwoordelijkheid van de rechter in relatie tot de bijdragen van deskundigen aan het strafproces. Uit de verzamelde gegevens blijkt dat het NRGD-systeem nog vooral een aangelegenheid is van deskundigen onderling. Weliswaar participeren er rechters en officieren in de normstellingsadviescommissies en de toetsingsadviescommissies, maar dat zijn betrokken individuen. Voor de rechterlijke macht als geheel is het NRGD een *black box*, een afstandelijk gebeuren dat deskundigen registreert. Noch de deskundigen noch de intermediaire organisaties NIFP en NFI noch het NRGD ontvangt (anders dan incidenteel) feedback van de gebruikers omtrent de wijze waarop de opdrachten van de officier en de rechter worden uitgevoerd. Als rechters en officieren daar al bij zouden stil staan dan komen ze daar absoluut niet aan toe. Vanuit de deskundigen zelf is er ook geen kennelijke vraag naar feedback. De kritische reflectie van de rechter op de inbreng van de deskundigen in concrete zaken wordt zodoende niet gestimuleerd, integendeel. Niettemin is het aan de rechter om uit te maken of en in hoeverre de Pro Justitia-rapportage mee zal wegen in de rechterlijke oordeelsvorming.

Dit alles zo zijnde, rijst de vraag of de verbetering van de rol van forensische deskundigen in het strafproces ook, of beter, of efficiënter, langs andere wegen dan registratie bereikt zou kunnen worden. Schematisch gezien zijn er drie opties – opties die elkaar niet uitsluiten.

De eerste optie begint bij de gebruikers, en dan met name de *rechters*. De strafrechter is wettelijk gehouden om in concrete strafzaken uit te maken of en in hoeverre de inbreng van een bepaalde deskundige kan en moet bijdragen aan zijn oordeelsvorming. Het probleem dat zich daarbij steeds voordoet is dat de rechter niet is getraind om al die relevante deskundigheidsgebieden te overzien. Dat neemt niet weg dat de rechter (meer) getraind zou kunnen worden. Ook heden ten dage zijn er cursussen die een rechter kan volgen: betreffende de zin en onzin van de DSM-methodiek voor psychiatrische afwijkingen of over de interpretatie van DNA onderzoek, enzovoorts. Dat soort vorming is echter beperkt, zowel qua diepgang van de behandelde stof als wat betreft het bereik onder rechters. Het echte alternatief is een systematische verplichte training van alle strafrechters en (forensische) officieren, die hen in staat moet stellen zelf het kaf van het koren te scheiden. Een snelle schatting leert dat de investering in een dergelijk programma een veelvoud zou bedragen van de huidige kosten van het NRGD. Overigens heeft het bestaan van het register thans eerder het tegenovergestelde effect: rechters lijken juist minder kritisch te worden over de hen aangeboden rapportages, in de geruststellende zekerheid dat de rapporteurs de goedkeuring van het NRGD hebben gekregen. Het behoeft geen betoog dat dit effect niet de bedoeling van de wetgever kan zijn geweest.

De tweede optie betreft de opleiding van deskundigen als forensisch deskundige. Een registratiestelsel als door het NRGD gepraktiseerd is typisch van deze tijd omdat het de bevordering van de deskundigheid bij de *output*zijde aanpakt. Prestaties worden beoordeeld, en op grond van die reeds geleverde prestaties wordt een deskundige al dan niet als forensisch rapporteur geschikt bevonden. Meer traditionele deskundigheidsbevordering kiest zijn aangrijpingspunt aan de inputzijde: dus bij opleiding en diplomering. Een voorbeeld uit een andere beroepsgroep: een arts wordt niet BIG-geregistreerd op basis van zijn in de spreekkamer aangetoonde competenties maar op basis van diploma's en het bewijs van onderhoud van de verworven kennis. De tweede alternatieve aanwending van de middelen die aan registratie worden besteed is dus het opleiden en diplomeren van forensisch deskundigen. Deze weg is bezaaid met complicaties. Om er een paar te noemen: wil een opleiding rendabel zijn dat zal de gediplomeerde een fulltime forensisch deskundige moeten worden. Met name op het FPPO terrein is dat niet vanzelfsprekend; de primaire bezigheid van de meeste van de FPPO deskundigen is klinisch van aard. Ook kleine deskundigheidsgebieden en superspecialismen

vallen alsnog buiten het bereik van een dergelijke opleiding. Niettemin: ook thans wordt al veel aandacht besteed aan de vorming van deskundigen tot forensisch deskundige. Indien met de lat in de toekomst hoger wil leggen is een verder uitbouwen van deze opleidingsfaciliteiten met daaraan gekoppelde officiële diplomering onvermijdelijk. Het NRGD zou zich dan kunnen terug trekken uit de inhoudelijke toetsing om zich te beperken tot het certificeren van de opleidingen. Ook vanuit het NRGD wordt "verdergaande externe erkenning van opleidingen en bij- en nascholingstrajecten" in het algemeen als een wenselijke ontwikkeling beschouwd.[151] Overigens zal ook deze optie waarschijnlijk meer financiële middelen vergen dan het bedrag dat thans met het NRGD-stelsel is gemoeid.

De derde opties is *internationalisering*. Ook dat is aansluiten bij een trend die al gaande is. Internationale (lees Europese) normering, internationale toetsing en ook internationale opleidingen vergroten het draagvlak voor de ontwikkeling van een heuse forensische discipline op de verschillende deskundigheidsgebieden. De barrière die aan zo'n ontwikkeling in de weg staat is overigens duidelijk. Strafrechtspleging is (nog steeds) gebonden aan het nationale strafrecht en strafprocesrecht, aan de landstaal en aan de lokale cultuur. Het overbruggen van alle inherente verschillen is goed denkbaar als het gaat om technische specialiteiten als DNA-onderzoek. Op het terrein van vooral FPPO lijken de nationale verschillen vooralsnog lastig te overbruggen.

Deze evaluatie heeft kunnen vaststellen dat het NRGD naar behoren functioneert en dat het *outputs* levert (normering, toetsing, registratie) die kwalitatief goed zijn. Over de *outcomes* van het registratie-systeem daarentegen – de generieke doorwerking in de kwaliteit van het rechterlijk oordeel – zijn geen harde uitspraken te doen. De beschikbare gegevens suggereren dat voor deze doorwerking nog meer nodig is dan alleen de registratie van deskundigen. Uit de genoemde opties kan worden geput om de werking van het NRGD-systeem verder te versterken. Het gaat dan om:

- versterking aan de vraagzijde: een verdere opleiding en vorming van de zittende en staande magistratuur in de omgang met en waardering van forensische deskundigheid;
- versterking aan de aanbodzijde: de ontwikkeling van volwaardige forensische opleidingen op de meeste deskundigheidsgebieden;
- kwalitatieve versterking van kennis en knowhow door de voortzetting en uitbreiding van de internationalisering van forensische specialismen.

Ten slotte is een woord van relativering op zijn plaats. De oorsprong van de Wet deskundigen in strafzaken was gelegen in een reeks van (vermoedde) rechterlijke dwalingen die de afgelopen decennia tot veel publiek debat leidden. Een aantal van die rechterlijke dwalingen was mede toe te schrijven aan onjuiste adviezen van deskundigen. Daaruit zou het beeld kunnen zijn ontstaan dat er iets ernstig mis was met de forensische advisering.

Voor deze evaluatie kon niet worden teruggegrepen op een nulmeting van een aantal relevante variabelen in het stelsel van strafrechtspleging. Een systematische vaststelling van de kwaliteit van 'de forensisch deskundige', toen en nu, ontbreekt. Over het functioneren van het deskundigheidsoordeel in de rechterlijke oordeelsvorming bestaat niet veel meer dan casuïstische kennis. Het algemene beeld dat daaruit oprijst is dat de rol van de deskundige in strafzaken zich gemiddeld al op een behoorlijk kwaliteitsniveau had ontwikkeld toen de Wet deskundigen in strafzaken in werking trad. De onregelmatigheden in het strafproces die aanleiding gaven tot onder meer de instelling van het NRGD waren zeer ernstig, maar incidenteel. Ook al was voorheen een deel van de Pro Justitia-rapportages onder de maat, doorgaans leidde dat niet tot dit soort problemen. De zeefwerking van het registratiesysteem heeft er wellicht aan bijgedragen om een rechterlijke dwaling te voorkomen, maar zekerheid daarover is natuurlijk niet te verkrijgen. Tegelijkertijd kan evenmin uitgesloten worden dat een NRGD-geregistreerde deskundige een rapport uit brengt dat bijdraagt aan een volgende strafrechtelijke misstap. Geen enkel systeem zal dit risico tot nul kunnen terug brengen.

—

[151] Michel Smithuis, Esther van Ruth en Ed Wieles, "Kwaliteitsborging van forensisch deskundigen: de complementajre rol van accreditatie en certificering", in: *Expertise en Recht* 2012 (6): 220 – 223.

Bijlage 1: Geïnterviewde respondenten

Abels, M.	Wetgevingsjurist VenJ
Agema, F.J.	Rechtbank Noord
Bakkum, T.J.G.	psychiater, lid TAC
Berg, J.D.J. van den	NFI expert verdovende middelen
Berg, W.M.C. van den	Rechtbank Amsterdam
Bestebreur, L.	Adviseur opleiding
Bijl, E. van der	OM Landelijk Parket
Blom, M.J.,	DNA deskundige Verilabs
Bosman, I.J.,	NFI Toxicologie
Bosman, M.	Forensicon
Brouwer, G.	OM Oost-Nederland
De Blaeij, T.J.P.,	DNA-deskundigen NFI
Drost, M.,	psychiater, lid TAC/BAC
Emmen, P.	OM West-Brabant/Zeeland
Engers, E.M. van,	psycholoog, lid TAC/BAC
Esch, C.M. van	jurist NIFP/Universiteit Leiden, lid TAC
Fagel, W.P.F.,	NFI Field Lab Handschriftdeskundige
Fransen, H.	Rechtbank Noord
Gorp, A.G.M. van,	DNA-deskundigen NFI
Haverkate, G.	OM
Henzen, W.	Landelijke Deskundigheidsmakelaar
Hermsen B.R.,	NFI Wapens en Munitie
Herstel, C.	Directeur NIFP
Hidding, M.	DNA-deskundige van Verilabs
Hofstra, L.J.	Hof Arnhem-Leeuwarden
Hoorn, B.E.A. van der	psychiater
Hummelen, K..	hoogleraar forensische psychologie RUG
Knol, J.	Rechtbank Amsterdam
Kerkhoff, W.	NFI Wapens en Munitie
Knijff, de P. prof.dr.	DNA-deskundige
Kordelaar, W.F.J.M.van	directie NIFP
Kraker, K. de	OM Amsterdam
Kramer, W.C.J.	psychiater, lid TAC
Kubat, B.	NFI Field Lab (Forensisch Patholoog)
Leta, R.L.	psychiater
Linde, M.C. van	advocaat
Lootsma-Oude Nijewema, J.G.W.	Rechtbank Noord
Meer, B. van der,	recherchepsycholoog
Möring, A.C.,	directeur NFI
Noorman, M.N.	rechter, voorzitter BAC
Oudejans, J.M.	psycholoog, lid TAC

Poorter, B.F. de	Hof Amsterdam
Reinders, A.	psycholoog
Richelle, P.T.H.	adviseur psycholoog
Roessel, B. van	OM Amsterdam
Rutten, J O.	Rechtbank Amsterdam
Schaijck, W. van	OM Amsterdam
Schlösser, R.P.H.	psychiater
Scholtmeijer, A. A.,	advocaat
Schuijlenburg, C.M.M.	psychiater, lid TAC
Sleen, J. van der	recherchepsycholoog/rechtspsycholoog
Straalen, I.A. van	advocaat
Tapper-Wessels, P.H.M.	Rechtbank Noord
Ten Hove, R.	National Forensisch Onderzoeksbureau
Uges, D.R.A.	forensisch toxicoloog
Veen, A. van	OM Oost-Nederland
Veer, T.S. van der	psychiater
Verkaik, J.O.	Landelijke Deskundigheidsmakelaar
Verloop, P.C.,	advocaat
Verzendaal, M.	psycholoog
Vincenten-van Maanen, M.J.	NFI Toxicologie
Volkers, P.	directie Verilabs
Vredeveld, C.J.M.	psychiater
Vries, A.M. de	OM Noord
Waisvisz, E.A.	handschriftdeskundige
Waisvisz-Schurgers, W.M.	handschriftdeskundige
Weerd, M. de	jurist, secr. BAC
Westerling-Diderich, C.	OM Noord
Wieles, E.	raad voor de accreditatie
Wiersinga, H.C.	jurist, gerechtshof Den Haag, lid TAC
Wildt, J.H. de	rechter, coördinerend voorzitter BAC`s
Wouters, T.A.	psychiater, lid TAC

Bijlage 2: Gebruikte literatuur en documenten

Literatuurlijst

M.J. Dubelaar, *Betrouwbaar getuigenbewijs* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2014.

M.S. Groenhuijsen & G. Knigge (red.), *Het onderzoek ter zitting. Eerste interimrapport Strafvordering 2001*, Deventer: Gouda Quint 1999.

G.C. Haverkate, De Wet deskundige in strafzaken [2], *Expertise & Recht* 2009, p. 138-142.

J. Hielkema, *Deskundigen in Nederlandse strafzaken* (diss. Rotterdam), 's-Gravenhage: Sdu Juridische & Fiscale Uitgeverij 1996.

B.F. Keulen, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke neveneffecten en risico's,* Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010.

P.J. van Koppen, *Paradoxen van deskundigen. Over de rol van experts in strafzaken* (oratie Maastricht), Deventer: Kluwer 2004.

W.F.J.M. van Kordelaar, *beslissingsondersteuning onderzoek geestvermogens in het strafrecht voor volwassenen,* Deventer: Kluwer 2002.

N.J.M. Kwakman, 'De deskundige in het strafproces', in: M.S. Groenhuijsen & G. Knigge (red.), *Het onderzoek ter zitting. Eerste interimrapport Strafvordering 2001*, Deventer: Gouda Quint 1999.

N. Luhmann, *Legitimation durch Verfahren*. 6. Auflage, Frankfurt am Main: Suhrkamp 2001.

J.F. Nijboer, *Forensische expertise. Forensische expertise – steeds opnieuw een uitdaging in de (straf)rechtspleging* (4e druk), Deventer: Kluwer 2009.

F. Posthumus, *Evaluatieonderzoek in de Schiedammer parkmoord*, Openbaar Ministerie: 2005

J. Rawls, *A Theory of Justice*, Boston: Harvard University Press 1971.

A.P.C. Sopacua, *Gegevensverstrekking onderzoek deskundigen. Gerechtskosten jaar 2007-2013: inzet deskundigen,* Openbaar Ministerie, Parket Generaal 2014. (opgesteld ten behoeve van onderzoekers)

N. Struiksma & H.B. Winter, *Bekend maakt bemind. Evaluatieonderzoek pilot 'uitbesteding forensisch onderzoek aan particuliere instituten'*, WODC 2012.

T. Tyler, P. Degoey & H. Smith Heather, Understanding why the justice of group procedures matters: A test of the psychological dynamics of the group-value model', *Journal of Personality and Social Psychology* 1996, 913–930.

Overige documenten

Aanwijzing technisch onderzoek/deskundigenonderzoek, *Stcrt*. 2013, 13962.

Besluit register deskundige in strafzaken, *Stb*. 2009, 330.

Jaarverantwoording NRGD 2009.
Jaarverantwoording NRGD 2013.

Kaderbesluit 2009/905/JBZ van de raad van 30 november 2009

Kamerstukken I 2007-2008, 31116, nr. C.
Kamerstukken I 2007-2008, 31116, nr. D
Kamerstukken I 2007-2008, 31116, nr. D-b1.

Kamerstukken II 2003-2004, 29271, nr. 1.
Kamerstukken II 2004–2005, 29 800 VI, nr. 168.
Kamerstukken II 2005-2006, 30300 VI, nr. 32.
Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 12.
Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 2
Kamerstukken II 2006-2007, 31116, nr. 3.
Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 6.
Kamerstukken II 2007-2008, 31116, nr. 10.

Handelingen I 20-01-2009.

Handelingen II 15-09-2005
Handelingen II 09-04-2008
Handelingen II 21-05-2008

Verder is gebruik gemaakt van:
-Algemeen toegankelijke informatie van de websites van het NRGD en het NIFP
-Documentatie van particulieren

Bijlage 3: Resultaten enquête onder deskundigen

Achtergrondinformatie

1 Op welk(e) expertisegebied(en) bent u in 2013 opgetreden als gerechtelijk deskundige?

Forensische psychiatrie volwassenen	79	38%
Forensische psychiatrie jeugdigen	15	7%
Forensische psychologie volwassenen	84	41%
Forensische psychologie/orthopedagogiek jeugdigen	44	21%
Handschriftonderzoek	2	1%
DNA-analyse, en –interpretatie	8	4%
Forensische toxicologie	5	2%
Verdovende middelen- analyse en interpretatie	0	0%
Toetsing aan de Wet wapens en munitie	4	2%
Forensisch wapen- en munitieonderzoek	2	1%

2 Op welk(e) expertisegebied(en) heeft u registratie aangevraagd bij het NRGD als gerechtelijk deskundige?

Forensische psychiatrie volwassenen	74	35%
Forensische psychiatrie jeugdigen	15	7%
Forensische psychologie volwassenen	80	39%
Forensische psychologie/orthopedagogiek jeugdigen	40	19%
DNA-analyse, en –interpretatie	8	4%
Handschriftonderzoek	2	1%
Forensische toxicologie	5	2%
Verdovende middelen- analyse en interpretatie	0	0%
Toetsing aan de Wet wapens en munitie	4	2%
Forensisch wapen- en munitieonderzoek	2	1%

3 Wat was de uitkomst van deze aanvraag?

NB: bij aanvragen voor meerdere expertisegebieden zijn meerdere antwoorden mogelijk.

Onvoorwaardelijk geregistreerd-> door naar vraag 10	168	82%
Voorwaardelijk geregistreerd-> door naar vraag 10	16	8%
Registratie aangevraagd, maar aanvraag door mijzelf ingetrokken -> door naar vraag 4	3	1%
Registratie aangevraagd, maar door NRGD afgewezen -> door naar vraag 5	23	11%
Aanvraag loopt nog	4	2%

4 U hebt aangegeven dat u op een expertisegebied uw aanvraag heeft ingetrokken. Welke redenen had u hier voor?
Beantwoord deze vraag alleen als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

open

5 U hebt aangegeven dat op een expertisegebied uw aanvraag is afgewezen. Op welke gronden is uw aanvraag afgewezen?

open

6 Was de afwijzing naar uw idee voldoende gemotiveerd?

ruim onvoldoende	6	26%
onvoldoende	8	35%
niet voldoende, niet onvoldoende	3	13%
voldoende	5	22%
ruim voldoende	1	4%

7 Heeft u bezwaar gemaakt?

Ja -> door naar vraag 8	13	57%
Nee-> door naar vraag 10	10	44%

8 Hoe tevreden bent u over de afhandeling van het bezwaar?

erg ontevreden ->door naar vraag 9	6	46%
ontevreden -> door naar vaar 9	3	23%
niet tevreden, niet ontevreden -> door naar vraag 10	4	31%
tevreden-> door naar vraag 10	0	0%
erg tevreden	0	0%

9 Waarom bent u (erg) ontevreden over de afhandeling van het bezwaar?
Open

Optreden als gerechtelijk deskundige

10 Sinds wanneer treedt u op als gerechtelijk deskundige in strafzaken?
open

11 Sinds wanneer staat u ingeschreven als gerechtelijk deskundige in het NRGD?
open

12 Bij welke organisatie(s) of welk soort organisatie(s) bent u werkzaam?
Selecteer alles wat voldoet

NFI	12	6%
NIFP	111	54%
Universiteit of Universitair Medisch Centrum	5	2%
Particulier forensisch instituut	18	9%
Zelfstandig expert	96	46%
Andere	0	0%

Overwegingen

13 Kunt u van de volgende overwegingen aangeven in hoeverre deze een rol speelden bij uw besluit een registratie bij het NRGD aan te vragen?

	speelde niet of nauwelijks een rol	was van ondergeschikt belang	was van doorslaggevend belang
Registratie in het NRGD werkt als een kwaliteitskeurmerk voor mij als deskundige	53 (26%)	66 (33%)	83 (41%)
Registratie in het NRGD werkt voor mij onderscheidend vergeleken met niet geregistreerde deskundigen	56 (28%)	68 (34%)	78 (39%)
Registratie in het NRGD is noodzakelijk voor mijn activiteiten als gerechtelijk deskundige	10 (5%)	10 (5%)	184 (90%)
Registratie in het NRGD beantwoordt aan mijn behoefte om mijn eigen standaarden en werkwijzen te toetsen	74 (37%)	81 (40%)	47 (23%)
Registratie in het NRGD vergroot mijn zichtbaarheid als deskundige	65 (32%)	65 (32%)	72 (36%)
Registratie in het NRGD beschouw ik als onderdeel van een professionele beroepshouding	40 (20%)	58 (29%)	105 (52%)

Registratie in het NRGD is voor mij commercieel van belang in verband met het verkrijgen van opdrachten	53 (26%)	36 (18%)	115 (56%)

14 Heeft u overwogen zich niet te laten registreren in het NRGD?

Ja -> door naar vraag 15	29	14%
Nee-> door naar vraag 17	174	86%

15 Wat waren voor u overwegingen om zich (mogelijk) niet te laten registeren?

Open

16 Waarom heeft u toch een registratie bij het NRGD aangevraagd?
open

Procedure

17 Welke soorten informatie zijn gebruikt bij de beoordeling van uw aanvraag?
Selecteer alles wat voldoet

De bij de aanvraag overgelegde stukken-> door naar vraag 20	183	90%
Opgevraagde aanvullende stukken ->door naar vraag 18	30	15%
Aanvullend beoordelingsgesprek -> door naar vraag 19	50	24%

18 Op welke manier werd de noodzaak voor het verzoek om aanvullende schriftelijke informatie gemotiveerd?
open

19 Op welke manier werd de noodzaak voor het verzoek om een aanvullend beoordelingsgesprek gemotiveerd?
open

20 Hieronder volgt een aantal stellingen over de registratieprocedure bij het NRGD. Kunt u voor elk van de stellingen aangeven in hoeverre u het met deze stelling eens bent?

	Geheel mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Mee oneens	Geheel mee oneens	Weet niet/geen mening/missing
De registratieprocedure bij het NRGD is zorgvuldig verlopen	47 (23%)	83 (40%)	23 (11%)	22 (11%)	18 (9%)	13 (6%)
De informatie over registratieprocedure bij het NRGD was duidelijk	36 (17%)	114 (55%)	17 (8%)	26 (13%)	6 (3%)	8 (4%)
De leden van de Toetsingsadviescommissie (TAC) hadden voldoende gezag om mijn aanvraag te beoordelen	19 (9%)	64 (31%)	57 (28%)	7 (3%)	9 (4%)	51 (25%)
De leden van de Toetsingsadviescommissie (TAC) hadden voldoende deskundigheid om mijn aanvraag te beoordelen	20 (10%)	76 (37%)	38 (18%)	15 (7%)	8 (4%)	50 (24%)
De toetsingscriteria van het NRGD waren voor mij duidelijk	21 (10%)	80 (39%)	40 (19%)	43 (21%)	17 (8%)	6 (3%)
De toetsingscriteria van het NRGD vormen een goede afspiegeling van de forensische expertise die iemand moet bezitten om als gerechtelijk deskundige binnen mijn vakgebied te kunnen functioneren	17 (8%)	79 (38%)	47 (23%)	27 (13%)	20 (10%)	17 (8%)

De inschrijfprocedure van het NRGD neemt te veel tijd in beslag	48 (23%)	67 (32%)	50 (24%)	32 (16%)	3 (2%)	7 (3%)
Het NRGD houdt mij goed op de hoogte over de voortgang van mijn aanvraag	32 (16%)	82 (40%)	46 (22%)	26 (13%)	13 (6%)	8 (4%)

21 Hoelang heeft de inschrijfprocedure van het NRGD in uw geval geduurd?

minder dan 3 maanden	54	27%
3-6 maanden	99	49%
6-9 maanden	13	6%
9 maanden tot een jaar	15	7%
een tot anderhalf jaar	17	8%
langer dan anderhalf jaar	4	2%
procedure loopt nog	2	1%

Rol van deskundige in strafzaken

22 Bij hoeveel strafzaken was u in 2013 in welke hoedanigheid dan ook betrokken als gerechtelijk deskundige?
open

23 In welk deel van deze zaken was het uw rol om contraexpertise te verschaffen? Graag een percentage invullen.
open

24 In hoeveel strafzaken bent u door de onderstaande functionarissen in 2013 officieel benoemd als deskundige?

Rechter- of Raadsheer-commissaris	141	68%
Zittingsrechter	33	16%
Officier van Justitie	148	72%

25 Hoe vaak bent u in de strafzaken waarbij u als gerechtelijk deskundige betrokken was ter zitting verschenen?

Geen enkele zaak	72	37%
In minder dan 5% van de zaken	74	38%
In 5-10% van de zaken	35	18%
In meer dan 10% van de zaken	12	6%

26 Als gerechtelijk deskundige kunt u door het Openbaar Ministerie cq de politie, de rechterlijke macht (inclusief de rechter-commissaris) of de verdediging ingeschakeld worden. Hoe vaak werd u in 2013 door deze verschillende partijen feitelijk als gerechtelijk deskundige ingeschakeld? Graag een verdeling in procenten weergeven

Het Openbaar Ministerie/politie	open
De rechterlijke macht	open
De verdediging	open

27 Als gerechtelijk deskundige kunt u in twee fasen bij een strafzaak betrokken worden. Dat zijn de fase van het opsporingsonderzoek en de fase van het onderzoek door de rechter ter zitting. In welke fase van het onderzoek werd u ingeschakeld als gerechtelijk deskundige in de strafzaken waarbij u in 2013 betrokken werd? Graag een verdeling in procenten weergeven.

Opsporingsonderzoek	open
onderzoek ter terechtzitting	open

28 Hoe beoordeelt u de onderstaande aspecten die van belang zijn voor uw functioneren als gerechtelijk deskundige? Ga bij de beoordeling uit van het meest recente volledig afgesloten strafdossier waar u als gerechtelijk deskundige bij betrokken was.

	zeer slecht	slecht	matig	goed	zeer goed	Geen mening/nvt
De wijze waarop de opdracht aan u als deskundige is geformuleerd	1 (1%)	5 (2%)	16 (8%)	148 (72%)	18 (9%)	19 (9%)
De volledigheid van de beschikbare informatie over de zaak	1 (1%)	5 (2%)	64 (31%)	105 (51%)	12 (6%)	20 (10%)
De beschikbare tijd	5 (2%)	39 (19%)	80 (39%)	62 (30%)	2 (1%)	19 (9%)
De beschikbare vergoeding	9 (4%)	26 (13%)	77 (37%)	66 (32%)	2 (1%)	27 (13%)
De communicatie van de opdrachtgever	2 (1%)	10 (5%)	44 (21%)	113 (55%)	5 (2%)	33 (16%)
De vragen van de rechter	0 (0%)	4 (2%)	25 (12%)	133 (64%)	4 (2%)	41 (20%)

Invloed van het NRGD

29 Is uw manier van rapporteren als gerechtelijk deskundige veranderd sinds u bent geregistreerd in het NRGD?

Ja -> door naar vraag 30	42	24%
Nee ->door naar vraag 31	131	75%

30 Wat is er veranderd aan uw manier van rapporteren?
open

31 Hieronder volgt een aantal stellingen over de invloed van de oprichting van het NRGD op uw werk als gerechtelijke deskundigen. Kunt u voor elk van de stellingen aangeven in hoeverre u het met deze stelling eens bent?

	Geheel mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Mee oneens	Geheel mee oneens	Weet niet/geen mening
Mijn functioneren als gerechtelijk deskundige is verbeterd door mijn inschrijving in het NRGD	3 (1%)	24 (12%)	57 (28%)	59 (29%)	32 (16%)	32 (16%)
Sinds ik bij het NRGD ben ingeschreven word ik vaker als gerechtelijk deskundige ingeschakeld	0 (0%)	21 (10%)	36 (17%)	70 (34%)	41 (20%)	39 (19%)
Mijn inschrijving in het NRGD heeft mijn functioneren als gerechtelijk deskundige niet wezenlijk veranderd.	43 (21%)	89 (43%)	21 (10%)	16 (8%)	4 (2%)	34 (16%)
Door mijn inschrijving in het NRGD ben ik mij bewuster geworden van mijn functioneren als gerechtelijk deskundige.	8 (4%)	56 (27%)	36 (17%)	47 (23%)	24 (12%)	36 (17%)

32 Hieronder volgt een aantal stellingen over de invloed van de oprichting van het NRGD op de rol en positie van gerechtelijke deskundigen in het algemeen. Kunt u voor elk van de stellingen aangeven in hoeverre u het met deze stelling eens bent?

	Geheel mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Mee oneens	Geheel mee oneens	Weet niet/geen mening
Het NRGD heeft de rol van de gerechtelijk deskundige in het strafrecht verduidelijkt	2 (1%)	62 (30%)	60 (29%)	36 (17%)	16 (8%)	31 (15%)

Het NRGD draagt bij aan het verbeteren van de kwaliteit van gerechtelijk deskundigen	9 (4%)	108 (52%)	34 (16%)	23 (11%)	5 (2%)	28 (14%)
Het NRGD maakt duidelijk aan welke eisen een gerechtelijk deskundige moet voldoen	13 (6%)	106 (51%)	36 (17%)	24 (12%)	4 (2%)	24 (12%)
Het NRGD draagt bij aan een verbeterde communicatie van deskundigen met rechters, officieren van justitie en advocaten	1 (1%)	24 (12%)	61 (30%)	56 (27%)	16 (8%)	49 (24%)
Het NRGD draagt bij aan een versterking van de tegenspraak binnen het strafrecht	2 (1%)	25 (12%)	63 (30%)	37 (18%)	13 (6%)	67 (32%)
Registratie bij het NRGD zou (op termijn) een verplichtend karakter moeten hebben, dat wil zeggen dat een deskundige in principe bij het NRGD geregistreerd moet zijn om als deskundige in strafzaken te kunnen optreden	19 (9%)	93 (45%)	26 (13%)	26 (13%)	13 (6%)	30 (15%)
Door de instelling van het NRGD worden onbekwame deskundigen binnen het strafrecht in de praktijk geweerd	11 (5%)	65 (31%)	45 (22%)	31 (15%)	17 (8%)	38 (18%)
Indien de rechter-commissaris een niet bij het NRGD geregistreerde deskundige in een strafzaak wil benoemen, zou de rechter-commissaris bij het NRGD moeten kunnen achterhalen of een eventuele aanvraag van deze deskundige tot registratie afgewezen is	19 (9%)	80 (39%)	31 (15%)	29 (14%)	14 (7%)	34 (16%)
De instelling van het NRGD is noodzakelijk om de rol van de deskundige in het strafrecht te verbeteren	10 (5%)	77 (37%)	48 (23%)	32 (16%)	13 (6%)	27 (13%)
Deskundigen zouden zich niet alleen dienen in te schijven in het NRGD, maar ook beëdigd moeten worden om de kwaliteit van deskundigen in strafzaken te waarborgen	6 (3%)	34 (16%)	43 (21%)	68 (33%)	16 (8%)	40 (19%)

33 Wat is er in de dagelijkse praktijk voor u veranderd sinds u geregistreerd bent in vergelijking met de situatie voor invoering van het NRGD ?
open

Achtergrondkenmerken

34 In welk jaar bent u geboren?
open

35 Wat is uw geslacht?

Vrouwelijk	94	53%
Mannelijk	85	48%

36 Wat is uw hoogst voltooide opleidingsniveau?
Graag niveau en richting weergeven,
open

37 Heeft u naar aanleiding van deze vragenlijst nog aanvullende opmerkingen dan kun u deze in de onderstaande ruimte kwijt.
open

Bijlage 4: Regressietabellen

Tabel iv.1 Regressietabel doorwerking praktijk

	B	Sign.
Onafhankelijke variabelen		
Constante	-0,29	0,95
Procedurele rechtvaardigheid	0,88	0,00***
Legitimiteit toetsing	0,35	0,08*
Niet geregistreerd (dummy)	-3,26	0,00***
Leeftijd (geboortejaar)	0,007	0,00***
Uitgesloten		
Aantal	-0,07	0,27
Opleiding doctoraal (dummy)	0,03	0,59
Opleiding HBO (dummy)	0,00	0,98
Niet-FPPO (dummy)	-0,01	0,92
Voorwaardelijk geregistreerd (dummy)	0,04	0,54
Geslacht (dummy)	-0,02	0,74

Tabel iv.2 Regressietabel legitimiteit toetsing

	B	Sign.
Onafhankelijke variabelen		
Constante	3,66	0,04**
Procedurele rechtvaardigheid	0,25	0,00***
Leeftijd (geboortejaar)	0,002	0,04**
Uitgesloten		
Aantal	-0,08	0,25
Opleiding doctoraal (dummy)	-0,09	0,22
Opleiding HBO (dummy)	-0,01	0,94
Niet-FPPO (dummy)	-0,11	0,13
Voorwaardelijk geregistreerd (dummy)	-0,01	0,86
Niet geregistreerd (dummy)	-0,11	0,16
Geslacht (dummy)	-0,04	0,56

Tabel iv.3 Regressietabel procedurele rechtvaardigheid

	B	Sign.
Onafhankelijke variabelen		
Constante	11,17	0,00***
Niet geregistreerd (dummy)	-3,27	0,00***
Voorwaardelijk geregistreerd (dummy)	-2,33	0,01**
Aantal onderzoeken in 2013	-0,01	0,03**
Deskundigheidsgebied niet FPPO (dummy)	1,7	0,02**
Uitgesloten		
Leeftijd	-0,02	0,73
Opleiding doctoraal (dummy)	-0,01	0,92
Opleiding HBO (dummy)	0,01	0,88
Geslacht (dummy)	0,01	0,83

Bijlage 5: Resultaten enquête onder advocaten

1 Kent u het Nederlands Register van Gerechtelijk Deskundigen (NRGD)?

In het geheel niet	1
Ik weet dat het bestaat, maar ben niet op de hoogte van de taak en werkzaamheden van het NRGD	5
Ik ken het NRGD en ben globaal op de hoogte van de taak en werkzaamheden van het NRGD	17
Ik ken het NRGD en ben goed op de hoogte van de taak en werkzaamheden van het NRGD	4

2 Heeft u wel eens gebruik gemaakt van het register van het NRGD?

Ja	9
Nee	18

3 Advocaten kunnen op verschillende wijze gebruik maken van het Nederlands Register van Gerechtelijk Deskundigen. Kunt u aangeven hoe vaak u om de volgende redenen het register van het NRGD heeft geraadpleegd?

Ik maak gebruik het Nederlands Register van Gerechtelijk Deskundigen om...

	(vrijwel) nooit	een enkele keer	regelmatig	zeer vaak
... op `s Rijks kosten een deskundige te kunnen raadplegen	15	4	2	1
... na te gaan of de deskundige die in de strafzaak door de officier van justitie of de rechter(-commissaris) is ingeschakeld bij het NRGD geregistreerd is.	14	9	1	0
... een deskundige voor het verrichten van contra expertise te vinden.	14	7	3	0
... na te gaan wat de normen zijn die het NRGD ten aanzien van een bepaald expertisegebied hanteert.	19	5	0	0
... andere redenen	0	0	0	0

5 Hieronder volgt een aantal stellingen over de invloed van de oprichting van het NRGD op de rol en positie van gerechtelijke deskundigen in het algemeen. Kunt u voor elk van de stellingen aangeven in hoeverre u het met deze stelling eens bent?

	Geheel mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Mee oneens	Geheel mee oneens	Weet niet/geen mening
Een deskundige zou in principe bij het NRGD geregistreerd moeten zijn om als deskundige in strafzaken te kunnen optreden	4	10	5	3	2	3
Door de instelling van het NRGD worden onbekwame deskundigen binnen het strafrecht in de praktijk geweerd	1	13	6	4	1	2
Het NRGD heeft de positie van de deskundige in het strafrecht verbeterd	0	11	7	1	1	7
Het NRGD-stelsel geeft de verdachte meer financiële mogelijkheden om zelf deskundigen in te schakelen	0	6	9	5	1	6
Als ik voor de verdachte die ik verdedig een deskundige inschakel, wil ik zelf kunnen bepalen of het deskundigenrapport wordt toegevoegd aan de processtukken	13	9	2	0	1	2

6 In het kader van het onderzoek wordt een aantal vraaggesprekken met advocaten gehouden. Deze duren maximaal 45 minuten en kunnen eventueel telefonisch gehouden worden. Wilt u zich beschikbaar stellen voor een vraaggesprek over de deskundige in strafzaken?

Ja	6
Nee	21

7 U heeft aangegeven dat u bereid bent deel te nemen aan een vraaggesprek. Wilt u uw naam en contactgegevens in in de onderstaande velden invullen?

Naam	open
Telefoonnummer	open
e-mail	open

Bijlage 6: English summary

Introduction
The first of January 2010, new legislation came into force that was intended to solidify the contribution of court experts in Dutch criminal court proceedings.[152] The legislation (referred to as Wds, meaning *Experts in Criminal Cases Act*) introduced a number of changes in the Criminal Prosecution Procedures Act, primarily but not only concerning the role and position of court experts in such procedures. The final goal of the Wds was "strengthening popular trust in the penal system" and "ultimately, popular trust in the Rechtsstaat" through a "distinctive material improvement of the quality of trial practices to be gained by the right utilisation of court experts" according to the explanatory memorandum accompanying the bill.[153]

An essential question in the history of the development of the Wds was: how to guarantee that a court expert contributing to a criminal case does indeed possess the specific knowledge, skills and expertise required in that case? One of the safeguarding facilities that the law provided for was a register of court experts. The law stipulates that there is an independent Board that manages the Register and that assesses experts who apply for registration. Detailed regulation can be found in the *Experts in Criminal Cases Decree*. Article 2 of the Decree specifies the purpose of the Register as follows:

> "The purpose of the register is to promote the utilization of court experts who, based on the assessment of the Board, satisfy the quality requirements stipulated in article 2, by gathering and promulgating the data on court experts as far as relevant for potential commissioners".

The WODC (the Research and Documentation Centre of the ministry of Safety and Justice) commissions a research team headed by professor de Ridder, University of Groningen, to conduct an evaluation of the functioning of the Register. The team consisted of researchers connected to the Pro Facto research agency and the department of criminal law of the University of Groningen.

Research questions and research design

The central research question of this evaluation is:

> **How does the Dutch Register of Court Experts (NRGD) function and to which extend does it realize the goals that the legislator had in mind when founding the NRGD?**

Two sub questions are distinguished:

- I What was the policy of the legislator of which the founding of the NRGD was part, and which assumptions formed the foundation of that policy?`
- II How does the NRGD function and to which extend is this in accordance with the goals and expectations of the legislator?

In order to acquire a reconstruction of the policy and underlying assumptions and a description of the actual functioning of the NRGD, sixty interviews were conducted: staff of the NRGD, public prosecutors, attorneys, judges and (both registered and non-registered) court experts. In addition, two surveys were conducted; one amongst all the 520 court experts who up to 31 of December 2013 submitted a registration request and another one amongst criminal lawyers.

—

[152] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken) (Stb. 2009, 33).

[153] Handelingen I 20-01-2009, p. 18-929.

Policy theory
The first part of the research consisted of the reconstruction of the policy theory, that is the set of assumptions on which the legislator founded its policy that instituted the NRGD. The NRGD is but one element in a more encompassing policy for the improvement of the contributions of court experts that also includes directions for judges and public prosecutors, and many other provisions. The Register itself again is a composite of different elements: the Board, its staff, an assessment system and a registry that as a whole is supposed to contribute to the achievement of stated goals concerning the improvement of the court expert's contribution to criminal cases. The reconstruction of the policy and the (sometimes implicit) assumptions underlying the policy is required to generate a base line against which to assess the performance of the Register. The reconstruction revealed that the policy was founded on five core assumptions concerning the (causal) relation between the functioning of the Register and the quality of court expert contributions in criminal case proceedings.

1. the NRGD assessment and selection will result in the registration of court experts with sufficient qualifications only;
2. the Register will offer the commissioning authorities a choice of qualified court experts for all expert questions and matters;
3. If a court expert is utilized in a criminal case, it will, as much as feasible, be a registered expert;
4. the Register and the employment of registered experts enhances the quality of the court experts' advice;
5. the registration of court experts enhances the contributions of experts in the courts' deliberations.

The first three assumptions are about the conditions to be fulfilled in order for the Register to perform successfully. The latter two assumption regard the relationship between the functioning of the Register and the quality of expert contributions in criminal cases. The reconstructed policy set (goals, means and assumptions) has been graphically represented in a goal tree that visualized the chains of causal and normative relations in the policy. The graph is a *partial* goal tree as it represents only part over the overall policy concerning the court experts; merely that part in which the Register is the core element. Indeed the focus of the evaluation is the performance of the Register.

Organisation and procedures
The NRGD is managed by an independent Board: the Board of Court Experts. The Board sets the standards for the assessment of (potential) court experts and decides on individual registration requests. Registrations are made public. The Board administers the register and decides on the removal and (re-)enrolment of experts.

The Board distinguished a number of expert areas. For each expert area it established two separate committees: a committee charged with the formulation of assessment criteria (NAC) and a committee for assessing individual applicants and advising the Board about registration (TAC). One separate committee, the BAC, advises the Board on appeals against registration decisions.

The assessment procedure is by and large the same for each area of expertise. Applicants need to fill out an application form that is to be submitted together with supporting documentation. The documentation required depends on the area of expertise and the type of applicant. The documentation has to show that the applicant satisfies the requirements for registration in his or her area of expertise. Part of the documentation is antecedental: diploma's, licences and certificates pertinent to the area of expertise and indicative of a level of proficiency. Another part of the supporting documentation serves to demonstrate performance in the area of expertise: court reports the applicant has written in the (recent) past. The TAC examines a selection of court reports from a longlist the applicant is to submit. The TAC makes its assessment on the strength of the written material submitted. In case of doubt, the applicant is invited for a further oral assessment. The Board decides on the basis of the TAC advise and the decision can be threefold: registration, registration for a limited term, and rejection for registration.

Registrations
In December of 2010 the NRGD published its first batch of registered court experts on its website. In the following years up to 2013, the ten areas of expertise were dealt with: that is, assessment criteria were drawn up and registration assessments and registration decisions were made. The area's covered are:

- criminal law adults – psychiatry
- criminal law adults – psychology
- criminal law juveniles – psychiatry
- criminal law juveniles – psychology/ortho-pedagogy
- forensic toxicology
- controlled narcotic substances – analysis and interpretation
- forensic weapons and ammunition analysis
- legal weapons and ammunition analysis (in the framework of the Law on weapons and ammunition)
- handwriting examination
- DNA-analysis and –interpretation at source level.

The first four areas together form the larger category of FPPO (forensic psychiatry, psychology and ortho-pedagogy). Eighty percent of the applications were accepted, thirteen percent were denied registration and seven percent withdrew their application. By the end of 2013 there were 529 registered court experts. The rejected applications (13 %) were primarily from FPPO-experts and within that category mostly (30 %) applications of experts on juvenile (mis)behaviour .

The survey among all applicants revealed that the most important reason for applicants to have themselves registered as court expert was that they considered it a necessary condition to continue activities as a court expert. A (large) majority of applicants was satisfied with the carefulness of the registration procedure, the information available to the applicant, the clarity of the assessment standards and the authority and expertise of the members of the assessment panels. There was a strong relation between satisfaction and acceptance, though. The only general dissatisfaction concerned the length of time the procedure took.

The reasons for rejection were miscellaneous. Most cited were:

5. The applicant does not fulfil objective conditions:
    - not the required schooling and training
    - not the required number of rapports

6. Reports written and submitted by the applicant are assessed below the standards set by the Board. The most common failures had to do with:
    - drawing unwarranted diagnostic conclusions;
    - unjustified connections between a disorder and the offence;
    - the inadequacy or the lack of a risk assessment;
    - the (backing of the) forensic advice.

Evaluation
The five core expectations underlying the enactment of the registration system constituted the framework for the evaluation of the functioning of the NRGD. The following sections contain the assessment in those five areas on the basis of the empirical findings.

6. *the NRGD assessment and selection will result in the registration of court experts with sufficient qualifications only.*

It was established that the NRGD complied with the requirements derived from this expectation. First, the Board succeeded in formulating assessment standards for major areas of forensic expertise; sets of criteria that are suitable for the evaluation of the qualifications of the applicants. Second, the Board accomplished the development of assessment committees and

assessment procedures that ascertain to a large extent the selection of the qualified experts and the rejection of the not sufficiently qualified experts. Thus the overall evaluation of the selection procedure is positive. Some critical comments made in interviews are worth noting here. A few of the respondents insisted the Board should be more critical in the assessments. Some of the applicants who's application was rejected claimed that the Board and its advisory committee were biased or lacked the proficiency for an adequate assessment. Such comments serve as a reminder that the support for the Board's approach in the field is not completely solid.

7. *The Register will offer the commissioning magistrates a choice of qualified court experts for all expert questions and matters.*

This expectation has largely been met: four years after the beginning of the registration procedures, in most instances registered experts are available whenever there is demand. There is a notable exception, however: some areas of expertise are still without registration. It is a small, but significant void. Not under registration are what is called *exotic* kinds of expertise and academic *super experts*. Here looms a paradox. On the one hand, making this specific kind of expertise accessible by registration could very well be an important contribution to the quality of criminal court proceedings. This was the opinion of a panel of key informants that was consulted before the Wds was enacted; they even considered registering these special experts a core indicator for the success of the Register. On the other hand, registration of these small and fluctuating groups of exotic experts and super specialists is most complex and expensive – if possible at all.

8. *If a court expert is engaged in a criminal case, it will, as much as possible, be a registered expert.*

The courts nowadays almost always engage registered court experts. The public prosecutors and judges for whom they work, assume that the advice of a registered court expert will always be sound. Lawyers on the other hand make little use of the Register. No one uses the Register as a source of information about court experts. In fact, there is limited data on each expert in the Register. However, mediation by both large forensic organisations (NFI and NIFP) ascertains that the right expert is selected for the job. The judges and the prosecutors by now seem to have such trust in registered experts that the appointing magistrate or the attending judge may not always make their own critical appraisal of the expert and his advice.

9. *The Register and the employment of registered experts enhances the quality of the court experts' advice.*

As far as the realisation of this assumption could be tested, there was little support to be found for it. According to most court experts themselves, the registration as such has had little impact on their performance. Only a number of the junior advisers stated to have profited from the registration procedure for the improvement of their work. The court officials who engage court experts reported that they had not experienced a significant difference in the quality of the advice or the court experts since the commencement of the registration. Improvements, if they were signalled, were of an earlier date, and were mostly contributed to the quality improvement activities of NFI and NIFP. This could be an indication that efforts for enhancement of forensic expertise up front is at least as important as quality control afterwards. The registration system does function as a sieve, however: incompetent advisers no longer have access to the courts. Indeed the NRGD rejected twenty to thirty percent of the applicants, most of whom were court experts under the previous legislation. Further improvement of advisory practices would certainly require the expansion and improvement of the forensic training of experts.

10. *The registration of court experts enhances the contributions of experts in the court's deliberations.*

This study did not produce clear indications that the NRGD-system strengthened the deliberations of courts. In so far any effect was discernible, it was a slight tendency among judges and prosecutors to take the quality of registered experts and their reports for granted. After all, these experts did overcome the NRGD assessment.

The design and phrasing of questions and assignments for experts was subject of evaluation and improvement even before the establishment of the NRGD. It was not possible to trace the conceivable contributions of the NRGD system to further improvement. The conversion of a court question into an viable research question that the expert can deal with, looms large in the NRGD assessment model. This might have (indirectly) improved the communication between the commissioning magistrate and the court expert.

Over the past four years, the NRGD has become a centre for the gathering and development of forensic expertise. All this knowledge trickles down into the court system only very slowly, if at all. For most judges and public prosecutors, the NRGD system has remained a distant phenomenon.

Conclusion
The NRGD, its Board and staff, have succeeded in developing and applying an assessment system that registered all qualified court experts. This resulted in 529 registrations. The most important result of the NRGD system up to date was the “sieve effect”: excluding from the courts all those experts that showed insufficient aptitude to be a court expert. Beyond that, the NRGD has succeeded in covering all the regular areas of forensic expertise in its assessment and registration structure and thus registering almost all eligible court experts. Very rare and very sophisticated expertise however is not covered and not likely to be covered. Meanwhile, it has become common practice that court magistrates only engage registered experts – if available.

Overall, this evaluation study has established that the NRGD functions well in all relevant aspects. It delivers *outputs* (assessment criteria, assessments and registrations) that are clearly up to standard. As for the *outcomes* of the registration system, the general enhancement of court deliberations, no hard data could be gathered. Soft data suggest that, contrary to what lawmakers expected, the NRGD system did not visibly bring about a critical appraisal of the way the courts, the judges and the prosecutors deal with non-legal expertise in their decision-making. The NRGD is primarily an affair of forensic experts themselves; the coupling with the courts is weak.